VREME

18. jul 2002. Cena 80 din, Crna Gora: 1.50 EUR, Broj 602

Na licu mesta:
"SPOMEN-DOM JAŠARI"

Srbija pred izborima

START TRKE ZA PREDSEDNIKA

ŠVAJCARSKA VEZA: UKRADENE UMETNINE OTKRIVENE U BEOGRADU

VREME INTERNATIONAL: Austria 2.50 EUR, Belgium 2.50 EUR, BiH KM 3.00, Croatia KN 12, Cyprus CYP 2.40, Denmark DKK 19, France 2.50 EUR, Germany 2.30 EUR, Greece 2.50 EUR, Italy 2.50 EUR, Luxembourg LUF 100, Macedonia DEN 80, Netherlands 2.50 EUR, Slovenia SIT 490 Sweden SEK 23, Switzerland CHF 3.80

8 600102 660014

www.vreme.com 011-3234-774 gcv@vreme.com

grafički centar vreme

Od 1992 godine brinemo o grafičkom izgledu nedeljnika Vreme

grafički dizajn · priprema za štampu · skeniranje i obrada fotografija · osvetljavanje grafičkih filmova · štampa na laserskom štampaču u boji · postavljanje, instalacija i organizacija DTP sistema · konsalting u oblasti štampe i pripreme za štampu · instaliranje i umrežavanje kompjutera · izrada baza podataka · web dizajn i web baze podataka · arhiviranje podataka...

A. ANĐIĆ

Akt

Veliko spremanje je u toku. Kad država menja obličje, uvek ima viška materijala. Akt promene je neopoziv. Svaka epoha opisuje se iznova. Nema te gradske čistoće koja bi odjednom iznela epohalno đubre. Pravi se mesto za rezultate rada najnovije Ustavne komisije.

D. Ž.

VREME No. 602

POLITIKA

9 **Afera Pavković:** Rafali časti
11 **Medijska posla:** Savetnik i novinar
12 **Organizovani kriminal:** Apsurd nedopečenih zakona
14 **Haško suđenje:** Nevoljni dobrovoljci
17 **Priča sa naslovne strane:** Srbija pred izborima
20 **Politička kriza:** Izborna groznica
24 **Intervju:** Dušan Bjelić
26 **Spor NBJ–savezni sud:** Guvernerova pobeda
32 **Dosije „Vremena”:** Autoput Beograd–Novi Sad

KULTURA

38 **Umetnost u sivoj zoni:** Tajna kolekcija
40 **Pozorište:** Kraj blede sezone
43 **Intervju:** Dejan Vučetić Vuča
44 **Knjige:** Next Aleksandra Barika

MOZAIK

47 **Gastronomija Francuske:** Bogato i otmeno
50 **Košarka:** Tandem koji dobija
52 **Rat protiv side:** Pošast se širi

SVET

54 **Sarajevo:** Trojni samit
56 **Slovenija:** Novinari raskrinkali agente
59 **Grčka:** Obezglavljen terorizam

4 NEDELJA
27 NUSPOJAVE
28 LJUDI I VREME
30 ZONA SUMRAKA
31 LIK I DELO
42 TV MANIJAK
46 SCENA
61 MERIDIJANI
62 POŠTA
66 VREME UŽIVANJA

Naslovna strana: Miroljub Labus
Fotografija: A. Anđić

18. jul 2002.
BROJ 602
VREME

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Beograd, Mišarska 12–14

UPRAVNI ODBOR:
Stojan Cerović (predsednik),
Boris Popović, Dragoljub Žarković

V. D. DIREKTORA: Dragoljub Žarković

FINANSIJSKI DIREKTOR: Daniela Vesić

KOMERCIJALNA SLUŽBA: Vojislav Milošević

NEDELJNIK "VREME"
Beograd, Mišarska 12–14

GLAVNI UREDNIK: Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK: Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA: Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT: Elena Krstanović (sekretar)

REDAKCIJA (redakcija@vreme.com)
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić, Slobodanka Ast, Dimitrije Boarov, Miomir Brkić, Stojan Cerović, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Jelena Grujić (urednik rubrike nedelja, e-mail: nedelja@vreme.com), Nebojša Grujičić, Predrag Koraksić, Slobodan Kostić (urednik rubrike kultura, e-mail: kultura@vreme.com), Zoran Majdin, Saša Marković, Goranka Matić (urednik fotografije, e-mail: foto@vreme .com), Milan Milošević, Teofil Pančić, Dušan Reljić, Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Seška Stanojlović (urednik rubrike svet, e-mail: svet@vreme.com), Nenad Stefanović, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Svetlana Vasović-Mekina, Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA:
Dragoslav Grujić (tekstualna arhiva, e-mail: arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto-dokumentacija, e-mail: foto@vreme.com)

GRAFIČKI CENTAR (gcv@vreme.com)
Boško Blažić, Ivan Hrašovec (urednik), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić

KOREKTORI: Jovanka Kljajić, Ivana Milanović, Stanica Milošević; **DAKTILOGRAF:** Zorica Nikolić; **LEKTORI:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Sandra Šare

INTERNET IZDANJE – http://www.vreme.com
(e-mail: webmaster@vreme.com)
Marjana Hrašovec, Ivan Ristić (CMS)

PRODAJA I PRETPLATA (prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Tatjana Jovanović

RAČUNOVODSTVO: Mirjana Janković

VREME MARKETING (marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)

RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

Telefon: 011/3234-774, **Telefaks:** 011/3238-662

e-mail za kontakt sa redakcijom:
redakcija@vreme.com

e-mail za slanje zvaničnih saopštenja i opštih informacija: info@vreme.com

e-mail za slanje pisama čitalaca za rubriku Pošta:
posta@vreme.com

PRIPREMA I OSVETLJAVANJE FILMOVA:
Grafički Centar Vreme

ŠTAMPA KORICA: Publikum

ŠTAMPA UNUTRAŠNJIH STRANA:
Politika Newspapers & Magazines d.o.o

OBRADA TIRAŽA: Data Press

YU ISSN 0353-8028

VREME INTERNATIONAL Zeitschriftenverlags G.m.b.H.
Neudeggergasse 1–3/22, 1080 Wien, Austria,
Direktor: Vesna Vavić; **Telefon:** (+431) 408-9652
Telefaks: (+431) 407-5947 **e-mail:** vremeint@ping.at
Distribucija: Axel Springer Verlag, Hamburg
USSIN ATU 37757904

Detalji o pretplati na strani 62

Edukacija

Iako su još 5. jula poslale podatke o dolasku na sedmogodišnjicu zločina u Srebrenici, grupa aktivistkinja ženskih i mirovnih organizacija iz Srbije zaustavljena je 11. jula na punktu specijalnih jedinica policije Republike Srpske uz obrazloženje da "njihov dolazak nije najavljen".

Prema rečima aktivistkinje beogradske nevladine organizacije "Žene u crnom" Violete Đikanović, jedan specijalac im je tom prilikom poručio: "Idite u Bratunac, Bujanovac, Preševo, a ne u Potočare."

Kako prilikom ranijih odlazaka u Srebrenicu lokalna policija nije imala sličnih edukativnih ambicija, verovatno su se vlasti RS u međuvremenu pobrinule za naobrazbu svojih predstavnika o ratnim zločinima, i da su ovi iznenada osetili potrebu da otvore oči i sunarodnicima iz matice.

Ipak, pošto je istom prilikom praktično potvrđeno da je za pristizanje faksa/pisma iz matice premalo čak i šest dana, bilo bi preporučljivo da naređene vlasti usklade tempo edukacije s tempom razvoja poštanske službe.

U suprotnom, nekim budućim posetiocima moglo bi se dogoditi da, umesto propusnice za ulazak, na nekom policijskom punktu dobiju kratak kurs iz istorije umetnosti, informatike ili književnosti – besplatno.

Anonimnost

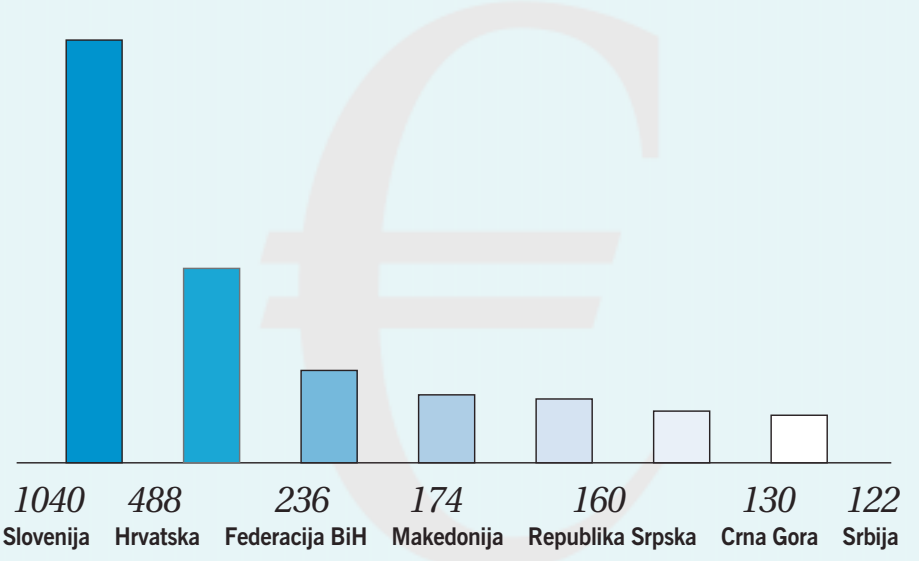
Opštinski sud u Šapcu naložio je Sportsko-rekreativnom centru "Krsmanovača" da o svom trošku u listu "Politika" objavi javno izvinjenje Merihani Rustenov, Jordanu Vasiću i Zoranu Vasiću jer su im 8. jula 2000. zaposleni u tom centru zabranili ulazak na bazen zbog toga što su Romi. Presudom je tako poštovan tužbeni zahtev Fonda za humanitarno pravo, navedeno je da su zaposleni povredili prava ličnosti i da s takvom praksom moraju da prestanu, ali zaboravljeni su neki tehnički detalji. Naime, ne precizira se kako javno izvinjenje treba da izgleda: da li će zaposleni (pretpostavlja se) odgovarajuće nacionalne pripadnosti morati da se potpišu, da dostave fotokopiju uverenja o poreklu/čistokrvnosti/podobnosti da se brčkaju ili će ostati blaženo anonimni pod firmom "osoblje Sportskog centra". Za razliku od njih, Romi čija su prava ličnosti povređena biće poimence navedeni – za svaki slučaj.

Kablovi

Na konferenciji za novinare 10. jula direktor valjevske Elektrodistribucije Zoran Nikolić imao je dva teška zadatka: prvo, da saopšti detalje izmene tarifnog sistema (koje, kako je u javnosti povremeno objavljivano, ne razume ni sam premijer), a zatim i da objasni razloge za četvorosatni nestanak struje u većem delu grada prethodne večeri. Kako je izgledalo objašnjenje prve tačke dnevnog

Ex Jugoslavija – 10 godina posle

Prosečne plate u bivšim republikama nekadašnje Jugoslavije

Prosečna neto zarada u decembru 2001. godine bila je najveća u Sloveniji i iznosila je 1040 eura, dok je najniža bila u Srbiji i iznosila je 122 eura. Stanovnicima Srbije falilo je oko polovina prosečne plate da obezbede osnovne potrepštine iz potrošačke korpe koja je iznosila 186 eura.

Izvor: www.dzs.hr, www.sigov.si, www.ekonomist.org.yu, www.state.gov.mk Izrada: Centar za proučavanje alternativa, www.cpa-cps.org.yu

Suveniri

REUTERS

Kada su dobili poziv da u sredu 10. jula posete 250. raketnu brigadu Protivvazdušne odbrane Vojske Jugoslavije, novinari ovdašnji ni slutili nisu da ulaze u istoriju nečega što bi se moglo nazvati vojnim turizmom. Uz očekivani prikaz rada i uspeha ove brigade, dobili su, naime, i po parče aviona F-117A oborenog tokom NATO bombardovanja, a poznatog pod nazivom "nevidljivi". Parče kao parče, ne bi bilo nipočemu specijalno – dobijali su ga razni ljudi tokom poslednje tri godine – da uz njega nije uručen i sertifikat koji potvrđuje da je ono deo upravo "nevidljivog" aviona.

Ukoliko se zna da sertifikovani suveniri uvek mnogo koštaju, moglo bi se desiti da olupine i ostali artefakti desetogodišnjih vojevanja postanu jedan od sigurnijih izvora finansiranja vojske. A gde li će nam tek biti kraj ako se nadležni dosete da organizuju obilaske sertifikovanih bojišta na kojima će zainteresovani i platežni turisti moći da kupe, npr., sertifikovane grumene zemlje ili neke slične stvarčice...

REUTERS

Higijena

Poštujući sopstvenu najavu da će raditi na poboljšanju materijalnog položaja zaposlenih u sudovima i na tehničkoj modernizaciji pravosuđa, Ministarstvo pravde Srbije je na adresu Okružnog suda u Valjevu poslalo upitnik o trenutnoj tehničkoj opremljenosti, a zatim i upitnik o ostalim potrepštinama koje nedostaju (od kancelarijskog materijala do higijenskih sredstava). Posle samo nekoliko dana valjevski sud bukvalno je zatrpan metlama, četkama, džogerima i deterdžentima, dok od računara i ostale računarske opreme nije bilo ni traga ni glasa.

Bukvalno shvativši apel za čišćenje sudova (TV, bilbord), resorni ministar Vladan Batić verovatno je želeo da krene od baze: hodnika i toaleta. Zbog toga se može očekivati da će sledeći put kad s televizijskim ekipama bude obilazio sudove, osim sudija i sudskih pisara, proveriti i agilnost čistačica – za razliku od ostalog osoblja kojem je onomad obećao plate s tri nule, one bar neće moći da mu prigovore kako ne ispunjava obećanja.

reda, nije poznato, ali je za nestanak struje optužena, verovali ili ne – jedna lokalna mačka! Prema Nikolićevim rečima, mačka koja je ušla u trafo-stanicu "Valjevo 5", izazvala je kratki spoj, a na to je reagovao sistem zaštite u još nekoliko velikih trafo-stanica u gradu. Zanimljiv detalj u celoj priči jeste navod da je mačka u trafo-stanicu ušla "kablovskim putevima". Iako nije objašnjeno kojim je kanalima mačka ušla u pomenute "kablovske puteve", građanstvo je, ako ništa drugo, otkrilo da su domaći kablovi dovoljno široki za prolaz nekih domaćih životinja. U situaciji kad je samo retkima jasno šta sve podrazumeva novi tarifni sistem, i ovakvo saznanje već nešto predstavlja.

DRAŠKO GAGOVIĆ

Idila

Zahvaljujući donaciji grčkog parlamenta, u zgradi Savezne skupštine obnovljena su dva kabineta, oštećena 5. oktobra 2000. Takva vest zaslužila je da bude začinjena konstatacijama o tome da će "Srđa Božović i Dragoljub Mićunović raditi u ambijentu kakav je bio u Skupštini i kada je ona izgrađena 1936. godine", a sami kabineti zaslužili su da budu nazvani "Demokratija" i "Politeja". Da bi stvar bila još glamuroznija i na nivou, desilo se tako da su se "praćeni svitom novinara i fotoreportera niz dugi skupštinski hodnik, pa sve do kraja, preko puta sale Veća građana, Dragoljub Mićunović i njegov gost Apostolas Kaklamanis predsednik grčkog parlamenta, zaustavili ispred masivnih drvenih vrata iznad kojih je u gipsanom reljefu ispisana grčka reč demokratija". Bilo je tom prilikom i dizanja ključeva iznad glava (gost iz Grčke), poruka da će nas naziv "Demokratija" podsećati da se narečena demokratija "kao Feniks ponovo rađa kada je neko privremeno uguši" (domaćin jugoslovenskog parlamenta) i sličnih izraza zahvalnosti s jedne i druge strane.

Jedino što donekle kvari idilu jeste činjenica da je obnova kabineta koštala ni manje ni više nego 800.000 dolara. Da li nam je obnova kabineta baš najneophodnija stvar, u ovoj priči nije se pominjalo. Uostalom, zašto bi savezna skupština bila lošija od inih državnih institucija pred kojima danima štrajkuju predstavnici raznih profesija, a u kojima su istovremeno sveže obnovljeni/prošireni/modernizovani kabineti?

broj nedelje

310.000.000

Strane investicije u Jugoslaviji prošle godine iznosile su oko 310.000.000 maraka, što je dva i po puta više nego 2000. godine, navodi se u analizi Saveznog ministarstva za ekonomske odnose s inostranstvom. U toj analizi piše da je registrovano 1319 ugovora s ulogom iz 66 zemalja.

TREBAĆE VAM NOVI IZGOVORI.

Trebaće Vam novi izgovori jer će se uskoro poslovi u opštini obavljati brže i jednostavnije. Da bi opština bila efikasnija potrebne su nove procedure rada i zato CeSID razgovara sa ljudima sa obe strane šaltera širom Srbije. Javite nam Vaše ideje o opštini kakvu biste želeli.

ZA SUPER OPŠTINU, NA OPŠTE ZADOVOLJSTVO!

1+1=2 CeSID
CENTAR ZA SLOBODNE IZBORE I DEMOKRATIJU

Možemo li na "ti"

U izbornoj godini nije baš mudro ignorisati neki deo biračkog tela, naročito ako se očekuje tesna trka. Čak i ako uzmemo kao ispravne one najcrnje prognoze o broju korisnika interneta u Srbiji (jedan posto), oni i dalje predstavljaju znatan broj u borbi da neka partija pređe izborni cenzus (pogotovu ako je izlaznost mala). O predsedničkim izborima da i ne govorimo, tu bi mogle da odlučuju hiljade, pa i stotine glasova. Ovoga puta nećemo se baviti sajtovima političkih partija i predsedničkih kandidata (kad se oni već time ne bave ozbiljno) već strategijama koje se povodom tog pitanja primenjuju u svetu, pre svega u Americi. I tamo su, da podsetimo, za dva meseca izbori (za kongres i senat) i bitka za birače na mreži se zahuktala. Tamošnja situacija je, naravno, drugačija budući da je skoro polovina Amerikanaca priključena na internet, ali je mudro uzeti u obzir njihovo iskustvo i upotrebiti ga lokalno. Dva su dobra razloga za to – ne može da šteti i nije skupo. Prvo pravilo kaže da svaki izborni takmac (i partija i kandidat) obavezno moraju da imaju dobar, izborima prilagođen web sajt. Drugo pravilo je da su ti sajtovi uglavnom beskorisni, malo korisnika ih posećuje (najčešće novinari u potrazi za podacima što, ipak, nije za ignorisanje), internet se mnogo promenio te ljudi traže da im se pristupa drugačije. Nije trebalo mnogo mozgati da bi se došlo do zaključka da put do birača vodi kroz njegovo sanduče za elektronsku poštu. Zadatak koji se postavio pred izborne štabove na svim nivoima u SAD bio je kako iskoristiti postojeću infrastrukturu (timova za kampanju) i učiniti da ona uz mala ulaganja ostvari rezultate i na mreži. U realnom životu apsolutno najbolja je kampanja "od vrata do vrata", pogotovu ako vam kandidat dolazi u kuću sa nekim koga poznajete, recimo vašim dobrim prijateljem. Stoga su obe partije napravile softvere koji volonterima u izbornim štabovima omogućuju da svoj elektronski adresar unesu u sistem, naprave klasifikaciju po interesovanjima potencijalnih birača, i potom krenu da im šalju mejlove uz koje softver kači relevantne delove izbornog programa. Mejlovi imaju lični karakter, obraća vam se neko koga znate i čiju poruku ćete izdvojiti iz mora propagandnih poruka (koje Amerikanci dobijaju na tone), pročitati i možda prihvatiti. Takođe, programi će na sam dan izbora poslati svima na listi poziv ili podsećanje da izađu na glasanje. Demokrate koriste VoteConnection, Republikanci GOPTeamLeader, a pristupiti im se može i preko istoimenih sajtova, www.voteconnection.com i www.gopteamleader.com. Autori interent strategija u Americi uzdaju se u inicijativu velikog broja aktivista koji ne moraju formalno biti u izbornim štabovima, ali su spremni da u tu svrhu doniraju adrese svojih prijatelja i učine da poruka do istih stigne. U našem slučaju možda ne moramo ići toliko daleko, običan imejl softver učinio bi mnogo, pod uslovom da aktivisti i simpatizeri pomognu u formiranju baze onih koji primaju poruke. Pismo dobijeno internetom od Miroljuba Labusa, Vojislava Koštunice, Velimira Ilića, Borislava Pelevića (pod uslovom da se kandiduju), odskočilo bi, barem u početku, od ostatka "novih poruka" i privuklo pažnju. Na kandidatima je da ta pisma učine dovoljno atraktivnim i privuku korisnike najpre da ih redovno čitaju, potom da ih pridobiju kao glasače, a uz malo sreće i da ih uključe u kampanju. Na taj način, uticaj malog broja korisnika interneta može da poraste do neočekivanih razmera. Izbornim štabovima nije pametno da dangube, bolje im je da se bace na novim izborne "tehnike", jer Amerikanci predviđaju da će ubuduće kandidati upadati u četove i pecati birače "na živo".

ZORAN STANOJEVIĆ

CPU
Škola računara
Dečanska 14/V
(Dom Sindikata)
tel: 3234-317, 3233-528
e-mail: office@cpu.co.yu
Microsoft sertifikati

PUN KUFER MARKETINGA /10/

Piše: Nadežda Milenković

Roza-plavi svet

Gde se zagubiše mitovi o Srbiji kao zemlji najlepših devojaka i najboljih ljubavnika

Trend trećeg milenijuma je povratak žene u kuću, tačnije, u kuhinju i kupatilo, sudeći bar po reklamama koje mi gledamo. A ako žena i proba da sebe smesti u spavaću sobu – tamo je niko ne traži, opet sudeći po onom spotu za pivo u kojem smo lepo videli da seks više nema prođu – iako mu je Ona ostavila poruke, što u pisanom obliku, što u vidu donjeg veša, da On samo ponese vino i dođe u spavaću sobu. On, otvorivši frižider i ugledavši u njemu pivo, odlučuje da – ah, nevolje – ostane kraj televizora računajući valjda da će Ona izaći iz spavaće sobe taman na vreme da mu doda sledeće pivce. Dobro, i za Dunđerskog se priča da je bio toliko odan pivu da ga je, samo da bio iznervirao blazirane, hladio u kofi šampanjca, ali se takođe priča i kako je svojoj ljubi pravio brdašca od šećera samo da bi mogla da se sanka.

Gde se u međuvremenu zagubiše mitovi o Srbiji kao zemlji najlepših devojaka i najboljih ljubavnika? U kupatilu? Jer, taman kad se uživim u neku slobodoumnu filmsku heroinu kad: "Ali, moja košulja nije tako bela kao tvoja!", vrisnu raspomamljeno neka žena, na šta joj druga, s grguravom kosom i potpuno nesimpatična, objasni kako treba da koristi taj i taj deterdžent. Užas! Ne samo zato što su me prekinuli u doživljaju već i zato što su me ponizili – zar me zaista vide kao toliku neurotičarku koja će provrištati samo zato što joj je haljina manje bela od kelnerove krpe?! Eh, kud nestaše oni divni dani kada je žena bila seksualni objekt koji se koristi za skretanje pažnje na motorna ulja, automobilske gume, iberlaufe, ler-dizne i dihtunge. Gde su sad borkinje za ženska prava? Zašto ne upriliče neki okrugli sto s temom "Žena na ulici, u kuhinji i spavaćoj sobi"? Zar da pustimo da nam televizija vaspitava decu? Ako sam se u prošlom broju ljutila zbog toga što su deca bizarno našminkana samo da bi, kao đavolčići, reklamirala reklame, šta reći za spot o devojčici koja "snifuje" omekšivač za rublje i čak se i navukla na njega? I o njenom drugu iz školskog autobusa (koje inače svakog dana viđate na našim ulicama, zar ne?) koji ne "provaljuje" da mu je ona na kraju preotela džemper, nego nas naivno uverava kako njih dvoje razmenjuju garderobu (ali ne videsmo njega u njenoj haljinici). Kad su još odmalena takve seka-perse, onda ne treba da nas čudi to što posle, umesto da izvršavaju bračne obaveze, ostaju s pivom, ili, još gore – s devojkom razmenjuju recepte za pranje veša. Kao u onom spotu u kojem On i Ona greškom zamene kofere pa, pošto je Ona takođe "snifala" njegovu garderobu (možda je to drugi deo prethodnog spota?), njih dvoje vode ovakav razgovor: "Tvoj veš divno miriše, sigurno koristiš neki jako skup deterdžent", kaže ona, na šta joj on objašnjava da koristi jeftin, ali dobar! Bla-bla! Zar tvorci ovog spota nisu čitali priručnik za džentlmene u kojem lepo stoji da, kad vam devojka kaže da joj je hladno, ne treba da skidate sako već da je zagrlite? Pa svako normalan zna (pazi što zvučim kao Sloba) da žensko pitanje: "Koji deterdžent koristiš?" zapravo znači: "Da li sam pereš veš ili to radi tvoja devojka/žena?" Mada, kad bolje razmislim, možda ni ona nije bila zainteresovana za njega, već samo za njegovu košulju – koju mu je na kraju ukrala, baš kao što je i ona devojčica ukrala svom drugu džemper. (Sve sam ubeđenija da je to stvarno jedna te ista osoba samo petnaestak godina starija.)

Srećom, nisu baš svi spotovi o sadašnjim i budućim domaćicama. Neki su mnogo slobodniji. Kao na primer, spot u kojem se dve mlađane devojke unose jedna drugoj u lice, navodno u potrazi za bubuljicama, što saznajemo tek na kraju spota, i to u trenutku kad se jedna od njih, napadno isturenih grudi, duboko zagleda u drugu. Tolikom erotskom naboju nije odoleo ni moj drugar (klipan koji je odavno prerastao sedmi razred) pa je u jednom trenutku viknuo: "Pis! Šic! Pusti to!", kao u najboljim danima bioskopa. Sva sreća da on nije ciljna grupa za reklamirani proizvod. To nas vodi pitanju: a ko jeste ciljna grupa?

CEU CENTRAL EUROPEAN UNIVERSITY

CALL FOR PROPOSALS

CENTER FOR POLICY STUDIES

INTERNATIONAL POLICY FELLOWSHIPS, 2003

All applications must be submitted online at http://www.osi.hu/ipf by August 1, 2002

The Central European University Center for Policy Studies (CPS) is calling for proposals for its year 2003 International Policy Fellowships (IPF) program, which is affiliated with the CPS and the Open Society Institute-Budapest. Broadly speaking, an open society is characterized by a reliance on the rule of law, the existence of a democratically elected government, a diverse and vigorous civil society, and respect for minorities and minority opinions. Launched in late 1999, the CPS works with a broadening circle of policy analysts and institutions to promote the development of policy center networks throughout Central and Eastern Europe, the former Soviet Union, and Mongolia, as well as countries in South and Southeast Asia, the Middle East, and North Africa. The Center undertakes policy research and advocacy that furthers the open society mission and disseminates quality analyses in accessible formats.

The CPS International Policy Fellowships are intended to support the analytical policy research of open society leaders and to provide these Fellows with professional policy training. The program aims to improve the quality of analysis in countries where the Soros foundations work by ensuring that these leaders are able to conduct research in their home region while maintaining local affiliations and a high degree of mobility and intellectual freedom. Fellows participate in four training seminars in Budapest over the course of the fellowship year conducted by professors of public policy from around the world and gain vital skills including how to write professional policy documents, identify appropriate policy instruments, and effectively advocate policies—skills that are underdeveloped in countries where the Soros foundations work. Good policy analysis is characterized by elements including a reliance on well-researched data; comprehensive, non-ideological assessment of relevant factors and options; explicitly stated criteria for assessing options; consideration of the interests and groups affected; and the clear presentation of feasible recommendations for action as well as how these recommendations should be communicated and implemented.

Outstanding Fellows from Eastern Europe may be nominated to participate in additional training and research opportunities including a three-month International Junior Public Policy Scholar Fellowship in Washington, D.C. in affiliation with the Woodrow Wilson Center's East European Studies program. The Woodrow Wilson International Center for Scholars, the United States' official memorial to President Wilson, was established by congressional legislation in 1968. Meant to reflect and continue Woodrow Wilson's commitment to a deeper understanding of issues crucial to global peace and stability, the Center serves as an international, interdisciplinary, non-partisan scholarly institute which fosters scholarship in the humanities and social sciences and encourages dialogue between the academic and policy communities. East European Studies, housed at the Woodrow Wilson Center, provides a non-partisan forum for bringing historical and contemporary understanding of the former communist states of Eastern Europe and the Baltics to the nation's capital and throughout the country. For more details on the Wilson Center and its East European Studies program, please see further details at the end of this announcement and visit the Center's website at www.wilsoncenter.org.

Applicants are encouraged to submit individual, practical and policy-oriented research proposals in the following subject areas. The product of each fellowship will be a detailed analysis of a major issue to be published in English and translated into other languages:

2003 Fellowship Issue Areas

Note: Although the topics Conflict Prevention in Southeast Europe and The Future of the Caucasus are not included in this year's announcement, IPF remains especially interested in receiving applications from these regions. Please apply according to the relevant topic rather than region. Also please note that applicants interested in Gender Policy as it relates to education, the media, and health should apply in the education, media, and health categories.

The Policy Process, Building Institutions, Cross-Border Cooperation Outside the European Union, Cultural Policy, Education Policy, Enhancing the Learning Experience in Central and East European Higher Education, Primary and Secondary Education Policy, Environmental Policy, International Climate Change Policy, Strategic Environmental Assessment and Sustainability Appraisal as Policy-Making Tools, The Future of Central and Southwest Asia, Gender Policy: Intra-Enterprise Level Gender Inequalities in Post-Socialist Societies, Information Policy, Media Policy, Public Health Policy, Tobacco Economics Research and Advocacy, Policy Priorities in Public Health, Social Responsibility in Global Governance Structures, State Capacity and the Leading Economic Sector in Post-Socialist Eastern Europe, State Responses to the Challenge of Multiethnicity, Reform of Monetary and Fiscal Policy with a View Towards Enhanced Growth

Terms of the International Policy Fellowship Award

Fellows will be provided with a one-year stipend, expenses including travel, and needed communications equipment to work full-time on research of their design in one of the above areas. The amount of the award will vary depending on standards in the Fellow's country of residence and the budgetary needs of the proposal.

To Apply:
Application Requirements and Procedures

All initial queries must be entered online via the internet directly into the IPF application database found at http://www.osi.hu/ipf. Those who have no possibility to access the Internet (including from public libraries, internet centers, or national Soros foundations) should send an e-mail to fellows@osi.hu or call the IPF offices at (36 1) 327-3863 to discuss the best alternate application solution. Finalists will be interviewed by telephone at the expense of IPF. Successful applicants will be notified in November or December 2002 and no later than January 15, 2003. The fellowship research cycle will approximate the period from March 2003 to March 2004. **Applications sent by mail, fax or e-mail will not be considered unless you received prior approval from IPF staff to use an alternative method of application.**

AFERA PAVKOVIĆ

Rafali časti

Slučaj, skandal, afera ili što god bilo, javna bura izazvana Koštuničinim smenjivanjem načelnika Generalštaba VJ Nebojše Pavkovića pretvara se – žalosno predvidljivo – u nastavak političkih obračuna koji će – valja se nadati – ubrzati raspisivanje prevremenih izbora. General je, u dvostrukoj ulozi penzionera i "srpskog oficira", počeo da se ponavlja; njegova uloga je, izgleda, potrošena. Na scenu, tradicionalno zabavljački razbarušena, izlazi Skupština Srbije

Opisujući raspoloženje na sednici Vrhovnog saveta odbrane (VSO) posle koje je odlučio da smeni Nebojšu Pavkovića, Vojislav Koštunica pre dve nedelje objašnjava da je predsednik Srbije Milan Milutinović bio uzdržan, dok Đukanović "nije bio protiv": "Ja sam imao stav i jednog i drugog člana VSO i ni jedan ni drugi nisu bili protiv ove smene. Bilo je pitanje trenutka. Zaključio sam da je dobro da do nje dođe i tako sam tu odluku i doneo." Pavkovićevo naprasno, s godinu dana zakašnjenja obnovljeno sećanje da mu je predsednik SRJ jedne noći početkom juna 2001. godine naredio da sa jedinicom vojnih specijalaca upadne u Biro za informisanje vlade Srbije zbog sumnje da je otud prisluškivan, Vojislav Koštunica je demantovao. General je tim demantijem bio "šokiran". To jest: "Ne mogu da verujem da predsednik Koštunica bez trunke stida i griže savesti u javnom obraćanju pokretu Otpor i građanima Srbije koji su ga izabrali govori neistinu. Čudi me da on misli da se to ne može dokazati kada i sam zna da postoje na desetine svedoka." I, još, generala "posebno čudi to što Koštunica nema hrabrosti da barem jednom stane iza svoje odluke".

A onda je pala teška reč: "Svojom oficirskom čašću stojim iza svega što sam izjavio ja i ostali generali o upadu u Biro i tvrdim da je upad tražio on lično, a naređenja je u njegovom prisustvu izdavao njegov savetnik Gradimir Nalić". U međuvremenu, mnogi su se našli pozvani da iznesu izjave, ocene, procene, prognoze, zahteve i – sasvim u duhu srpske političke tradicije – ogromne količine prljavog veša. Ovonedeljni primer: bivši načelnik Uprave za bezbednost JNA, general Aleksandar Vasiljević pridružio se dvojici svojih drugova po činu koji su potvrdili Pavkovićeve optužbe protiv Koštunice: "Bio sam prisutan na tom sastanku u Upravi bezbednosti i u celini mogu da potvrdim sve ono što su ostali generali govorili o tom događaju." Dostojna

IZ VREMENA NESKRIVENE LJUBAVI: Načelnik GŠ-a Nebojša Pavković na smotri

REUTERS

jednog "starog lisca", citirana izjava ne kaže ništa bitno, ali se slaže sa drugim izjavama koje se, opet, slažu sa Pavkovićevim optužbama... Ljubazno se odazvavši na poziv "Vremena", Aleksandar Vasiljević precizira da je u Upravi bezbednosti prisustvovao sastanku na kom su bili generali Pavković, Đaković, Simić, famozni Aca Tomić, dva pukovnika iz Uprave bezbednosti i – na naknadni Tomićev poziv – Koštuničin savetnik (za ljudska prava) Gradimir Nalić. Optužbe iz DSS-a Vasiljević je, u izjavi agenciji Beta datoj prošlog utorka, ocenio kao "bezočne laži" sračunate da ga diskredituju "kao čoveka koji se usudio da potvrdi ono što se događalo u noći 4. na 5. juni 2001. godine u Palati federacije".

Ako zanemarimo aplauz onih koji su, uslovno govoreći, "za Biro" a "protiv Kabineta", reakcija na citiranu Vasiljevićevu izjavu napunila je novinske strane otkrićem da postoje "bliske kriminalne veze generala Pavkovića i Vasiljevića" po kojima je ovaj drugi: "prigrabio" šest miliona maraka sa vukovarskog ratišta, bio i ostao "najveće zlo koje je zadesilo službu bezbednosti vojske od OZNE do današnjih dana" i – sve do pojave "velikog majstora" Nebojše Pavkovića – radio motivisan isključivo ličnom korišću, uveo i razvio organizovani kriminal u JNA i VJ. Pa, onda: automobili, kuće, procenti, saradnja sa neprijateljem, Nova demokratija... U žestokoj razmeni vatre, oni koji sada napadaju Nebojšu Pavkovića za karijerizam i bogaćenje (zlo)upotrebom Vojske Jugoslavije pozivaju se na podatke starije od "pijane junske noći" 2001. Taj detalj ukazuje na mogućnost da je neki sporazum o ćutanju postojao, sve dok se Pavković nije našao "iznenađen i uvređen" smenom. A onda, u devojačko-bapskom vokabularu; najviši oficiri VJ i najistaknutiji politički funkcioneri su: iznenađeni, zatečeni, frapirani, stide se (umesto nekog)... I nude svedočenje pred skupštinskim anketnim odborom. Koji, bar u Skupštini SRJ, nije formiran, ali je zato izazvao nove talase uzajamnih optužbi, sumnjičenja, kataklizmičnih prognoza i odrešitih principijelnih izjava. U nekima od njih se poslednjih dana upadljivo provukla ona teška reč – čast.

SRPSKI I HRVATSKI: U pogledu žena srpski jezik poznaje samo devojačku čast, nevinost. Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika Matice srpske (Novi Sad, 1976) značenje pojma časti deli na dve grupe, onu koja se odnosi na čast kao deo nečega, i čast u značenju počasti. U ovoj drugoj grupi razlikuju se tri značenja časti. Ona je (1) skup moralnoetičkih načela kojima se neko rukovodi u svojim društvenim i ličnim postupcima, moralna ispravnost, poštenje. Drugo značenje obuhvata (a) priznanje, glas koji neko ili nešto ima u društvu i javnosti – reputacija, ugled, renome; (b) osobita počast, poštovanje, uvaženje; (c) visoki službeni položaj, počasno, ugledno zvanje. Najzad, treća grupa značenja obuhvata značenja časti kao (a) čašćenja, gozbe, gošćenja i (b) dara, poklona u jelu, piću ili novcu (koje donesu zvanice na svadbu). Karakteristični izrazi u kojima se pojavljuje čast su, osim već pomenute, devojačke: imam čast, čast mi je; iskazivati, odavati čast kome; ispod časti; polje časti (bojno polje); smatrati za čast; sud časti (javni, društveni sud koji ocenjuje postupke koji nisu u skladu s moralom, koji ponižavaju ili kompromituju

REUTERS

POTEZANJE ČASTI: Nebojša Pavković

ugled) i, najzad, zakletva: časti mi. Što se oficira kao vojnih starešina tiče, Matičin rečnik zna za oficirski kor i oficirsku kapu, uniformu, čin, zakletvu i čast.

Pored značenja gozbe i poklona, Vukov Srpski rječnik kao prvenstveno značenje ističe počast: "na čast mu", i "neku (nekom) na čast, neku (nekom) na sramotu". Petar Skok u Etimologijskom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika (Zagreb, 1971) poreklo reči nalazi u sveslavenskom apstraktumu iz praslavenskog doba... Izvedenice su štovanje, poštovanje, časni krst, časni post ali i – nečastivi (kao đavo, ali i u smislu veštog, hitrog čoveka). Časnik u smislu vojnog starešine ili državnog službenika zabeležen je u Dubrovniku krajem XII veka ("mojih častnikov sile"); u slovenskim krajevima pod Austrijom kasnije se javlja da bi se potisnula francuska reč oficir u smislu službe, šarže, magistrata. Čast se nalazi i u osnovama izvedenica častoljubivost, častohlepnost, čašćenja jelom ili pićem, počast, čestitati, čestitost, ali i – zločest.

VOJNO-DEMOKRATSKA: Već u drugom svom broju, za maj-juni 2000. godine, "Vojni informator" – ispod nadnaslova "Poimanje vojničke etike, morala vojske, vojne časti i vojničke slave" i naslova "Zavetna svetinja kosovskog kulta" – objašnjava da "u svakoj etici postoji jedna vrlina na osnovi koje su koncipirani i raspoređeni svi njeni zahtevi. U sudijskoj etici ta vrlina je pravda, u hrišćanskoj to je duhovna ljubav, u lekarskoj etici to je humanost." I, najzad: "U vojničkoj etici to je vojnička čast. Analogno, u oficirskoj etici ta vrlina je profesionalna oficirska čast." Nekako u isto vreme, kragujevački odbor Demokratske stranke na svoj vebsajt ističe kako "Vojska Jugoslavije mora postati vojska svih građana SRJ, dakle i svih stranaka" pa, u tom smislu – i uz konstataciju da najodgovornijim mestima u VJ "ubedljivo dominiraju" oficiri poreklom iz Crne Gore, Republike Srpske ili Republike Srpske Krajine – traži "ukidanje komesarske agitacije, uz afirmaciju vrednosti kao što su oficirska čast, dostojanstvo, hrabrost, stručnost i odanost profesiji".

Većina svega onog što je ikada rečeno o oficirskoj časti može se bez dvoumljenja svrstati u dim i maglu proizvedenu zarad prikrivanja privilegija koje oficirima – u značenju latinskih reči *officium*, dužnost, i *officiarius*, službeno lice – po definiciji "pripada". U značenju vojnog starešine oficir se pojavljuje kao vođa najamnika krajem XV, a u smislu vojnog starešine rangiranog po činovima od kraja XVI veka. Plemićko poreklo bilo je uslov za kupovinu oficirskog čina – s pravom na vrbovanje i formiranje sopstvenog puka – sve do ozbiljnog razvoja artiljerije i inženjerije u XIX veka, u nekim armijama i do početka Prvog svetskog rata. Što se Srbije tiče, u vreme osnivanja prvih jedinica stajaće vojske (1825) imala je samo dva oficira, da bi njihov broj 1837. dostigao gotovo stotinu (što je predstavljalo petinu ukupnog broja državnih činovnika). Do početka dvadesetog veka Vojna akademija, osnovana 1880. na tradicijama Artiljerijske škole iz 1850, školovala je ukupno 1057 oficira.

U pogledu njihove tadašnje i potonje oficirske časti, patriotsko-udžbeničku svetlu sliku kvari izvesna trajna sklonost zavereništvu i atentatima kako na svoje, tako i na tuđe vladare, što je stereotip o Srbima čiji se rep tu i tamo vuče sve do današnjih dana. Do Drugog svetskog rata Jugoslavija je negovala privilegovan oficirski kor na tradicijama solunaštva, posle njega u nešto izmenjenom obliku partizanštine, u oba slučaja na vernosti ratnom vođi, kralju Aleksandru u jednom, Josipu Brozu u drugom slučaju. Raspad SFRJ počev od 1991. godine još nije razmatran s tačke gledišta oficirske časti; zanimljivo bi bilo uporediti ocene i odgovore na pitanje o poštovanju oficirske zakletve, koju ovih dana

general Pavković pominje u kontekstu osporavanja prava pojedinih Koštuničinih savetnika da sastancima Generalštaba, generalskog kolegijuma i drugim skupovima prisustvuju. S druge strane, pitanje oficirske časti – u ovom slučaju generalske – nije postavljeno povodom dva-tri generalštapska skupa u danima Pavkovićeve smene, kad je jedan kolegijum generalskih čvaraka "priznao" Nebojšu, drugi Voju, a treći Krgu.

OFICIR I DŽENTLMEN: Odrešit i odlučan uprkos civilu, Nebojša Pavković je ovih dana medijska zvezda. Stidljive i/ili šaljive novinarske natuknice na temu različitih nekretnina, stanova i kuća, saradnje sa pojedinim građevinskim, trgovinskim i farmaceutskim firmama odbija sad već standardnom izjavom da sklapanje ugovora nije posao ni Generalštaba ni njega kao (dojučerašnjeg) načelnika, da se raduje optužbama jer će, objavljene, morati da budu dokazane... O vojnoj potrazi za zlatom iz leta 2000 – da li cara Radovana ili starih Rimljana u bekstvu pred Srbima – ne govori, možda zato što ga ne pitaju. Uverljivost svojih optužbi, veličinu zgražanja nad postupkom Vojislava Koštunice i sledujućeg razočaranja potkrepljuje upečatljivim detaljima o tome ko je pio "belo" piće, ko viski a ko je em pio, em jeo sendviče. Spreman je da svakom pogleda u oči, pa i kameri.

Uz pojačanu aktivnost policije koja je protekle nedelje od većeg dela Koštuničinih savetnika uzela izjave povodom famozne "pijane junske noći" – a odgovornost za trenutnu nezainteresovanost u pogledu sumnje za prisluškivanje izjavom ministra Dušana Mihajlovića prebacila na tužilaštvo – najavljeno je i formiranje anketnog odbora u Skupštini Srbije. U ponedeljak su objavljeni i tehnički detalji: 19 članova, "rotirajući" predsednik, 30 radnih dana za posao kojim će se, po izjavi Čedomira Jovanovića, dokazati da "mi ne pristajemo samo na jedno, a to je da se sve završi kao da ničega nije bilo". "Dakle, posle godinu i po dana skandala, afera, omalovažavanja političkih protivnika na najvulgarniji način, došlo je vreme u kom insistiramo da ljudi stanu iza svojih reči."

Ova odrešitost i rešenost pukla je koliko sutradan, kada su poslanici Socijalističke partije Srbije i Stranke srpskog jedinstva odbili da učestvuju u radu anketnog odbora ukoliko njegova tema ne bude i pitanje hapšenja odnosno izručenja Slobodana Miloševića Hagu. Malo iznenađenje napravili su radikali još u ponedeljak, pre rasprave, izjavom da u radu anketnog odbora svakako neće učestvovati. S obzirom na okolnost da će skupštinsku istragu voditi "ostatak DOS-a", pitanje rezultata izlišno je postavljati. U tom pogledu ništa neće promeniti ni ako se penzionisani general Pavković još nečega seti. ■

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

REUTERS

MEDIJSKA POSLA

Savetnik i novinar

Ljut savetnik i uvređen novinar – to je loša kombinacija za svaki, a kamoli ozbiljan posao

"Na dnu Plavskog jezera nešto noću cvili i jeca." Tako je u nekom julskom broju jednih novina naslovljena priča o – drekavcu. Ova balkanska podvrsta ala i bauka uvek je cvilela u julu ili avgustu, kad su političari na odmoru, pa nema o bogzna čemu da se piše. Tada bi, u letnjoj sezoni, učestalo pronalaženje miša u pivskoj boci, žileta u hlebu, a jedne ugledne prestoničke novine svakog avgusta su, godinama, imale tekst o kanalu Rajna – Majna – Dunav – Morava – Egejsko more. Ove sezone dobismo Aleksandra Tijanića i Natašu Odalović.

Šta, osim Vojislava Koštunice, predsednika SRJ, povezuje savetnika i novinarku, glavne aktere tekuće julske afere?

Povezuje ih kompromitovanje profesije kojom se bave ili su se njome bavili.

Kad je afera pukla, pronašao sam taj tekst iz "Danasa" s naslovom o pticama i kavezima iz koga sam video da kolumnista cvili i jeca nad sledećim činjenicama:

Ima osam meseci da je Odalovićka tražila intervju od Koštunice, a on ništa, mada ga je ona intervjuisala i kad se niko nije otimao za to;

Na kraju je Koštunica dao intervju "Slobodnoj Evropi", radiju za koji Odalovićka radi, ali nekom drugom novinaru, što je nju, Odalovićku, obradovalo ali i ponukalo da kod Aleksandra Tijanića, predsednikovog savetnika za medije, proveri zašto njena radost, makar i posle osam meseci, nije bila potpuna, odnosno, zašto nije njoj dao intervju;

Halo, Tijanić ovde, čulo se s druge strane žice, sačekajte da vam pustim govornu poštu i onda je *answer machine* odeklamovala Tijanićev tekst o Bebi Popoviću, Zoranu Đinđiću, naručenim ubistvima i surčinskom klanu;

Onda je došao dan kada je Odalovićka trebalo da napiše kolumnu. Dugo je grizla olovku dok se nije setila svog slučaja i onda citirala Tijanićevu govornu poštu.

Finale: Tijaniću je neko četiri puta pretio ubistvom, Odalovićku prate njoj nepoznati ljudi, pre toga su oboje bili na informativnom razgovoru u MUP-u, koji je po nalogu tužilaštva proveravao verodostojnost Tijanićevih saznanja o vezi kriminala i političara, Odalovićka tvrdi da je snimila razgovor s Tijanićevog telefona (!?) i da ga je odaslala ljudima od integriteta, Tijanić *post festum* pojačava seksističku agresivnost ka Odalovićki, ova piše Koštunici u stilu "sram vas bilo, kakvog savetnika imate", još malo pa da se formira anketni odbor.

I Tijanić i Odalovićka, hteli mi to ili ne, reprezentuju u ovoj priči sve nas koji živimo od reči, pisane ili izgovorene. I to nas loše predstavljaju. Mislim da je Tijanićeva priča o Bebi Popoviću dosadila i Bebi Popoviću, a savetovanje Koštunice oko poslova s medijima Tijanić je pobrkao s ličnim ratom u kome on nastupa s jakim dojmom i nikakvim dokazima i spreman je uvek da bude ljut na urednike i novinare koji s njim ne dele dojam i nedostatak dokaza. Odalovićka izgleda nije naučila da se radi dostojanstva profesije i poštene javne reči koja bi mogla da služi i javnom interesu privatni razgovori po pravilu prećutkuju, a još manje se snimaju i pohranjuju kao dokaz protiv nekog.

Ono što njima, verovatno, izgleda kao lična drama ili dobar marketing najmanje je potrebno srpskom novinarstvu. Sada je ova lična razmirica postala institucionalizovana, o njoj se izjašnjavaju i pozvani i nepozvani, stvar se dovodi u vezu s predstojećim izborima i grudva obostrane neprofesionalnosti pretvara se u lavinu. ■

D. Ž.

FOTOGRAFIJE: A. ANDIĆ

BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Apsurd nedopečenih zakona

Zakon o borbi protiv organizovanog kriminala treba da bude donet u Srbiji na brzinu, u predizbornoj kampanji. Zato će biti sprovodiv tek kad Savezna skupština izglasa izmene krivičnog postupka – ako ih, naime, izglasa... Ceo ovaj poduhvat – uprkos svojim dobrim stranama – smandrljava se na brzaka, bez ispunjenih preduslova, na način više revolucionaran nego redovan. Slično je i sa zakonom o budućoj Agenciji koja treba da nasledi Državnu bezbednost

Cela ova po medijima razvikana priča o "borbi protiv organizovanog kriminala" počinje da dobija apsurdne dimenzije. Na dnevni red Narodne skupštine po hitnom postupku dolazi Predlog zakona o borbi protiv organizovanog kriminala, a niz zakona o pravosuđu još nije izglasan. Predlog se, međutim, "akontira", to jest uzima zdravo za gotovo da će zakoni na koje treba da se osloni biti izglasani u predloženom obliku. Sve i da se to desi – a svi su izgledi da hoće – hitnost opet nije potrebna, štaviše je apsurdna, pošto Zakon o posebnim pravilima postupka u suzbijanju organizovanog kriminala tek treba da dođe na dnevni red Savezne skupštine. Taj nacrt u stvari predstavlja još jedno noveliranje Zakona o krivičnom postupku – i to veoma ozbiljno noveliranje. Kako Vlada Srbije misli da progura taj zakon kroz Saveznu skupštinu pre Ustavne povelje nove zajedničke države i uz gotovo izvesno protivljenje DSS i njenih novostečenih saveznika u Srbiji i u Crnoj Gori – nije jasno. A bez procesnih sredstava koje taj nacrt sadrži, srbijanski Zakon o borbi protiv organizovanog kriminala ostaje gomila pogrešnih mrtvih slova na papiru koji sve trpi.

Strogo pravnički uzevši, zakon predložen Narodnoj skupštini Srbije, ovaj o kome je reč, *nedonosiv* je. Ako bude na silu boga i većine DOS-a donesen ovakav kakav je u predlogu, slediće čitav niz zakona o izmenama i dopunama zakona, a sve to praćeno stotinama amandmana neumorne opozicije – ovoga puta dobro zasnovanih. U trenutku dok se ovi redovi pišu, kako "Vreme" saznaje, pišu se i desetine amandmana na ovaj predlog zakona, kako kod opozicije, tako i u nekim strankama DOS-a. Ne treba mnogo mašte da se zamisli tok debate u Skupštini kad ova tačka dođe na dnevni red...

ŽURBA: Možda je ovaj primer najbolja ilustracija za osnovnu manu DOS-ove vlasti: brzopletost u dobrim namerama. Žurba, štaviše, može i dobre namere da iskompromituje: biće vrlo teško dokazati u skupštinskoj debati da iza uključivanja u nadležnost Specijalnog tužioca i krivičnih dela protiv ustavnog uređenja i bezbednosti SR Jugoslavije stoje dobre namere. Pre svega, po logici stvari, dela "protiv naroda i države" (kako se to nekada zvalo) nisu organizovani kriminal, nego nešto drugo, ponekad takođe organi-

SKUPŠTINA SRBIJE: Uglavnom po hitnom postupku

zovano, ali ipak nešto drugo. A time se bavi Državna bezbednost, to jest ista ona Agencija čije je osnivanje sledeća tačka na dnevnom redu Narodne skupštine – takođe po sasvim nepotrebnom hitnom postupku. Reforma Državne bezbednosti bila je hitna 6. oktobra 2000. godine; sada je prekasno za žurbu. Za to zakašnjenje i štetu od njega koju – po svoj prilici – nikada nećemo moći realno da procenimo, a kamo li izvadimo, krivi su podjednako i Đinđić i Koštunica: prvi zato što je štitio pozicije svoje frakcije u RDB-u, a drugi zato što je pokušavao da napravi svoju. Nikakva hitnost u izglasavanju nedopečenih zakona neće ih učiniti boljima i pametnijima; a ne vide se ni neki životni razlozi za hitnost: niti je organizovani kriminal naglo skočio ovih dana, niti su ustavni poredak i bezbednost države nešto više ugroženi nego inače. Sve se nekako čini da je obrnuto: organizovani kriminal se već lepo legalizuje i pere li pere svoje zarade, a država i ustavni poredak očigledno ne zanimaju više nikoga, jer bi se onda politički akteri drugačije ponašali, umesto da se besprincipijelno ujedaju oko inače jednostavnih budalaština.

Biće da tu ima nekih drugih razloga za žurbu.

Jedini zamislivi razlog je predizborna nervoza zbog izvesnih predsedničkih i mogućih parlamentarnih izbora. Tu žurba ima dva moguća opravdanja: prvo, pokazati biračkom telu kako se, eto, trudimo i trsimo, staramo i služimo narodu, sve donoseći strašno važne zakone protiv mafije i reformišući Državnu bezbednost u zlo doba; drugo, na brzaka doneti zakone kojima otvaramo izvršnoj vlasti nebrojene mogućnosti za ovo i ono tokom predizborne kampanje koja će – očigledno – biti oštra i prljava. Tu se javlja još jedna zanimljiva okolnost: od tri nacrta/modela zakona o budućoj Direkciji, Agenciji ili Službi koja nasleđuje Resor državne bezbednosti MUP-a Srbije, koji su predstavljeni javnosti proletos – kada je obećano da će se sva tri nacrta uskladiti u jedan jedinstveni, do jesenjeg zasedanja Skupštine – sada se odjednom Narodnoj skupštini nudi samo jedan: neznatno (tehnički) izmenjena verzija nacrta Republičkog sekretarijata za zakonodavstvo, dakle Vlade Srbije. Mnogo bolji – po mišljenju mnogih stručnjaka najbolji – nacrt, onaj grupe eksperata LEX sa Božom Prelevićem na čelu, zanemaren je, kao i nacrt koji je potekao iz samog Resora državne bezbednosti (Direkcija).

DAJ ŠTA DAŠ: Nekome se, dakle, žuri: čak toliko da krši obećanja i dogovore od koliko pre dva meseca... Naime, razlika između predloženog zakona i nacrta grupe eksperata s Božom Prelevićem na čelu drastična je: nacrt LEX-a predviđa odgovornost načelnika buduće Službe pred Narodnom skupštinom, njegov status izjednačen sa statusom ministra itd.; malo li je? Uostalom, Prelevićev model zakona o kome je reč nošen je proletos u London kao primer modernog demokratskog zakonodavstva i Zoran Đinđić dobio je sve pohvale od Engleza, a sada u proceduru ide sasvim drugi predlog...

Nervoza je očigledna.

Zbog te nervoze sve je manja verovatnoća da će Vladi Srbije uspeti da dovrši i kompletira zamišljeni aparat za borbu protiv organizovanog kriminala. Tim pre što ceo projekt izaziva osnovanu sumnju na dupliranje poslova, zadataka i nadležnosti: sve što predlog zakona predviđa već je ionako predviđeno postojećim zakonodavstvom, na šta je veoma dobro upozorio adv. Slobodan Beljanski. Jedino logično objašnjenje nije nimalo laskavo za Vladu Srbije; ono glasi: niste u stanju da dovedete policiju, tužilaštva i sudove u normalno stanje (da rade svoj posao), pa osnivate sve iznova – policiju (čak i državnu bezbednost), tužilaštvo i sud, paralelno postojećim strukturama organa gonjenja. Zašto? Zato – glasi naredni korak u logičkom zaključivanju – što za skoro dve godine od prevrata niste bili u stanju da očistite policiju, reformišete DB, uredite tužilaštva i lustrirate sudove, a imali ste i nož i kolač u ruci 6. oktobra 2000. godine. Čak ni jednog Nebojšu Pavkovića niste uspeli da penzionišete kad je bilo vreme, nego vam sad radi sve što zna...

Sumnju da je o kratkovidoj političkoj manipulaciji reč pojačavaju odredbe o odgovornosti i kontroli, onakve kakve se javljaju u oba predloga – Zakona o borbi protiv organizovanog kriminala i Zakona o informativno-bezbednosnoj agenciji. U oba slučaja su kadrovska rešenja, odgovornost i kontrola sistematski spušteni na nivo izvršne vlasti, a niz potencijalno važnih rešenja ostavlja se za pravilnike i druga podzakonska akta – strogo poverljive prirode, kako to već biva... Stiče se utisak da je reč o očajničkim potezima: daj šta daš, ajd' da uradimo nešto – pa makar šta. Makar šta su i uradili.

Logično objašnjenje nije laskavo za Vladu Srbije; ono glasi: niste u stanju da dovedete policiju, tužilaštva i sudove u normalno stanje (da rade svoj posao), pa osnivate sve iznova – policiju, tužilaštvo i sud, paralelno postojećim strukturama organa gonjenja

Možda im to – na silu – i prođe kroz Narodnu skupštinu Srbije; onda će čekati nedeljama ili – pre – mesecima da Savezna skupština, ako je bude, usvoji izmene krivičnog postupka, a ako bude izabrana nova, u skladu sa budućom Ustavnom poveljom, da to dođe na dnevni red. Tako će sedeti na lošem i pri tom neprimenjivom zakonu mesecima, umesto da su sačekali normalan red stvari, a za to vreme pravili dobar zakon. Svaka žurba je od šejtana, kažu Arapi.

Niti će organizovani kriminal u Srbiji mnogo dobiti odlaganjem donošenja – ili aktiviranja – ovog zakona, niti će pravda mnogo izgubiti. Ovakvom brzopletošću, međutim, DOS gubi a opozicija dobija. ■

MILOŠ VASIĆ

Nevoljni dobrovoljci

Lilić i u Hagu uporno ponavlja da za njegovo svedočenje nije dovoljno odobrenje SIV-a, već pre svega Vrhovnog saveta odbrane i da bez te dozvole ne želi da sedne na klupu za svedoke. Takav Lilićev stav neće odložiti zakazano haško suočavanje dva bivša predsednika SRJ, vrhovna komandanta i partijska druga

"Siguran sam da tamo u haškom zatvoru Miloševiću često dolazim u san", tvrdio je krajem januara ove godine u intervjuu "Vremenu" Zoran Lilić, bivši predsednik SRJ. U tom razgovoru Lilić je priznao da se nekoliko puta sretao sa istražiteljima Suda u Hagu, ali i tvrdio da nije potpisao nikakvu izjavu i da pred Tribunal koji izgleda namerava "da piše istoriju olovkom koja može da ispiše mnogo toga netačnog, rekao bih pogubnog po naš narod i državu u celini", ne želi da ide kao svedok bez odobrenja nadležnih državnih organa. Priča o "dolaženju u san" odnosila se pre svega na neke mirovne inicijative u kojima je za vreme bombardovanja SRJ 1999. godine Lilić igrao ulogu važnog posrednika, a koje je, po njegovom mišljenju, Slobodan Milošević olako odbio i time nepotrebno produžio rat i sveopšte stradanje.

Nekoliko meseci kasnije, Zoran Lilić je najzad stigao u Hag gde već nedelju dana čeka da ga kao bivšeg predsednika SRJ nadležni državni organi oslobode obaveze čuvanja vojne i državne tajne. U četvrtak kada ovaj broj "Vremena" bude na kisocima, savezna vlada će najverovatnije odobriti Liliću da tajne koje zna podeli sa haškim tužiocima i on bi u ponedeljak 22. jula mogao da se kao svedok pojavi u sudnici Tribunala gde bi, s obzirom na važnost i obimnost njegovog svedočenja, mogao da provede nekoliko dana.

Haškom sudu koji je u ovoj priči "stariji" dozvola iz Beograda zapravo i nije potrebna i u Lilićevom slučaju izgleda da se više radi o zadovoljenju forme kako bi se za jedno važno svedočenje dobilo i zakonsko pokriće "mlađeg" i pokazalo da se saradnja Haga i vlasti u Beogradu zasniva na međusobnom uvažavanju.

NEĆE SIV, HOĆE VSO: Prema nekim saznanjima autora ovog teksta, sam Lilić i u Hagu uporno ponavlja da za njegovo svedočenje nije dovoljno odobrenje SIV-a, već pre svega Vrhovnog saveta odbrane i bez te dozvole, ne želi da sedne na klupu za svedoke. Takav Lilićev stav svakako neće odložiti zakazano haško suočavanje dva bivša predsednika SRJ, vrhovna komandanta (iako su samo jednog od njih svojevremeno tako oslovljavali) i partijska druga (pri čemu Lilić sam sebe opisuje kao jednog od "najiskrenijih i najkorektnijih Miloševićevih saradnika", naravno dok je trajalo). U svakom slučaju pojava Zorana Lilića u sudnici Tribunala poslužiće kao dodatni argument protivnicima ovog Suda kod kuće – ne samo da je SRJ prva država koja je svog bivšeg predsednika isporučila Hagu kao optuženog, već sada tamo šalje još jednog bivšeg predsednika kao svedoka.

Sasvim je inače moguće da uoči ovog njihovog haškog viđenja jedan drugome uzajamno dolaze u san. U Miloševićevom slučaju to "dolaženje u san" je prilično razumljivo. U Lilićevom, radi se izgleda o naknadno stečenoj dilemi da li će svedočenje u ovakvom sudskom procesu zaista doprineti da se utvrdi istina o ratnim zbivanjima, ili će od svega onoga što on zna haške istražitelje interesovati možda samo dve ili tri rečenice koje bi dokazale da je u svim ratnim događajima Miloševićeva moć bila neograničena. U vreme dok je kao potpredsednik savezne vlade bio zadužen za pitanja bezbednosti, na Lilićev sto svakodnevno su stizali izveštaji KOS-a. Na osnovu takvih izveštaja on novembra 1998, na primer, šalje Miloševiću "predlog mera" za Kosovo u kome, između ostalog, tvrdi da KVM pomaže šverc oružja teroristima, da ambasador Kristofer Hil ohrabruje OVK da se naoružava i nastavi sa radikalizacijom sukoba na Kosovu, da instruktori Al Kaide vode centre za obuku terorista u Albaniji. U sudnici u kojoj se utvrđuje odgovornost Slobodana Miloševića za ratne zločine, ovakva Lilićeva saznanja lako bi mogla da budu proglašena kao potpuno nekorisna i "nerelevantna".

> *U Tribunalu je već nekoliko puta vođena zatvorena rasprava kad god bi se poveo razgovor o svedočenju američkog verifikatora koji se izgleda pominje u vezi sa snimcima nekih telefonskih razgovora. Istovremeno, bivši šef KOS-a Aleksandar Vasiljević boravi u Hagu, a da se ne zna ko mu je potpisao nalog za takvo putovanje*

Dosadašnji tok suđenja potvrdio je da je na Kosovu bilo stravičnih zločina (kroz sudnicu su prolazili ljudi koji su izgubili čitave porodice), većina međunarodnih posrednika je u ulozi svedoka iznosila svoje utiske o tome da je Milošević kontrolisao i mogao sve, ali to su mogli biti samo nečiji utisci. Ostalo je da sve te utiske potvrdi i neko od njegovih bivših saradnika – insajdera. Zoran Lilić je jedan od prvih koji bi uz bivšeg šefa RDB-a Radeta Markovića (i donekle policajca Dragana Karleuše) trebalo da tu priču najzad otvori iznutra. Iako se tužilac Džefri Najs u nekoliko navrata žalio da takvi svedoci "iznutra" nevoljno dolaze u Hag, njihovo pojavljivanje ipak je bilo samo pitanje vremena. U optužnici podignutoj protiv Slobodana Miloševića pominje se bar dvadesetak imena onih koji i nemaju prevelik izbor – ako ne dođu kao svedoci, lako mogu biti na listi optuženih, što samo govori o moći i širokom manevarskom prostoru tima Karle del Ponte. Preko te pretnje i poluge tužilaštvo bi na kraju moglo da postigne da neki od nekada najpouzdanijih Miloševićevih vojno-policijskih saradnika, na čijoj je vernosti počivao njegov režim, uskoro postanu i najspektakularniji rušitelji njegove dosadašnje odbrane.

SAMO AKO MORA: Pre desetak dana potpisnik ovog teksta imao je prilike da u Beogradu razgovara sa Zoranom Lilićem u trenutku kada je već bilo gotovo izvesno da će bivši predsednik SRJ morati u Hag kao svedok. Lilić je u tom neformalnom razgovoru ponovio strahovanje da država nema nikakvog uvida u to šta pojedini ljudi koji se sreću sa haškim istražiteljima govore i kakvim argumentima i dokumentima "naoružavaju" ovaj Sud. Tvrdio je da bi malo koja država na svetu dozvolila da njeni bivši predsednici ili šefovi obaveštajnih službi bez dozvole nadležnih organa pričaju o svemu što znaju ili samoinicijativno odlaze u Hag, tako da nikoga o tome ne obaveste. (U tome je bio prilično u pravu – u Tribunalu je već nekoliko puta vođena zatvorena rasprava kad god bi se poveo razgovor o svedočenju jednog američkog verifikatora koji se izgleda pominje u vezi sa snimcima nekih telefonskih razgovora, jer za Amerikance ta priča ima izgleda određenu obaveštajnu osetljivost. Istovremeno, bivši šef KOS-a Aleksandar Vasiljević boravi u Hagu, a da se ne zna ko mu je potpisao na-

Prekaz, juni 2002.

KUĆA JAŠARIJEVIH: Ekskurzija spremna za obilazak po skelama

ZA USPOMENU: Fotografisanje pred spomenikom Ademu Jašariju

SPOMEN-PLOČA: Velika Albanija

KRAJ POSETE: Na putu ka autobusima

MIMOHOD: Groblje poginulih članova familije Jašari

FOTOGRAFIJE: GORANKA MATIĆ

log za takvo putovanje – istražitelji, država, ili možda on sam). Tokom ovog razgovara Lilić je u nekoliko navrata primetio i to da sudnicom prečesto defiluju sumnjivi svedoci, da tužilaštvo loše radi svoj posao i postaje nervozno i da će se, na osnovu do sada viđenog, teško utvrditi prava istina i individualna krivica. Jednom rečju, odavao je utisak čoveka koji u svemu tome, iz raznoraznih razloga, najradije ne bi učestvovao.

Lilićeva nevoljnost da svedoči u Hagu i način na koji je tamo otišao (uz sudski nalog za obavezno svedočenje koji se šalje državi, tzv. sub poena), mnogi su protumačili i kao odglumljeno protivljenje nečemu na šta se dobrovoljno pristalo pre mnogo meseci. Razgovor sa haškim istražiteljima je uvek dobrovoljan čin pri čemu oni ne mogu nikoga da prisile da sa njima razgovara i da izjavu ako to ne želi. Ali razgovori sa haškim službenicima ujedno nikada nisu puka ćaskanja – svaki razgovor se beleži i snima. Onaj ko da izjavu, i zatim je potpiše, automatski prihvata mogućnost da se pred sudom pojavi kao svedok i kasnije ne bi trebalo da se čudi kada ga pozovu u Hag, pogotovo ako je za sobom ostavio na desetine kucanih stranica zvanične izjave. U Tribunalu se ovih dana nezvanično može čuti da među potencijalnim svedocima koji u javnosti govore "idem samo ako moram", ima i onih koji sami pitaju za mogućnost da im se preko države uputi obavezujući poziv kako bi se ispostavilo da nisu imali drugog izbora.

Nevoljnost mnogih nekadašnjih dobrovoljaca da se u Hagu pojave kao svedoci nije samo posledica mogućih neprijatnosti koje bi neki uspaljeni miloševićevci mogli da im prirede. Oklevanje nekih od njih da u Tribunalu govore o onome što znaju ujedno je i svojevrsna kritika rada tužilaštva u dosadašnjem toku "procesa stoleća". Tužilac koji javno prizna da su do sada mnogi svedoci lagali ili se ustezali da govore punu istinu, mora da očekuje bar slično ustezanje kod svedoka koji tek dolaze na red.

Haški istražitelji razgovarali su do sada sa gotovo svim važnim generalima policije (kosovski ciklus), kao osumnjičeni izjavu je dao i Franko Simatović Frenki, zatim neki čelnici RDB-a, svi šefovi KOS-a od Aleksandra Vasiljevića, preko Neđe Boškovića do Aleksandra Dimitrijevića, kao i bivši šefovi Generalštaba Života Panić i Momčilo Perišić. Prošlonedeljno svedočenje britanskog pukovnika Džona Kroslanda najverovatnije će primorati tužilaštvo da za septembar u Hag pozove kao svedoke generale Perišića, Pavkovića i Dimitrijevića. Ako ne ide drugačije, neki od njih mogli bi da stignu u Hag preko pravila "sub poena". Teško da će se iko u Hagu usuditi da "sub poenu" primeni i na američkog diplomatu Ričarda Holbruka koji se zbog interesa svoje države usteže da kao jedan od najvažnijih svedoka u ovom procesu svedoči u septembru. ■

NENAD LJ. STEFANOVIĆ

DOMAĆINSKI: Labus u Mionici

A. ANĐIĆ

SRBIJA PRED IZBORIMA

Start trke za predsednika

Miroljub Labus najavio je kandidaturu za predsednika Srbije, ali, kako sa njim nije bilo ministara i potpredsednika, državna televizija nije razumela o čemu se radi

Za onakav otpor, i onakvu pobedu nad NATO agresorom lokalni socijalisti su svome drugu predsedniku Slobodanu Miloševiću dodelili Zlatnu plaketu sa likom vojvode Živojina Mišića. I to u paru sa tadašnjim načelnikom Generalštaba Dragoljubom Ojdanićem. Sledeće godine, za iste podvige, u paru pozlaćeni Milomir Minić i Ojdanićev naslednik Nebojša Pavković. Onda došle promene, lokalni "promenaši" su oduzeli sva zlata, odlučili da, ubuduće, zlato sa vojvodinim likom mogu dobijati samo najbolji pitomci vojnih akademija. Međutim, "Mišićevi dani" nisu ostali bez političara. Zato što, kako kaže predsednik opštine Miroslav Trifunović, od prisustva visokih političara može biti samo koristi za Mionicu. Tako je prošle godine manifestaciju otvorio savezni predsednik Vojislav Koštunica, a zatvorio ministar pravde Vladan Batić. Za obojicu je otkriveno da su direktni vojvodini potomci. Ove godine Mionica za otvaranje Mišićevih dana htela premijera Đinđića, dobila potpredsednika Savezne vlade Miroljuba Labusa, za čiji je dolazak pomenuti predsednik opštine, kao upućen čovek, rekao da je to, možda, početak druge političke priče. Za početak druge priče je, sva je prilika, rano, ali je izvesno da smo svi na nekom "dobitku", naime, otkriveno je i da Labus ima neke veze sa vojvodom, po majci je poreklom iz mioničkog sela Robaje. Dobitak je svakako i to što je Labus baš u Robajama najavio, mada ne zvanično, da će biti kandidat na predstojećim izborima za predsednika Srbije.

KUMOVI SA DRAŽOM: Da će potpredsednik Labus biti u Robajama svi saznali u poverenju, pa i reporter "Vremena". Nije bilo organizovanog prevoza iz Beograda, kao što je običaj kad Biro republičke vlade organizuje stvar, ali, sve je funkcionisalo. Stigao kako je ko znao i umeo, očekivalo se da Labus na licu mesta pokaže da je iz srca Srbije, da mu poreklo neće biti hendikep, kao što bi hteo kandidat Veljo Ilić, u izbornoj trci za predsednika.

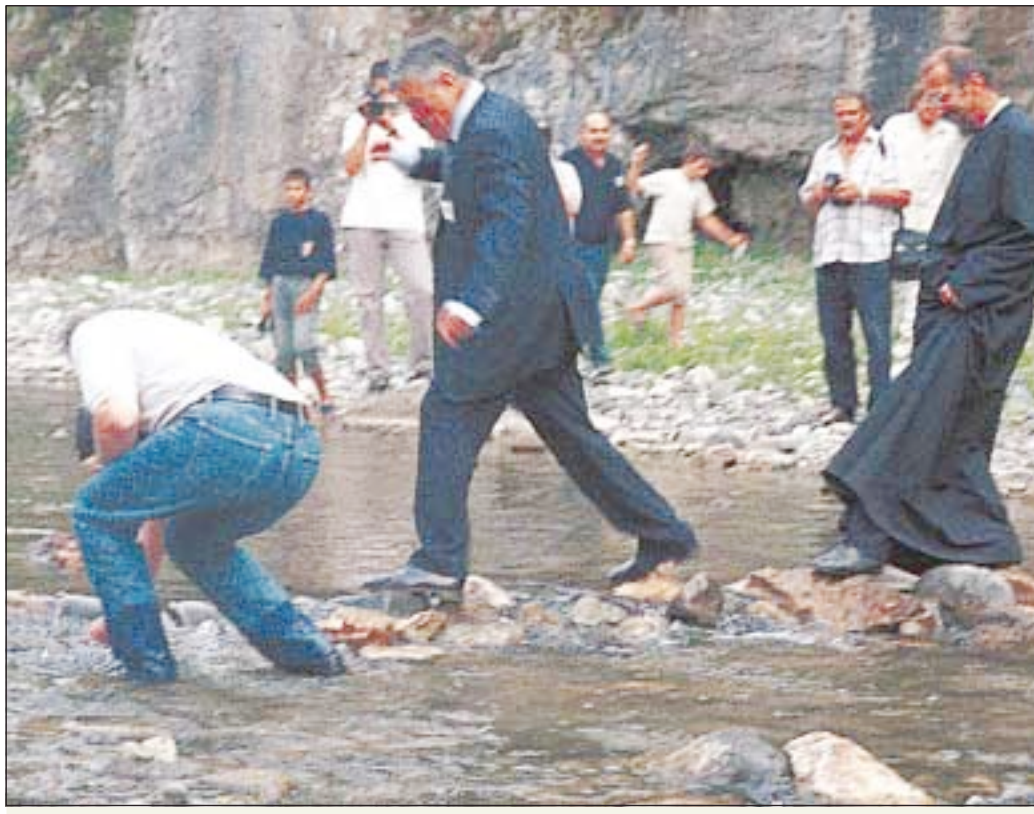
Dakle, kuća Pavlovića u Robajama, baš onim gde se Tito '41, prvi put sreo sa partizanima. Pred kapijom dva automobila, uređeno dvorište, uz stazu vinova loza, u hladovini Labus sa familijom. Nigde obezbeđenja, nigde crvenih, nigde plavih beretki, kao da potpredsednik Savezne vlade nije "odavde". Labus ustaje, pozdravlja se sa pristiglim novinarima, izvinjava se domaćinu zbog gužve. Posluženje, rakija za ne odbiti, jedna gospođa, snajka li je, izvadila fotografije, fotokopiran portret nekog oficira, nije zbog onog Velje, ali da se zna ko je Miroljub. Pokazuje fotografiju, objašnjava, to je Miroljubov deda po majci, Vojislav Pavlović, pukovnik kraljeve vojske, jedan od osnivača veterinarskog fakulteta... Na njeno pitanje, Labus odgovara da deda nije mogao imati viši čin jer je bio veterinar, marveni lekar. Snajka ima još podataka, deda je bio kum sa veterinarom Draže Mihailovića, pa su oni, u neku ruku, i sa Dražom kumovi. S leve Labusove strane ujak sa šajkačom, ostavio mesta između sebe i sestrića, snajka objašnjava da su domaćin Milivoje i Miroljub deca od dve sestre. Potpredsednik, na pitanja da li je ovo početak kampanje, odgovara da je pozvan da otvori Mišićeve dane, a kad je već tu, nije mogao da ne svrati kod familije, a što se tiče kampanje, sve je već jasno, ali treba sačekati par dana. Pa podseti da se deda Vojislav, kada je otišao u penziju, kandidovao za narodnog poslanika, ali je, izgubio i pare i izbore. Na to će snajka, pa familijarno, "nemoj pare da izgubiš".

Bi tema još, o životu ponajviše, Labusa dohvatiše da ga uključe u vesti radio Beograda. Reče da je kod familije, a što se tiče kampanje, sačekaće. Onda ga dohvatiše novinari, on uze da odgovara, predsednik Srbije mora biti čovek koji će donositi odluke koje će odrediti budući razvoj, čovek koji će sve ujediniti, koji neće praviti afere, koji će sa ▶

svima razgovarati, koji će pokušati da Srbiju vodi ka Evropi. I još, predsednik mora imati saradnike, ne savetnike već saradnike kojima će verovati, koji će preuzimati odgovornost, donositi odluke, Srbiji je potreban tim, a ne jedan čovek. Zato predsednik Srbije mora iza sebe da ima široku podršku ne jedne, nego mnogo partija, sindikata, mladih, da bude čovek koji će da ujedini Srbiju. Do reči dođe i novinar "Vremena", da li očekuje Koštunicu za protivkandidata? Odgovara da njegova odluka ne zavisi od toga ko će mu biti protivkandidat, dve godine je na poslovima povratka zemlje u Evropu i želi da nastavi, a za to je potrebna široka podrška naroda. Zato nije bitan protivkandidat, Srbija mora da se odluči kuda će dalje, nisu bitni ljudi, nego put. Prenosimo mu da je Čeda Jovanović (vidi antrfile) iz Ribnice izjavio da će ga DS podržati u meri kojoj bude hteo, nastavlja da mu je važna podrška DS-a, ali i drugih članica DOS-a, Otpora, sindikata, predsednik ne može biti čovek jedne partije, on je pokazao da nije ostrašćen, Srbija konsenzusom mora izabrati kuda ide. A da li su Srbiji, zbog političkih podela, potrebni republički izbori? To je, kako reče, pitanje manje štete. Šteta je imati izbore u toku tranzicije, ali je još veća šteta ako je njihovo odlaganje izvor političke nestabilnosti. Ne veruje da će biti republičkih, ali će biti predsedničkih izbora. To neće biti izbori za jednog čoveka, to će biti referendum kuda će Srbija. Srbija mora da se odluči da li će nastaviti započeto, misli da će nastaviti, i da će vrlo brzo svi, a ne samo pojedinci, živeti bolje.

BUDUĆA SITUACIJA: Onda se nastavi razgovor u hladu, seljaci uzeše, i to u prisustvu opštinara, da šire put, dovode vodu... Obratismo se i Labusovoj supruzi. Olivera, rođena Beograđanka, dve odrasle kćeri, pravnik, 12 godina radi u Saveznom ministarstvu finansija na poslovima osiguranja. Oko ove situacije, daleko su od kandidature, Miroljub pozvan u Mionicu pa svratili kod njegove familije, ovo ne shvata kao kampanju, izbori nisu raspisani, Miroljub još zvanično nije doneo odluku, odnosno doneo je odluku ali je nije javno saopštio, kako on to kaže. A o budućoj situaciji, ne razmišlja o tome, i sadašnja suprugova funkcija je naporna, i za njega i za porodicu, ako bude došla u tu situaciju, razmišljaće, teška srca bi se odvojila od posla, misli da nema razloga da išta menja u životu...

Onda bio porodični ručak, pa potpredsednika primiše u opštini, pa ga odvedoše u Struganik, do rodne Mišićeve kuće. Tu se, zajedno sa pristiglim Predragom Markovićem, prihvati vode i meda, nazdravi sa domaćinom, ču da je vojvoda Mišić rođen 7. jula po starom, ili 20. po novom kalendaru, bi upoznat sa podataka još. Upisa se u knjigu utisaka, baš ispod pesnika Petra Pajića,

DRAGAN TODOROVIĆ

"MIŠIĆEVI DANI" U RIBNICI

Ministar u rodnom kraju

Posle službenog dela programa "Mišićevih dana", bi slavski ručak pod dvostrukom šatrom u Ribnici. U čelu domaćin slave Dušan Mihajlović, Čeda Jovanović, ministri. Pa bi pesma samo za Čedu, "Idem putem oka bistra / važniji sam od ministra"

"Mišićevi dani" počeli su na Petrovdan, dan pre svečanog otvaranja, dan pre Labusa, otvaranjem Narodne škole u Ribnici, delu sela Paštrić, iz koga je potpredsednik republičke vlade i ministar unutrašnjih poslova Dušan Mihajlović. Toga dana bi vašar u Ribnici, crkvena slava, čijeg se domaćina prihvatio sami ministar.

Dakle, da počnemo, nova škola, sa potkrovljem, sva funkcionalna, poniže crkva, ispod crkve reka Ribnica, do crkve dupla šatra, samo čini, "Op, mala, riči, riči/ primakni se malo čiči", samo vozi. Doček gostiju pred školom, glavni jedan, vidi se da je iz ND-a, sa policijskom motorolom, puši, stalno na vezi. Stiže policijski orkestar, stiže neizbežna posada valjevskog hotela "Grand", stiže sportski obučen Čeda Jovanović, onaj što puši baci cigaru, drugarski sve zamoli da se razmaknu, stiže, biće ljubičasti autobus. Prvi izađe šef ministrovog kabineta, pukovnik Ivan Đorđević, za njim, ko nego ministar Mihajlović, pa ministar Šumarac, pa ministar vera, pa pomoćnik ministra, pa zamenik ministra, svi u civilu, pa policijski generali, svi sa sjajnim mesinganim pločicama, Lukić, Knežević, Simić, načelnik DB-a Savić u civilu, crvene beretke u radnim, žandarmerija, pripadnici SAJ-a u svečanim uniformama. Krenuše nizbrdo, ka crkvi, prekrstiše se, uzeše 'leba i soli, pomaziše decu.

Uđoše u crkvu, eto i ministra trgovine Milosavljevića, zamenika mu Đukića, saveznog sekretara za sport Andrića, visokih i neraspoređenih treba li reći budućih funkcionera, Milutina Petrovića Zahara, Dragana Bjelogrlića, savetnika, prijatelja vlade, prijatelja ministra, prijatelja partije, prijatelja kuće, zaljubljenika u rodni kraj, prirodu, lepote... Vladika Lavrentije uze da činodejstvuje, izlomiše slavski kolač, izađoše. Da li na iznenađenje ministar udari nizbrdo, pa preko Ribnice, s kamena na kamen, svi za njim, svi u Ribničku pećinu sa 18 vrsta slepih miševa. Prelazi ministar, prelazi general Lukić, prelaze ostali činovi, jedan pored gazi vodu, pa obuven, dodaje kamenje pod noge. Pa se vratiše u istom rasporedu, pa uzeše da obilaze Petrovdanska nadmetanja, nadigravanja i natpevavanja. Kad stigoše do bacanja kamena

S KAMENA NA KAMEN: Poseta Ribničkoj pećini

s ramena, general Simić skide bluzu, zasuka rukave, hitnu kamen.

Onda bi obilaženje nadmetanja policijskih konja, gore se pojavi helikopter, iskočiše i doskočiše dva padobranca, padobran drugog prekri vladiku Lavrentija. Posle kruga svi sedoše pred binu, reče se vladika, reče se ministar, da nema većeg priznanja od toga da vas pozovu zemljaci da prisustvujete jednom takvom događaju kao što je ovaj današnji. Pa ministar svečano otvori školu, vladika je osvešta, pa u školi, koja će služiti mladim talentima, bi promocija proizvoda "Bojkovčanke", ima rakija u flaši od 22 litra, u njoj krst 67 cm. Novinarima se reče ministar Mihajlović, za njim pred njih stade Čedomir Jovanović. Čeda reče da oni žele da se predsednički izbori održe u drugoj polovini septembra, te da će shodno tome biti raspisani u zakonskom roku. Ispred DOS-a pominju se Labus i Ilić, a odluka će biti saopštena posle sastanka, nisu se opredelili za konkretnu opciju, ali se na osnovu opcija stranaka može profilisati osoba koja bi dobila podršku. Što se tiče DS-a, profilu predsednika moderne, demokratske Srbije potpuno odgovara gospodin Labus. Ako se kandiduje kao nezavisan kandidat vrlo rado će podržati njegovu kandidaturu, u meri u kojoj to on odredi.

Pa bi ručak, slavski, pod duplom šatrom, u čelu domaćin slave Mihajlović, Čeda, ministri. Pa bi, samo za Čedu, "Idem putem oka bistra/ važniji sam od ministra", pa bi "Od Topole, Od Topole", pa bi 100 eura na pevačevom čelu, pa bi kraj, nastavak programa u Mionici.

D. T.

REČ EKSPERATA: LJILJANA J. BAĆEVIĆ

Mač, krst i skiptar

Analiza podataka o poverenju građana Srbije u institucije sistema od 1992. do 2001. godine pokazuje da građani Srbije veruju u Vojsku Jugoslavije, Vojislava Koštunicu, Božije predstavnike na zemlji i policiju. Legitimitet, dakle, počiva na dve represivne institucije, na jednoj tradicionalnoj i konzervativnoj i na jednoj personalnoj

Tokom celog analiziranog perioda (1992-2001) registrovana je tendencija da se savezna skupština i vlada, republička skupština i vlada i predsednici Savezne države i Republike ocenjuju približno jednako. Izuzeci od ove pravilnosti su Vojislav Koštunica kao predsednik savezne države, dobar rejting savezne vlade u vreme Milana Panića i relativno dobar rejting Slobodana Miloševića kao predsednika Srbije 1994. godine.

Ukupno stanje u pogledu legitimiteta institucija godinu dana posle smene vlasti u Srbiji nije dobro. Prvo, izuzimajući stabilan kredibilitet Vojske Jugoslavije poverenje u sve institucije je sada manje nego što je bilo tokom promena. Sadašnje stanje slično je onome iz 1995. i 1996. godine i onome pred sam pad prethodnog režima.

Drugo, izuzimajući ponovo Vojsku Jugoslavije i ovog puta i predsednika Savezne države, većina građana – od najmanje apsolutne pa do više od dvotrećinske – nema poverenja u važne institucije. U pogledu legitimiteta šest političkih institucija uzetih skupa (predsednik savezne države, predsednik Srbije, savezna i republička skupština, savezna i republička vlada), nova vlast nema ništa bolji legitimitet od prethodne. Ako se iz zbirnog rezultata izuzme predsednik savezne države, sadašnji legitimitet tek je nešto zasnovaniji od onog iz 1977. godine – godine rekordnog nezadovoljstva građana.

Treće, poverenje građana u vojsku i predsednika savezne države – uz poverenje u crkvu, pa i polulegitimnu policiju – predstavlja okosnicu institucionalnog legitimiteta i legitimiteta i stabilnosti sistema kao celine. Građani Srbije veruju u Vojsku Jugoslavije, Vojislava Koštunicu, Božije predstavnike na zemlji i policiju – tim redom. Legitimitet, dakle počiva na dve represivne institucije, na jednoj tradicionalnoj i konzervativnoj i na jednoj personalnoj. Struktura legitimiteta sigurno nije dobra i sigurno nije demokratska, posebno ako se ima u vidu da zakonodavne i predstavničke institucije nemaju dobar rejting, da institucija predsednika republike praktično ne funkcioniše, da sudstvo tek izlazi iz krize, i da (prema nalazima mnogobrojnih istraživanja) institucije iz sfere javnih delatnosti, lokalne institucije, privredne institucije i institucije civilnog društva ne uživaju iole primetnije poverenje građana.

Opstanak neke vlasti bez legitimnih institucija, premda moguć, uvek ugrožava stabilnost društva kao celine, odslikava krizno stanje u društvu i siguran je indikator, ali i predikator zaostajanja u procesima tranzicije. Naime, po legitimnosti institucija Srbija najčešće zauzima mesto u donjem delu tabele bivših socijalističkih zemalja, a to mesto drži i prema mnogim drugim pokazateljima uznapredovalosti demokratskih promena...

***Ljiljana J. Baćević: *Godina našeg (ne)zadovoljstva*, prilog u zborniku "Bilans promena", Kikinda 2002**

Priredio DRAGOSLAV GRUJIĆ

ministra Dušana Mihajlovića, bankara Ljube Mihailovića, generala policije Lukića, sa desne, i Milutina Petrovića Zahara sa leve strane, koji su prethodnog dana, na Petrovdan, rukom pesnika Pajića zapisali da je "najveće uzdarje slavnom vojvodi da sačuvamo slobodu".

Dogodi se i Mionica, bina, spomenik vojvodi Mišiću kao deo scenografije. Stiže Labus sa gospođom, aplauz, aplaudira i Predrag Marković, treba li reći predsednik, beše li, Političkog saveta G 17, beše li, plus. U prvom redu samo njih dvojica, nigde Prestolonaslednika, nigde Velje Ilića, nigde Draškovića Vuka, nigde nijednog "Čede", a domaćin sve pozvao, redom i redno. Izađe Labus da otvori svečanost, odelo, kravata, veliko zadovoljstvo, reče da Srbija vodi bitku protiv siromaštva, nezaposlenosti, bitku da bude jaka, da kada smo ušli u te bitke moramo ići do kraja, da su nam zato potrebne Mišićeve osobine, upornost, smelost i brzina. Dodeli Zlatne plakete oficirima Radu Đuriću i Mitru Kovaču, on dobi vojvodin portret. Krenu program. Događaj je u trećem Dnevniku RTS-a bio pokriven s 30 sekundi, i to u kulturi, Robaje nisu dobile ni sekundu. ■

DRAGAN TODOROVIĆ

A. ANĐIĆ

POLITIČKA KRIZA I IZBORNA KAMPANJA

Izborna groznica

Nema izgleda da iz tekućih trvenja bilo šta dobro ispadne. Jedini lek za to bunilo su izbori za ustavotvornu skupštinu

Politička kriza zahvatila je tokom leta sva tri državna "entiteta". U toj krizi ima sporenja, konfuzije i, više od svega, predizborne borbe.

Naoko, zbog sukoba biroa i kabineta, tresu se savezna vlada, vojska, policija, ministarstvo spoljnih poslova i novinarska organizacija. Jasno je da je sukob činovnika vrh ledenog brega – ispod površine je težak politički sukob u vladajućoj garnituri.

Iz Skupštine Jugoslavije čitav taj eksplozivni paket se po hitnom postupku prenosi u Skupštinu Srbije u kojoj nema DSS-a.

Paralelno s tim, na informativni razgovor počinju da se pozivaju članovi kabineta predsednika SRJ i neki novinari, ali ne i pripadnici vladinog biroa.

Demokratska stranka Srbije (Ljubiša Jovašević, poslanik DSS-a u Veću građana Skupštine Jugoslavije), međutim, otvara dosije "Pavković" s kriminalne strane – (nafta, lekovi, stanovi, cigarete). Slične optužbe iznosi na račun drugih generala (Vasiljevića, Đakovića) koji su potvrdili Pavkovićeve tvrdnje. Na primedbe zašto to nije pominjala dok je Pavković bio na dužnosti, daje nejasne odgovore.

SVI SKANDALI: Zapravo su u svađi koja je izbila na ovaj ili onaj način reaktivirani svi skandali koji su u proteklih godinu i po dana potresali vladajuću koaliciju, a bilo ih je, čini se, oko 25.

U Srbiji u Skupštini se razvlače dva spora oko mandata. Demokratska stranka Srbije uputila je ustavnu žalbu Saveznom ustavnom sudu u kojoj traži da ovaj sud donese rešenje kojim naređuje obustavu izvršenja odluke Administrativnog odbora Narodne skupštine od 11. juna 2002. i akta Narodne skupštine od 12. juna 2002, kojim se konstatuje prestanak mandata narodnim poslanicima DSS-a.

Posle rascepa u SPS-u, razvlači se spor oko mandata, koji šef Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj poredi s onim ranijim slučajem otcepljenog Glamočaninovog dela Srpske radikalne stranke.

Rasplamsava se stručna polemika o specijalnim zakonima o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, koji je srpska vlada 10. juna po hitnom postupku predložila Narodnoj skupštini Srbije.

Profesor Ljubiša Lazarević ga je, na primer, ocenio kao skup besmislenih pravnih normi koje su u suprotnosti sa bar deset drugih zakona, upozorio na to da taj zakon pojedinim organima daje neka nedopustiva ovlašćenja (oduzimanje celokupne imovine osumnjičenom pre nego što se i utvrdi da je kriv).

Posle verbalnih varnica između srpskog ministra pravde i premijera, na jednoj, i sudija, na drugoj strani, hitno se pristupa iz-

PUNIM GASOM U IZBORNU KAMPANJU: Zoran Đinđić i Vojislav Koštunica

REUTERS

meni seta zakona o sudovima, nekih osam meseci posle donošenja seta sudskih zakona. Predlagač naglašava da se time ispravljaju rezultati kompromisa s DSS-om.

U kratkom roku posle donošenja zakona o lokalnoj samoupravi, pristupa se njegovoj izmeni zbog toga što nije jasno opisano kako će izgledati drugi krug izbora za predsednika opštine.

Predsednik Saveta Vlade Srbije za borbu protiv korupcije Slobodan Beljanski podnosi ostavku.

Rasplamsava se polemika o tome koliko je policija efikasna u borbi protiv organizovanog kriminala, pred TV kamerama izbija čak spontana svađa između ministra policije Dušana Mihajlovića i potpredsednika srpske vlade Nebojše Čovića, koja se brzo zataškava, a usred rasprave o policiji u Odboru za bezbednost u Skupštini Srbije dolazi Betina vest da je zbog krivičnog dela razbojništva uhapšen Kokan Manasijević, radnik MUP-a i jedan od dosadašnjih članova obezbeđenja premijera Zorana Đinđića.

U Skupštini Jugoslavije propadaju dva pokušaja (DOS-a i DSS-a) da se formira Anketni odbor koji bi ispitao šta se zapravo desilo u aferi "Pavković" (vidi antrfile). Milan St. Protić, opozvani ambasador SRJ u Vašingtonu, koristi priliku da bi optužio SMIP da ga je prisluškivao. Ministarstvo spoljnih poslova to negira. Iz DOS-a dolazi oštra reakcija na račun SNP-a i nagoveštaj da koalicija DOS-a sa Koalicijom za Jugoslaviju na saveznom nivou više ne postoji. Nenad Čanak (LSV) u toj situaciji naziva SNP "priveskom DSS-a", traži da se čitavo društvo sa saveznog nivoa razjuri i da se DOS s crnogorskom vladom dogovori šta mu je činiti.

U Crnoj Gori je, međutim, pala vlada, a za izbor nove nema većine i uz natezanje oko kvoruma zapravo počinje razgovor o skraćenju mandata crnogorske skupštine. Malo kasnije tonovi se prigušuju, makar toliko da se poruči da se rad na izradi savezne ustavne platforme nastavlja. Potkomisija savezne ustavne komisije sastavlja poglavlje po poglavlje novog saveznog ustavnog dokumenta, ali se vidi da kardinalne razlike ostaju nerazrešene. Preko tzv. Venecijanske komisije EU diskretno asistira kako bi se čitav taj posao završio nekim pozitivnim izveštajem.

Kao da će taj ustavni posao završiti neprimećen od opšte svađe.

Šešelj špekuliše o tome da su Amerikanci otpisali Koštunicu (čim sa Zapada nema protesta zbog oduzimanja mandata poslanicima DSS-a) i "raduje se" što će DOS degradirati nosioca svoje izborne liste računajući da će obaranje Koštunice neminovno dovesti do novih izbora.

U raspravi o formiranju anketnog odbora u Skupštini Srbije Šešelj prebacuje Koštunici da je više puta prekršio Ustav, da se odrekao državnog kontinuiteta i da je doveo DOS na vlast. Šešelj citira srpsku narodnu poslovicu da bi pohvalio DOS zato što vuče Koštunicu po blatu kao svinja masnu krpu (biva upozoren od Gordane Čomić, u sledećem slučaju traži dozvolu da citira afričku poslovicu: Kad slonovi ratuju, trava strada). Gordana Čomić potom traži od Bore Drakulića (SPS) da se izvini zato što je dosovcima rekao: "Dabogda si oči povadili", on odbija i dobija opomenu.

Rečju, opozicija je seirila i radovala se sukobu u DOS-u.

Šešelj priču vraća na nerasvetljeno ubistvo Momira Gavrilovića, govori da vladin biro za komunikacije vodi specijalne propagandne akcije, pominje slučajeve objavljivanja fotografija hapšenja Slobodana Miloševića, objavljivanja knjige upravnika zatvora o razgovorima koje je vodio s uhapšenim Miloševićem, tvrdi da je on, Vojislav Šešelj, još u septembru 2001. tvrdio da je Vojislav Koštunica prisluškivan, ali da istraga protiv njega ne napreduje – i, naravno, pažnju skreće na surčinsku mafiju. U prethodnoj raspravi Šešelj nekih dvadesetak puta pominje surčinski klan, jaja i – čuvenu mašinu za asfaltiranje.

Svima je jasno da taj odbor koji se najavljuje uz krupne optužbe (državni ili vojni udar, ugrožavanje institucija, rizik po živote) ne može proizvesti nikakve pravne posledice. Namera je da proizvede političke. Biće to, dakle, izborni okršaj u nekom od salona u Ulici srpskih vladara.

OTIMANJE O SILU: Tako se jedna nekad velika grupacija na putu da postigne još jedan podvig svojstven revolucijama koje jedu svoju decu – da uništi većinu s ustavotvornom težinom, kakva se u srpskom parlamentu neće skoro formirati.

U razgovoru u Pres klubu pod nazivom "Letnja groznica" profesor Jovica Trkulja s Pravnog fakulteta primećuje kako se u naš politički život spontano uvlači medicinska terminologija, pa se govori o krizi, groznici itd. On je, parafrazirajući Karela Kosika, podsetio na to da politička kriza može biti pozitivna i negativna. Primera radi, Česi su političku krizu pretvorili u uspeh, dok kod nas nema izgleda da će iz tekućih trvenja bilo šta dobro ispasti.

Trkulja smatra da je dodatni problem u tome što u praksi nema podele vlasti – premijer je preuzeo ključne tokove finansija, stavio je medije i policiju pod svoju kontrolu, dok se sada vodi politička borba oko kontrole vojske.

"Osnovni problem posle 5. oktobra bio je u tome što su zadržane sve poluge vlasti, dok su se promenili samo titulari vlasti", procenjuje Vladimir Goati iz Instituta društvenih nauka.

Zapravo, nije pokazana politička volja da se promeni pravni okvir vladavine i da se uspostave pravni okviri kontrole vlasti. Umesto vladavine prava, na sceni imamo vlada-

Predsednički izbori – četiri puta za 12 godina

Na prvim višestranačkim izborima 9. decembra 1990. godine u trci za prvog čoveka Srbije bilo je čak 32 kandidata. Miloševića su tada, između ostalih, pokušavali da ugroze Vuk Drašković, Vojislav Šešelj, Ivan Đurić, Sulejman Ugljanin...

Slobodan Milošević, kandidat SPS-a, ubedljivo je pobedio već u prvom izbornom krugu jer je osvojio 65,35 odsto, odnosno, 3.285.799 glasova birača. Drugi je bio Vuk Drašković, kandidat SPO-a koji je dobio 824.674 glasa. Ivan Đurić, kandidat Saveza reformskih snaga i UJDI-ja dobio je poverenje 277.398 građana, Sulejman Ugljanin, kandidat SDA, osvojio je 109.459, a Vojislav Šešelj je u izbornu trku ušao kao kandidat Grupe građana i dobio 96.277 glasova.

Na drugim, prevremenim izborima 20. decembra 1992. godine učestvovalo je sedam kandidata. U trku sa Miloševićem upustili su se Milan Panić, Milan Paroški, Dragan Vasiljković – Kapetan Dragan, Jezdimir Vasiljević. Slobodan Milošević, kandidat SPS-a, ponovo je izabran već u prvom krugu jer je dobio 2.515.047 glasova, odnosno 56 odsto glasova birača koji su izašli na izbore. Milan Panić, kandidat iza koga je stao Depos, dobio je 1.516.693 glasa, odnosno 34,02 odsto, Milan Paroški, kandidat Narodne stranke, dobio je 147.693, odnosno 3,31 odsto glasova.

Naredni, ovog puta redovni izbori za predsednika održani su 1997. godine, i to dva puta i u dva kruga. Prvi put izbori su održani 21. septembra i na njima je bilo 17 kandidata: Zoran Lilić bio je kandidat SPS-a, JUL-a i ND-a, Vuk Drašković kandidat SPO-a, Vojislav Šešelj, kandidat Srpske radikalne stranke, Vuk Obradović, kandidat Socijaldemokratije, Miodrag Mile Isakov, kandidat koalicije Vojvodina, Dragoljub Mićunović, kandidat Demokratskog centra, Nebojša Čović, kandidat Demokratske alternative i Seljačke stranke Srbije... Ali ni posle drugog kruga, u koji su ušli Lilić i Šešelj, Srbija nije dobila predsednika. Zoran Lilić dobio je 1.474.924 glasa. Vojislav Šešelj je bio drugi sa 1.126.940 glasova.

U drugom pokušaju, 7. decembra 1997, blok levice koju su tada činili SPS, JUL i ND promenio je kandidata. Novi trkač je bio Milan Milutinović koji je uspeo da pobedi lidera SRS-a Vojislava Šešelja. Za kandidata leve koalicije Milana Milutinovića glasalo je 2.181.808 ili 59,23 odsto onih koji su izašli na birališta. Vojislav Šešelj dobio je 1.383.868 glasova ili 37,57 odsto glasova.

vinu nad pravom.

Po njegovom mišljenju, svedoci smo da afera sustiže aferu, dok ni prethodne nisu razrešene.

U sličnoj atmosferi najverovatnije će proći i predstojeći predsednički izbori kojima će prethoditi predizborna kapanja u kojoj će najvažnije biti ocrniti političkog protivnika svim sredstvima.

Nažalost, nema nagoveštaja da bi mogao da bude postignut bazični konsenzus o krucijalnim pitanjima, što znači da građani žive u nedovršenoj državi. Taj temin u našu politikologiju uveo je svojevremeno filozof Zoran Đinđić.

KANDIDAT: U takvoj atmosferi potpredsednik savezne vlade Miroljub Labus odlazi u Mionicu, na Mišićeve dane, što je u široj javnosti protumačeno kao početak predizborne kampanje.

Labus je o svojoj nameri da se kandiduje za predsednika Srbije već obavestio predsednika SRJ Vojislava Koštunicu i premijera Zorana Đinđića. Najavio je da će on nastupiti pod svojim imenom i prezimenom u izbornoj trci koju definiše kao referendum o tome da li će Srbija nastaviti s reformama ili zastati. Kaže da budući predsednik treba da ima podršku ne samo partija već i sindikata i mladih. Ide, dakle, na neku vrstu "nepartijske kandidature" i možda traži oslonac u nečemu što bi se moglo nazvati antipartijskim sindromom u našem političkom životu.

Vladimir Goati, koji, doduše, pošto je angažovan u Institutu G17 može imati i neki uticaj na izbor strategije i taktike, konstatuje da je ugled partija kod nas veoma nizak, a na Istoku toliku količinu antipartijskih stavova istraživači mogu zabeležiti možda samo još u Rusiji.

Jovica Trkulja, međutim, smatra da je Labus napravio stratešku grešku kada se na početku izborne trke legitimisao kao intelektualac, jer po startu njegove kampanje izgleda da će skupljati glasove u krugu dvojke. Naša javnost po pravilu ne podržava intelektualce, što je svojevremeno pokazao onaj slučaj kada je Bora Pekić izgubio od Šešelja u Rakovici. Trkulja ovu dijagnozu možda izvlači i iz vlastitih studija o nesrećnim sudbinama srpskih intelektualaca u politici, koji u toj vrsti aktivnosti izgore kao leptiri na sveći. Takav je, uostalom, bio i slučaj i s velikanom naše pravne nauke Slobodanom Jovanovićem.

Labusovo samostalno legitimisanje, međutim, proizilazi iz političke dinamike u kojoj se našao DOS.

Bilo je dosta taktiziranja oko davanja podrške za tu kandidaturu u "ostatku DOS-a, kome se, s jedne strane, žurilo da zakaže predsedničke izbore još u toku leta, dok je Koštunica zauzet saveznom platformom, a, s druge strane, odugovlačilo se s pokretanjem rasprave o favoritu zato što bi ona

Anketni odbor

Tokom prošlonedeljnog zasedanja Skupštine Jugoslavije u savezni parlament su stigle dve inicijative za formiranje anketnog odbora. Jednu je podneo "ostatak" DOS-a tražeći da se formira anketna komisija koja bi utvrdila činjenice vezane za "slučaj Pavković", kao i da se utvrdi "postojanje ili nepostojanje pojava zloupotreba službenog položaja i nezakonitog postupanja najviših državnih funkcionera i isto takvog postupanja lica u njihovoj službi". Tu inicijativu je potpisalo pedesetak poslanika, što je dovoljno da se o njoj i raspravlja na sednici Veća građana. Kad se ovakva tela formiraju moglo bi se očekivati da se inicijativa podnese i u Veću građana i u Veću republika, ali inicijativa je podneta samo u Veću građana, očito zbog toga što podnosioci inicijative u tom veću nisu imali dovoljno potpisa.

U proceduru u Veću građana ušla je i inicijativa DSS-a, ali zbog nedovoljnog broja potpisnika o njoj nije moglo da se raspravlja na vanrednom zasedanju, već je ostala za eventualno redovno zasedanje.

Kako kompromisno rešenje nije pronađeno, a SNP je stavio do znanja da nema nameru da se opredeljuje za bilo koju od strana (DSS ili DOS), Veće građana Savezne skupštine nije moglo da formira anketnu komisiju po hitnom postupku.

Iz DOS-a je potom najavljeno da će biti upućena inicijativa saveznoj vladi za smenu generala Aca Tomića, pošto je po Zakonu o službama bezbednosti postavljenje na funkcije u vojsci u nadležnosti vlade, što ova načelno prihvata, ali podseća da se odluka o smeni i postavljenju može doneti tek na inicijativu Vrhovnog saveta odbrane.

Potpredsednik vlade u senci Demokratske stranke Srbije Rade Obradović uz to izjavljuje da je Skupština Srbije "nelegalna" i da će članovi DSS-a odgovarati na njena pitanja onda kada povrati svoj legalitet. On na taj način podseća na ustavnu tužbu DSS-a zbog oduzimanja mandata republičkim poslanicima ove stranke koju je Ustavni sud Jugoslavije uzeo u razmatranje i o kojoj bi uskoro mogao raspravljati.

Iz DOS-a ponavljaju da je Skupština Srbije obavezna da ispita okolnosti u kojima se radi o instituciji vlade Srbije.

Na početku rasprave o Anketnom odboru vidi se da Srpska radikalna stranka, Socijalistička partija i Stranka srpskog jedinstva odustaju od učešća u radu Anketnog odbora u Skupštini Srbije i ostavljaju DOS-u da se krčka u sopstvenoj čorbi.

možda pokazala da ostatak DOS-a nije jedinstven. Velimir Ilić, predsednik Nove Srbije, još formalno u predsedništvu DOS-a, već odavno najavljuje da će se kandidovati za predsednika Srbije i sudara se baš s Labusom i sa G17 PLUS, o kojima govori mnogo grublje nego što se ikada DSS, koji je iz tog kruga izašao, o njima izrazio. Nebojša Čović je ponavljao da je još mlad za predsedničku trku, ali da će razmisliti. Užički odbor Demokratskog centra stavio je do znanja da solidnim kandidatom za predsednika Srbije smatra Dragoljuba Mićunovića, predsednika Veća građana Skupštine Jugoslavije. Milan St. Protić, politički savetnik u Demohrišćanskoj stranci, kandiduje Vladana Batića, što kasnije biva demantovano. Partije i pojedinci ističu predsedničke kandidature ponekad ne zbog uverenosti u pobedu, već zbog toga što i partija i kandidat postaju vidljivi. Predsednička trka je međutim kod nas donosila traumu nokauta. Pedesetak onih koji su trčali predsedničku trku, od Milana Panića do Vojislava Šešelja i Slobodana Miloševića, o marginalnijim kandidatima da se i ne govori, posle gubitka predsedničkih izbora zapadali su u veliku agoniju. Deo tog samokandidovanja biće verovatno moneta za trgovinu u okviru ostatka DOS-a.

Predsednička kampanja, ovakva kakva počinje, ozbiljno će rasklimati sve institucije

IZGLEDI: Moguće je da u tom oklevanju Predsedništva DOS-a da na samom startu energično stane iza Labusa ima i želje da se njegova kandidatura ne veže previše za relativno slabe izborne performanse Demokratske stranke (oko 16–17 odsto) niti za Zorana Đinđića koji ima veći broj protivnika nego pristalica. Međutim, u takvim stvarima ništa nije gore od pokušaja zabašurivanja.

Moguće je da u ostatku DOS-a ne žele da se kandidat ne izloži predugoj negativnoj kampanji kakvu ta grupacija pokreće protiv Vojislava Koštunice. Pitanje je onda zašto su prerano počeli da govore o predsedničkim izborima.

Koštunica je stavio do znanja da mu ustav ne zabranjuje da se kandiduje za predsednika Srbije dok obavlja dužnost predsednika SRJ. Kaže, međutim, da još nije ništa odlučio. Demokratska stranka Srbije izlaskom iz srpske skupštine dovodi sebe u previše pasivnu poziciju i moraće da nagovori Koštunicu da se uključi u predsedničku trku.

U odnosu na Labusa Koštunica je zasad favorit – mada neke ankete uljuljkuju Labusa, ne bi trebalo da ga zavaraju.

Istraživači javnog mnjenja naime beleže dve vrste podrške, takozvanu široku a plitku, i takozvanu dubinsku podršku. Uprošćeno govoreno, kad se traži zbir pozitivnih mišljenja, to je ona veoma široka podrška, Koštunica se zadržava na 77 odsto, a Labus se po jednoj ne tako strmoj liniji penje na 66 odsto. Kad se od anketiranih traži da kažu o kom političaru imaju veoma povoljno mišljenje, Labus je gotovo izjednačen s Koštunicom (po 27 odsto u prolećnoj anketi prestižnog i uzdržanog Centra za politikološka istraživanja i javno mnjenje Instituta društvenih nauka). Kad se, međutim, postavi pitanje o političaru od najvećeg poverenja, što je indikator izborne orijentacije, Koštunica knjiži 31,5, a Labus samo 7,7 odsto. (Izvor IDN, proleće 2002.)

Koštunicu takođe ne bi trebalo da zavara rezerva podrške s obzirom na to da je linija njegovog uticaja dugo išla nadole. On će morati da izdrži ofanzivu ostatka DOS-a, mada, ruku na srce, od kada je kampanja protiv njega pojačana posle afere Peričić, njegov rejting je malo porastao.

U avgustu 2000, kada se kandidovao, Koštunica je imao 15 odsto te tvrde podrške, a Slobodan Milošević 21 odsto; do izbora 24. septembra Koštunica se popeo na 24, a Milošević pao na 18 odsto tvrde podrške. Koštunica je posle postao simbol nečeg drugog i imao je Titovu popularnost (56, 58, 53) da bi se ona zatim zakonito razložila (45, 43. 41, do 38 odsto oktobra 2001) Posle razlaza sa DOS-om njegova lična popularnost se kreće između 29 odsto i 32 odsto u proleće 2002. godine. Slobodan Milošević je takvu popularnost uživao samo 1995, posle Dejtona, a samo jednom, na početku pluralističkog perioda bio je iznad tog nivoa (na nekih 42 odsto 1990).

Sposobnost Koštuničine strane da kapitalizuje afere je mala. Može se samo zamisliti šta bi Tito radio kad bi odlučio da javnosti saopšti da je prisluškivan.

Važnije od tog pitanja je da li ti predsednički izbori, sami za sebe, mogu da razreše tu sve razuđeniju krizu. Kako sada stvari stoje, predsednička kampanja, ovakva kakva počinje, ozbiljno će rasklimati sve institucije i potkopati njihov inače istanjeni legitimitet i produžiti konfuziju jedne nedovršene države.

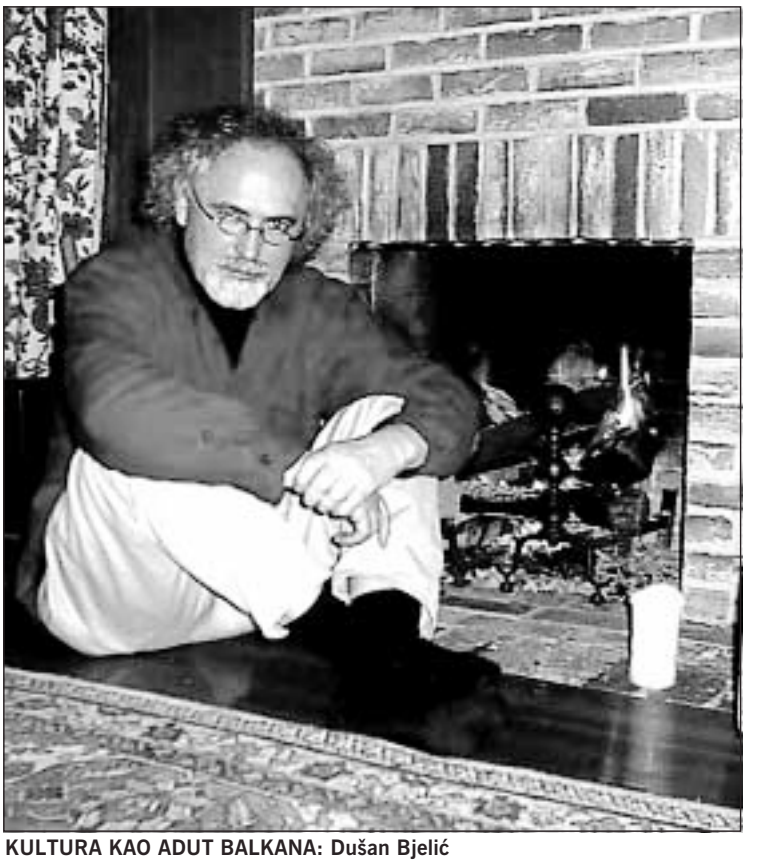
Zahtev DSS-a da se donese savezna ustavna platforma, da se potom promeni ustav Srbije, a da se tek onda raspišu savezni i republički predsednički i parlamentarni izbori, pri sadašnjim odnosima ne izgleda ostvarivo. Inercija sukoba potpuno će omađijati i zaslepeti aktere, i učiniti ih neupotrebljivim za narodne poslove. Jedini oblik deblokade sistema u takvim uslovima jesu vanredni izbori na svim nivoima, za ustavotvornu skupštinu, naravno. ■

MILAN MILOŠEVIĆ

INTERVJU: DUŠAN BJELIĆ, UNIVERZITET PORTLAND

Balkan kao metafora

"Svaka etnička grupa s Balkana bi onu drugu da orijentalizuje i nazove balkanskom, a sebe okcidentalizuje i definiše kao Zapad, ili bar kao 'zapadniju'"

KULTURA KAO ADUT BALKANA: Dušan Bjelić

Na univerzitetu u Portlandu u Americi Dušan Bjelić drži dva kursa: "Nacionalizam i multikulturalizam" i "Balkan i dijaspora". U septembru će poznata američka izdavačka kuća The MIT Press izdati zbornik pod nazivom *Balkan kao metafora* koji je on priredio s Obradom Savićem i za koji je napisao uvodni tekst. U Beograd je došao na konferenciju posvećenu delu Hane Arent.

"VREME": U uvodu za zbornik *Balkan kao metafora: između globalizacije i fragmentacije* kažete da je njegova glavna tema "balkanski identitet i predstavljanje zadovoljstava i nasilja Balkana" i uslovno poredite Balkan i američki jug: dok tamo binarna logika konstituiše kategoriju "beline" koja parazitira na "crnom identitetu", ovde, kod srpskih nacionalista, kategorija "Srbi" parazitira na kategoriji "Albanci". Globalnoj politici i jedno i drugo služi kao "autentična periferija" za one koji sebe vide kao centar napretka, prosvećenosti i blagostanja. Da li je to samo metafora u koju su se, doduše, stanovnici metafore toliko uživeli pa je zaista žive, ili tu ima nečega od onog što je, npr. Hegel video kao tačku (ne)obrazovanosti naroda, pričemu neki od njih (preko zakona, prava i običajnosti) sebe shvataju, a drugi ne shvataju?

DUŠAN BJELIĆ: Radije govorim o diskurzivnim geografijama nego o stvarnoj geografiji naroda, a to znači da su "narodi" nastali kao objekti raznih diskursa i zato nisu u istom geografskom prostoru, već u raznim diskurzivnim prostorima. Današnja Jugoslavija je jedan takav diskurzivni objekt. Tako npr., ono što važi za nemački i engleski narod ne važi za narode na Balkanu, ne po prirodi, već po diskursima iz kojih su nastali. "Zapadni narodi" su nastali iz diskursa o rasi koji je pratila kolonizacija i sebe su konstruisali kao nevidljivu "belu rasu", Budući da Balkanci u to vreme nisu imali niti diskurs o rasi niti kolonije, postali su unutrašnja deponija evropskih stereotipova i strasti koje su zapadni narodi morali potisnuti da bi bili prvo vladari tela, a potom vladari sveta. Tako, sve ono što je u imperiji telesnom disciplinom zabranjeno pojavljuje se na njenoj periferiji i Balkan, kao deponija raznih zabranjenih strasti, postaje njen obrnuti identitet.

U tom samozadovoljstvu "balkanizovanja" sopstvenih suseda na delu imamo samozadovoljstvo "narcizma malih razlika". Koliko je na mestu da se čovek stidi ili ponosi nečim što uopšte ne zavisi od njega, kao što je tlo na kojem je rođen?

Balkan je prostor specifičnog identiteta, nastao, na neki način, učešćem svih stereotipova koji su cirkulisali kroz Evropu nekoliko vekova unazad i mi Balkanci pomoću njih postajemo svesni sebe kroz paradoks da možemo biti centar jednima i periferija drugima. Tako se npr. srpski nacionalizam poziva na svoju imperiju, a istovremeno tvrdi da je pod ropstvom Turaka ili Amerikanaca. Dakle, Srbi su istovremeno imperijalni centar i periferija.

Da li je to usud identiteta i ima li zato na Balkanu manje mesta za individualizam?

Kada se govori o subjektivitetu, treba znati u kojem prostoru on nastaje i kako, nakon toga što sazna kako je stvoren, može to koristiti za ono sto su Grci zvali samoulepšavanje, a Fuko naziva estetikom subjektiviteta. To što balkanski identitet nije stabilan, već je uvek u pomeranju – kao peščane dine koje se menjaju u zavisnosti od toga odakle vetrovi duvaju – ima svoje i dobre i loše strane. Homogenost nestabilnog balkanskog identiteta lako se fragmentira, čime se centri moći slabe. Toga su podjednako svesni kako nacionalisti tako i NATO. Jer, centri identiteta zapravo ne mogu ni da postoje kao centri moći ako nema fiksiranih identiteta. Drugim rečima, da izokrenem našu ontologiju identiteta, kao što bi vampiri izumrli bez krvi drugih, ti centri moći bi izumrli ukoliko ne bi mogli da vampirski žive od nametnutih identiteta. Nestabilnost identiteta dovodi do fragmentacije baze moći, odnosno, kada više nismo članovi jedne ili dveju nacija, već vašar identiteta, nijedna grupa nema kulturnu većinu, već je svi pomalo imaju – ali nedovoljno da sami vladaju kao nacionalna većina. Tako nastaje jedna postdemokratska kulturokratija kao prostor za alijanse perifernih identiteta.

Na Konferenciji o Hani Arent neko je podsetio da su u grčkom polisu kiklopi i ostala mitska bića – kao oni koji postoje izvan granica polisa, doživljavani kao bezazleni u poređenju s varvarima koji su unutar polisa ugrožavali njegove civilizovane pripadnike. Tako tokom istorije uvek neko sebi daje za pravo da neke nazove "građanima drugog reda" i odluči kako oni nemaju prava da imaju ljudska prava. Uvek se neko unutar zajednice proglašava neprijateljem.

To je nasilje povezano s nastankom nacionalne države. Bratoubilaštvo (tj. plemensko nasilje) bilo je prvi oblik nasilja. U grčkom polisu shvaćeni su potencijali tog nasilja za stvaranje nacionalne države. U Eshilovoj *Orestiji* Atina savetuje Atinjane da udruže svoju međusobnu osvetu i usmere je ka varvarima, dakle, prema onima koji su na periferiji grada. Tako je stvoren centar civilizacije koji ima svoju periferiju i za sve dono-

si zakone – nastala je pravna država.

U tom smislu je i podela Hane Arent na varvarski (plemenski) i civilni nacionalizam problematična. Podela tu ne postoji budući da je pravna država garantovana nepravnom periferijom i da prvi dominantni znak ne može da postoji bez drugog. Zar nije Napoleon, i *civilni nacionalizam*, proizveo nemački i ruski nacionalizam – to jest, po ovoj podeli, plemenski? Nisu li, potom, nemački i ruski nacionalizam stvorili srpski nacionalizam? Ali ta podela nije samo teorijski problematična, već je, na primer, u šemi balkanskog identiteta – i politički opasna. Ovde mogu da podsetim na tekst Mihajla Markovića, objavljen u Americi pre raspada Jugoslavije, koji, sledeći implicitno shemu Hane Arent, karakteriše albanski nacionalizam kao plemenski i predmoderan, nasuprot srpskom liberalnom i progresivnom, dajući time pravo Srbima da "modernizuju" Albance. Tako se podela na dobre i loše nacionalizme na Balkanu reprodukuje kroz sukobe koji su funkcionalni za reprodukovanje modela nacionalne države, što je suprotno težnji Arentove da se država denacionalizira.

U poslednje vreme naročito se bavite ulogom kulture u državi i politici.

Najpre bih rekao da na mojim kursevima o multikulturalizmu i Balkanu veliki broj američkih studenata entuzijastično prihvata pogled koji bih ja nazvao pogledom periferije na centar. Oni sami vide radikalizaciju svog identiteta tako što dozvoljavaju da ih obrazuju oni kojima oni, npr. ekonomski, dominiraju.

Mislim da je vaspitanje jako važno da bismo došli u situaciju politike kao estetike – što je politika bila na svom izvoru. Za Grke, ona je pre svega bila jedna estetska akcija i čin ličnog samoulepšavanja pa se građanin ponašao tako da bude lep u očima drugih. Danas, na primeru bilo kojeg političara možemo videti koliko on svakodnevno zavisi od televizije koja stvara imidže, od svojih krojača, od pisaca koji o njemu pišu. Ako bismo s političara skinuli sve te elemente, dobili bismo cara bez odela, tj. telo koje je samo po sebi bespomoćno. Međutim, udruženje svih tih estetskih znakova, stavljeno u jedan centar kontrole, postaje moć. Umetnici su stvorili simbole, političarima kroje odela, kreiraju imidž. *Oni* otkrivaju šta je carevo odelo i ko su krojači. Moć je u krojačima, a ne u samom caru. Ali, moć želi da prikrije svoju simboliku jer želi da bude prihvaćena kao realna. Ako je vidimo kao simboličku, onda ćemo se upitati ko kontroliše simbole? To je delo kulture. Kao proizvođač tih znakova ona je početak moći.

Naravno, političari će uvek imati moć, ali mi, s druge strane, moramo biti svesni ontologije te moći. Početak te svesti jeste u tome da se kultura, kao izvor moći i znakova koji opunomoćuju političare i ekonomiste, mora shvatiti kao treći domen moći, kao znanje koje je moć. Problem je u tome što, dok je u antici kultura bila izvor moći, ovde je sluškinja politike – moć koja sebe ne prepoznaje.

Prvi korak, po mom mišljenju, jeste da se vaspitanje odvoji od države kao što se za vreme Francuske buržoaske revolucije odvojilo od crkve i da, kao jedna vrsta umetničkog znanja, ne bude produžena ruka ideologije, već da ima poziciju koju ima i umetnost. Kultura bi trebalo da bude institucionalizirana (kao što su politika i ekonomija) u jedan "parlament kulturá" koji bi imao uticaj na vaspitanje i umetnost, ali i na ekonomiju i politiku. Jer, to već neformalno postoji. U slučaju Srbije, imali smo situaciju u kojoj je srpski nacionalizam, na neki način, nastao kao alijansa između srpskih generala i srpskih pisaca, ali ne svih, već samo nekih. Dakle, već postoji alijansa između kulture i moći.

I to zloupotrebljena.

Da, ali u čemu je zloupotreba? Koncept nacije nastao je iz jedne kulturne fantazije koju su pisci, pesnici i istoričari stvorili u svojoj svesti. On se mora vratiti u simbolički prostor. Ništa nije loše u tome što generali i pisci razgovaraju, ali je problem u tome što su ti kanali komunikacije svedeni samo na određene pisce i jednu akademiju nauka. Postojala je kulturna elita koja je imala pristup političarima i moći, čija je povlašćena fantazija nacije postala institucija. Da su svi mogli da govore (sa) generalima i političarima i da je Francuska 7 postala nacionalni debatni klub, danas bismo možda imali drugačiju Srbiju i Balkan. Zato kultura na Balkanu sebe treba da shvati kao moć pored ekonomske i političke moći jer to jesu tri lica moći u društvu. A znanje je, po Fukou, moć ne samo za porobljavanje drugih već, takođe, i za otpor porobljavanju.

Da li u Americi generali razgovaraju sa svim piscima?

Ne. To je problem celoga sveta. Ali Balkan može preuzeti vođstvo u procesu globalizacije upravo zbog toga što je kultura jedina moć kojom se on može nositi s globalizacijom i kojom može sačuvati svoj dragoceni kulturni pluralitet kao model za ostale kulturne teritorije. Naš zbornik je deo tog projekta. ■

TATJANA JOVANOVIĆ

Drakula performans

Ako je Balkan metafora, onda se može reći da svaki čovek u sebi ima neko zrno "Balkana" koje, posebno kada ga osvesti, može ili razviti ili zapustiti. Koliko nešto što nije čovekov slobodan izbor, kao npr. mesto rođenja, mnogima može "predodrediti" život i umanjiti slobodu? Ili možda upravo to što smo uvek već geografski *negde* možemo postati duhovno *neko* i to ne mora biti usud. Čini mi se da je tu negde mesto i za vašu metaforu o Drakuli.

Da objasnim tu metaforu. Drakula je invencija britanskog džentlmena i kao balkanski plemić on je suprotnost britanskom plemiću. Sve ono što britanski plemić potiskuje da bi postao džentlmen pojavljuje se u Drakuli kao njegovoj potpunoj inverziji. On je čovek koji se budi kada britanski džentlmen ide na spavanje, onaj koji se nosi sa svojim strastima dok ih Britanac potiskuje, on je potpuno iracionalan dok je onaj racionalan. Sve ono što puritanski svet potiskuje pojavljuje se na periferiji. Balkan je zato svet mraka, strasti, seksualnosti i potreban je kao deponija da bi britanski svet sebe mogao da vidi u tom kontrastu kao čistijeg. Zato je vampirski identitet deo erotske imaginacije džentlmenskog subjektiviteta preokupiranog strahom od gubljenja rasne čistote i kao takav Drakula je izokrenuta istorija evropske seksualnosti. Pitanje je samo kako dekonstruirati, tj. dekolonizirati identitet. Jer, identitet nije samo usud, već i potencijal za otpor bilo kojem centru moći ukoliko se ukine kao takav. Da podsetim na Fukoa koji je tvrdio da pravi subjektivitet započinje nebivanjem onim što se od nas očekuje.

Namera našeg zbornika o Balkanu je da se balkanski identitet sagleda kao svi oni periferni, marginalni identiteti civilizacije koji sebe mogu da izgrade tako što će postati jedna vrsta performansa. Svaki identitet zapravo je jedna vrsta performansa, a ne prirodan, fiksiran centar. U tom smislu i Balkan svoj nacionalni identitet može da shvati kao jedan performans ili čak kao jednu vrstu transvestije subjektiviteta. Takvo samoshvatanje destabilizira moć fiksnih identiteta i omogućuje nam da budemo nešto drugo.

Nositi se sa strastima često znači rasipati ih oko sebe i biti nasilan.

Ovde treba paziti na to da je danas nasilje vrlo organizovano i da to ima svoju istoriju i svoja pravila koja Balkanci nisu izmislili, mada se često predstavlja kao da jesu (npr. Robert Kaplan u knjizi "Balkanske utvare" tvrdi da je Balkan izvor Hitlerovog fašizma). Jedno od tih pravila je binarnost. Odnos moralnog centra imperije i balkanske periferije reprodukuje se ponovo na samom Balkanu. U ovom slučaju, Srbi se ponašaju kao da su oni balkanski džentlmeni, a muslimani, Hrvati, Albanci vampirska periferija. Binarna logika nasilja se ne iscrpljuje jednom primenom, već se preobrtanjem dalje nastavlja i vampiri postaju džentlmeni, a džentlmeni vampiri.

Guvernerova pobeda

Pre odlaska u penziju Miloševićeve sudije ostavile "testament" koji su nove sudije odmah "pocepale" i presudile da je guverner imao pravo da prošle godine pozatvara 19 loših banaka

Kad danas ili sutra (četvrtak ili petak 18–19. jul) otvori poštu i pronađe dopis saveznog suda i guverner Narodne banke Jugoslavije najzad može da odahne i kaže: "Pravda je spora, ali dostižna". U tom dopisu piše da je savezni sud potvrdio sva guvernerova rešenja doneta prošle godine o zatvaranju 19 poslovnih banaka (oduzimanju dozvola za rad). Time bi trebalo da definitivno bude stavljena tačka na mučno višemesečno sporenje dveju veoma značajnih državnih institucija – Narodne banke Jugoslavije i saveznog suda – o tome ko ima presudnu reč u monetarnoj i bankarskoj politici zemlje.

Zatvaranjem 19 banaka koje više nisu ni imale uslova za postojanje i u čijem su poslovanju pronađene brojne nezakonitosti, Narodna banka Jugoslavije započela je prošle godine toliko neophodne reforme bankarskog sistema, za koje je kasnije dobila sve pohvale Svetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda. Jedina državna institucija koja se mrgodila na takve reforme i nije poštovala politički konsenzus o potrebi sređivanja bankarskog sistema bio je savezni sud koji se, poništavajući guvernerova rešenja, javno suprotstavio oduzimanju dozvola za rad propalim i bankama sklonim finansijskim malverzacijama. Krajem prošle godine spor između NBJ i saveznog suda dospeo je pred federalni parlament, čiju su zaštitu tražile i jedna i druga strana u sporu. Savezni sud optuživao je guvernera da se stavlja iznad suda i zakona, a guverner je javno prozvao, za penziju odavno spremne sudije saveznog suda, da su poslednji ostaci i branitelji Miloševićevog lika i (ne)dela.

Bilo je tada i tako bizarnih slučajeva poput slučaja Kontrol banke. "U ime naroda", sudijski trio Lazar Raonić, Miroslav Vrhovšek i Milić Tomanović poništio je poslednje, 19. rešenje guvernera NBJ o oduzimanju dozvole za rad Kontrol banci. Sud je

A. ANĐIĆ

DINKIĆU KONAČNO POTVRĐENA REŠENJA: Savezni sud

osporavao pravo Narodnoj banci da oduzima dozvolu za rad i od nje tražio da još jednom razmotri taj slučaj i pomogne banci da ozdravi. Da komedija bude potpuna, sudije su tražile ono što ni vlasnici i menadžment Kontrol banke nisu tražili. Svesni toga da banka više nema uslova da radi, direktori su preko pravnog zastupnika advokata Jelisavete Vasilić zamolili NBJ da ne ponavlja rešenje o oduzimanju dozvole i da će zauzvrat menadžment i vlasnici sami ugasiti banku jer su uvideli da nema budućnosti.

U međuvremenu, saveznom sudu sa zahtevom za zaštitu zakonitosti obratio se savezni javni tužilac smatrajući da su nezakonita rešenja tog suda kojima se poništavaju odluke guvernera NBJ. Sud, međutim, nije zasedao i odlučivao o zahtevu tužioca sve dok u njemu nije popunjeno pet mesta s novim sudijama. Opšta sednica sazvana je, međutim, neposredno pre nego što su četvorica sudija Miloševićeve provenijencije ispraćena u penziju jer je njihov cilj bio da pre nego što odu u penziju opšta sednica saveznog suda "presudi" u korist (njihovih) ranije donetih odluka tog suda. Dakle, da se odbaci zahtev saveznog javnog tužioca i da se zakonitim proglase sve ranije donete (njihove) odluke suda kojima se poništavaju guvernerova rešenja o oduzimanju dozvola za rad 19 banaka. Time su četvorica sudija koje odlaze u penziju ostavile sudu i novim sudijama svojevrsni testament pošto su odluke opšte sednice obavezujuće za sve buduće slučajeve kada guverner NBJ gasi loše banke.

Tek kasnije nove sudije shvatile su da su, glasajući za "testament", teško obmanute i od tada počinju javno da kritikuju i iskazuju protivljenje primeni zakona na osnovu lažnog "testamenta". Prvo što su nove sudije uradile je da su, isključivo poštujući poslovnik o radu i zakon o saveznom sudu predmete u vezi NBJ i poslovnih banaka, vratile na razmatranje slučaj ugašenih banaka iz građanskog u upravno odeljenje.

Tog trenutka, kako saznajemo, ponovo je poraslo "interesovanje" bivših vlasnika i direktora likvidiranih banaka, ali i najodgovornijih ljudi u sudu za sudbinu i brzinu donošenja novih sudskih rešenja. Novi predsednik saveznog suda Miroslav Vrhovšek bez posebnog razloga ovih dana naročito naglašava "da je bio na razgovoru kod predsednika Jugoslavije i da Koštunica daje našem sudu punu podršku u poništavanju Dinkićevih rešenja".

Bez obzira na takve tračeve i uprkos "testamentu", veće saveznog suda donelo je odluku kojom je potvrdilo sva rešenja NBJ o gašenju 19 banaka i konstatovalo da je guverner radio po zakonu. Kako se saznaje, predsedavajući tog veća bio je jedan od novoizabranih sudija iz Crne Gore. Pokušaj "Vremena" da od novoizabranog sudije i predsedavajućeg veća Đura Đurovića dobije potvrdu ovih informacija ostao je bez uspeha. Njegova ljubazna sekretarica rekla nam je da sudija trenutno nije u kancelariji, ali će nam se javiti na mobilni koji smo ostavili. Sudija Đurović nije se javio do srede u podne. ■

MIŠA BRKIĆ

Sodoma bez Gomore

"Antiexitovskim ispadom" DSS jasno prigrljuje sve one koji petooktobarsku Promenu ispravno osećaju kao *promenu kulturne paradigme*, ravnu kataklizmi

Piše: Teofil Pančić

SEDIM(O) PRE NEKI DAN U BAŠTI JEDNOG KAFIĆA u Dunavskoj ulici u Novom Sadu, letnja popodnevna siesta u punom jeku, a vrapci nam lete oko glava ko umilni gelerčići: sjure se s krova obližnje kitnjaste dvospratnice, pa pravo pod tendu pod kojom stolujemo i hladimo se, prozuje nam između ušiju i odlepršaju ka Ulici Žarka Zrenjanina. Ovo je mesto gotovo uz rub Dunavskog parka, a u parku i oko njega sve neke devojčice i dečaci tinejdžerskog uzrasta, neko s plavom kosom (mislim – *baš plavom*), neko drugi sa žutom, neko treći sa zelenom, a ima ih i sa crvenom, narandžastom, ljubičastom, oker, cinober... Razmileli se lokalni, gostujući i Izistinski Strani *exitaši* po gradu – ovamo *dreadlocks*, onamo crne kožne jakne, ovde pirsing, tamo... Sve normalan mlad svet, ležerno se šećka i cvrkuće na raznim jezicima, spremajući se za celonoćno drmusanje po Tvrđavi. Pomislio bi čovek: kome može smetati ovaj idiličan urbani prizor sa početka XXI veka? Ko se tih dana zatekao u Novom Sadu – pa makar i mimo namere da na Tvrđavi sluša "onu fukaru s pločama", kako je Rambo Amadeus besmrtno definisao pošast DJ-kulture – mogao je mestimično da *istripuje* da je u Amsterdamu ili Londonu; ovo bar dok ne pogleda bolje oko sebe, pa vidi dronjavost balkanske sirotinje, kojoj je onaj manijakalni masovni ubica onomad "vratio dostojanstvo"...

Ima, međutim, stanovitih građana kojima se ovo *dekadentno cirkusiranje* po varoši nikako nije dopalo, a odmah se našla i Organizovana Politička Snaga, ponudivši se da im bude ovlašćeni predstavnik – što nije mnogo iznenadilo ni predstavnike ni predstavljene, a ni one koji su morali da (o)trpe njihove složne *ispade nesuvislosti*. Ipak, krenimo od zabavnijeg dela; vrhunsko smehotresno štivo uz *siestu* u Dunavskoj bilo je Pismo Čitaoca – ta nesumnjivo *zaslužna institucija* ovdašnjeg smrduckavog populizma, koju po odvratnosti prevazilazi samo Direktno Uključenje Anonimnog Gledaoca/Slušaoca – objavljeno u novosadskom "Dnevniku" (13. 7. 2002) u kojem se jedan nevoljnik vajka kako se, eto, dok se on, "običan čovek koji se na pragu pedesetih godina bori za golu egzistenciju svoje porodice" zlopati idući na posao u pola šest ujutru, usput susreće "pijane, drogirane i izmoždene devojčice i dečake, motoriste sa perikama, muškarce od kojih neki imaju silikonske grudi, kako se obnaženi do neukusa ljube na pontonskom mostu (da li su obnaženi do neukusa ili se do neukusa ljube? – op. T. P.). Usahle žene koje silaze niz Tvrđavu golih zadnjica i obrijanih venerinih bregova. Masovno uriniranje u amfiteatru univerzitetske četvrti (...) izgleda ovako: dvadesetak osoba pomešanih polova poseda u krug (neki čuče) a jedan nadareni mačo trči i zapišava ih". Ko bi rekao da je tako uzbudljivo ići na posao tako rano! Ako ovaj građanin razvije svoj nesumnjivi talenat, srpska će književnost dobiti svoj "Dekameron"! *Anyway*, zgroženi građanin jake paraerotske mašte (Markiz de Novi Sad?) zaključuje svoje pismeno apelom gradskoj vlasti da "ubuduće spreči najveće zagađenje srpske Atine. Jer ukoliko se održi još samo jedna ovakva manifestacija naš grad će postati srpski razvratni Rim, možda čak Sodoma". A Gomora, šta je s njom? Ah, da, to će valjda biti Beograd. Dočim je, recimo, u Žitorađi sve u najboljem redu: ovde jelek, tamo anterija, onamo opanci... Jedino što Silikonske Grudi i tamo uspevaju, štaviše. Doduše, lokalni muškarci ih za sada slabije nose – stidljivo to, bre, patrijarhalno, zdravo!

Možda i Mikavica ide na posao u pola šest ujutru?! Ili mu govore piše Makarenko, ugledni autor "Pedagoške poeme"

Sve je, ovo, dakako, prvoklasan materijal za zevzečenje sa Besmrtnošću Malograđanštine, ama ovde je mnogo zanimljivije gledati kako se Gradski odbor Demokratske stranke Srbije odmah brže-bolje stavio na raspolaganje gunđajućem i mrmljajućem delu građanstva, procenivši valjda (ispravno, uostalom) kako je to baš prava prilika, i prava publika, za njih: deklasirana i dezorijentisana glasačka siročad srpskog *ancien regimea* koja traže novu Sigurnu Luku, i koju nervira da vidi oko sebe nekoga i nešto što niti razume, niti ima ikakvu želju da shvati o čemu se radi. Ono jedino što je zanima već zna: da se radi o nečemu (na)Stranom, nečemu što unosi Nered u postojeće/večito Stanje Stvari. Tom mentalnom sklopu kao melem na ljutu ranu prijaju reči građanina Dejana Mikavice, šefa novosadskog DSS-a, da je Exit "defile narkomana", da "narušava mir Novosađana koji nisu uspeli da pobegnu iz grada", i da "pojedini gradski moćnici ne razumeju duh Novog Sada i nakaradno ga poistovećuju s duhom degeneracije". Uh. Možda i Mikavica ide na posao u pola šest ujutru?! Ili mu govore piše izvesni Makarenko, ugledni autor "Pedagoške poeme"!? No, ovo je sve vrlo intrigantno sa stanovišta predstojećih izbora, utoliko što predstavlja svojevrsno *strateško kulturno samopozicioniranje* (a toga među ovdašnjim strankama inače gotovo da i nema, jer su mahom konfuzne i difuzne, bez bilo kakvog "civilizacijskog" profila i iole konzistentnog sistema vrednosti iza kojeg stoje): ovakvim činovima DSS jasno prigrljuje, srdačno se preporučujući, sve one koji famoznu petooktobarsku Promenu makar instinktivno sasvim ispravno osećaju kao *promenu kulturne paradigme*, i za koje je ta promena ravna kataklizmi – što zbog nacionalističkog plašilo-fantazma o "mondijalizaciji i rasrbljivanju", što zbog "apolitičnog" klajnbirgerskog zakeranja o "raspusnosti i dekadenciji". *Kulturalna strategija* DSS-a (naročito u Vojvodini) je, dakle, da pabirči po tim slojevima, iskajući podršku: tako se isto, onomad, kikindski DSS silno uznemirio i protestovao kad je sa opštinskog radija sanitarna inspekcija izbacila treš-narodnjake!

"Defile narkomana" je završen, "usahle žene" su valjda ogrnule svoje zadnjice, motoristi skinuli perike, a i onom je baji, biće, otanjio njegov bokačovski *nadareni* mlaz. Od svega (nam) je ostala tek jedna *samoobznana*, jedan nedvosmisleni, deklarativni omen *filistarske retro-kulturpolitike* koja će nam biti ponuđena na prvom sledećem političkom panađuru. Beznadno bajata roba, nema priče.

A gospodin Predsednik? Taj je, po vlastitom priznanju, prešao sa Igija Popa na Teofiloviće. To je sasvim u redu: ti momci znaju da pevaju, imaju lepo prezime, i ne nose majice s natpisom *Serbian Hero*. Nego stvarno, šta mislite, da li mu je Bora Č. poklonio jednu, da je nosi pred ogledalom kad ga niko ne vidi?! ■

Izjava nedelje

"Buhu je ubila politika!"

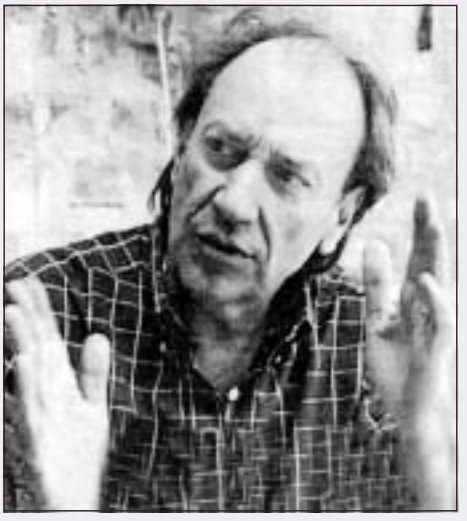

FONET

DUŠAN MIHAJLOVIĆ, republički ministar policije, podnoseći izveštaj u skupštinskom odboru za bezbednost ("Večernje novosti")

VLADIMIR ŠKAREC ŠKARO, zvezda hrvatskog folka, objašnjava uzročno-posledične veze: "Pevam na ijekavici, a to je nedvosmislen znak da sam demokrata i Hrvat." ("Svet")

KSENIJA PAJČIN, seks simbol, komentariše fotografije objavljene u magazinu "Svet" na kojima se navodno vidi da ona nema donji veš: "Mislim da bi čitaocima bilo i te kako zanimljivo da vide kako izgledaju mladići koji leže po bini pokušavajući da svojim foto aparatima zavire pod nečiju suknju. Vlasnici diskoteka u kojima nastupam nemaju potrebu da angažuju bilo kakvo obezbeđenje jer od 'ležećih snimatelja' niko ne bi mogao da priđe. Nije mi jasno zašto se toliko trude kad ne mogu da otkriju Ameriku, već nešto što ima svaka žena. Nisam psihoanalitičar, ali ne mogu da se ne zapitam da li oni to rade iz čisto profesionalnih razloga? Da se, kojim slučajem, u pozadini ne krije neki seksualni problem ili, makar, nezadovoljstvo? S obzirom da je fotograf, koji je napravio slike iz prošlog broja 'Sveta', izgledao jako neuredno, počevši od neoprane kose pa nadalje, sigurno je da ne bih želela da mu pokažem neke delove svog tela."

GORAN PASKALJEVIĆ, filmski režiser, o negovanom ukusu, obaveštenosti i realnosti organizatora Beogradskog filmskog festivala: "Pre dve godine zvali su me neposredno pred Fest i rekli da nađem nekog od stranaca. Zvao sam Bertolučija. Hteo je da dođe, ali nije mogao jer je bio teško bolestan. Kosti mu stare brže nego organizam. Molio sam, onda, Izabel Iper. Ona se dvoumila. U poslednjem trenutku sam uspeo da ubedim Mišel Morgan, koja je velika zvezda u svetu. Međutim, naši mi kažu: 'Ko je, bre, Mišel Morgan. Ovde niko nju ne zna. Ona je prošlost!' Oni hoće Nikol Kidman! Jeste, Nikol Kidman samo čeka da je pozovemo u Beograd!" ("Nedeljni telegraf")

DEJAN MIŠIĆ, beogradski frizer, zabranio je estradnim zvezdama ulazak u svoj salon: "Kapiram da ako friziraš pevaljke, s vremenom i ti sam postaneš pevaljka. Najbolji primer za to je Mister X. Čovek je u jednm trenutku šišao sve pevaljke koje postoje na ovim prostorima. I šta se desilo? Počeo je da liči na njih, da se druži s njima i od savršenog frizera pretvorio se u kič frizera i pitanje je da li će se ikada vratiti u majstore. Očekujem da snimi neku pesmu i ostavi makaze. Samo još fali da obuče suknju, stavi haltere pa da ga muvam kada se sretnemo. A mušterije su zbunjene. Ako na televiziji sto puta vide neku Stoju, misle da je to *in*. Kako jedan vepar od sto kila može da bude *in*?" ("Ekskluziv")

TATJANA PUJIN, glumica, o svom životu:

"Živim u Rimu, gradu staraca, mačaka, starih građevina, melanholije – to me ubija u pojam. Kad dođem ovde, Bože mi oprosti, osećam se kao polumrtva. Srpski rečeno, moja energija je blokirana."

Tatjana Pujin o Italijanima: "Žao mi je što to moram da kažem, ali njihova deca su užasno ružna. Do srednjoškolskog uzrasta su visoki, štrkljavi, mršavi, klempavi, tamni kao Arapi. Nekako su – polusvet." ("Ekskluziv")

BORA ĐORĐEVIĆ, muzičar, pesnik i patriota, odgovara na pitanje da li se Vojislav Koštunica promenio otkad je došao na vlast: "Nisam primetio. Posle Karađorđa, Miloša Obrenovića, kralja Aleksandra Karađorđevića, Tita i Slobe, pojavio se normalan čovek koji nam ne j... majku. Srbi su se zbog toga našli u čudu, nisu navikli na to. Sva sreća da u vlasti postoje ljudi koji nas dalje uništavaju, pa možemo da upražnjavamo stare navike." ("Ekskluziv")

DRAGANA JOVANOVIĆ, portparol Nove demokratije, o predsedniku svoje stranke i ministru policije: "Da sve zavisi samo od mog predsednika Dušana Mihajlovića, sve bi bilo drugačije jer je on, pre svega, dobar čovek." ("Ekskluziv")

LEPA BRENA,

"pevačica i uspešna poslovna žena", kaže da nikada ne bi bila predsednik ove države jer:

"Ovoj državi niko nikada neće biti dobar. Nijedan predsednik. Ovoj državi ni jedan lider nije bio dovoljno dobar. Onih koji bi da država napreduje nema dovoljno jer svi gledaju svoje pojedinačne interese. A pojedinačni interesi nisu državni.. Smatram da nemamo dovoljno dobrih ljudi koji se bore za državu". ("Ljubav")

LJUBAV,

"časopis za zaljubljene, nežne i strastvene" u izdanju "Nedeljnog telegrafa", u "Vodiču za grešan seks", piše, "uvek smo za malo nevaljalstvo, ali za sve postoji vreme i mesto" i otkriva šta je grešno, a šta grozno (pazite da ne pobrkate, prim. ur.):

Grešno

u vašoj kancelariji
u telefonskoj govornici
u spavaćoj sobi svog detinjstva
na radnom pultu u vašoj kuhinji
u praznoj spavaćoj sobi na žurci
u taoletu aviona
na zadnjem sedištu automobila

Grozno

u zajedničkoj kancelariji
u kabini za ispovedanje
u spavaćoj sobi vaših roditelja
na radnom pultu u tuđoj kuhinji
pred kućom posle žurke
u aerodromskoj čekaonici
na zadnjem sedištu autobusa.

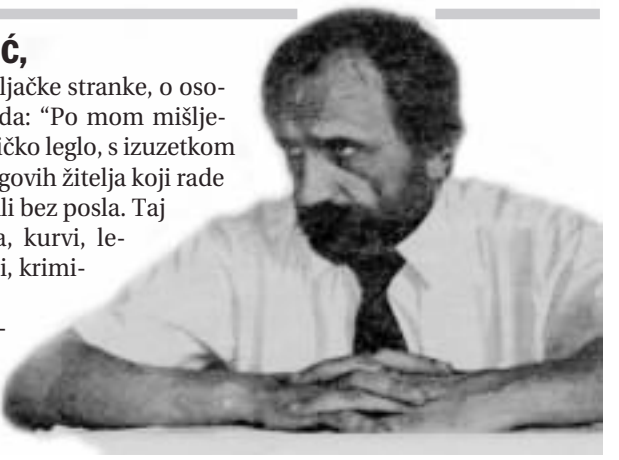

VOJISLAV ŽANETIĆ,

publicista i direkor agencije Mozaik, kaže da oblast javne komunikacije i radiodifuzije ne može da se svede samo pod nadležnost neke agencije ili saveta (inače predviđenima u Zakonu o radiodifuziji). Po Žanetićevim rečima, takvo telo neće moći da utiče na govor mržnje i razvoj tolerancije: "Ako 12 godina živimo u netrpeljivosti, teško da će se to popraviti agencijom za uređivanje trpeljivosti. To je kao da 12 godina nismo prali zube, pa se neko setio da bi se to moglo ispraviti uvođenjem agencije za četkice." ("Glas javnosti")

MARIJAN RISTIČEVIĆ,

predsednik Narodne seljačke stranke, o osobenostima glavnog grada: "Po mom mišljenju, Beograd je razbojničko leglo, s izuzetkom onog poštenog dela njegovih žitelja koji rade ili su, silom prilika, ostali bez posla. Taj grad je prepun pedera, kurvi, lezbijki, narkomana, sekti, kriminalaca."

Rističević o homoseksualcima obeju polova: "Angažovao bih ih da, na Dedinju, 'tačkaju' paradajz. Prvo bih 'balon teniske terene' pretvorio u plastenike, a onda bih im dao da gaje povrće. Kad pobedimo, a to će se desiti pre ili kasnije, postaraćemo se za njih. Posebno ćemo se pozabaviti lezbijkama, koje su najopasnije (...) zbog toga što su one najkrivlje za pad nataliteta. Uostalom, ko kaže da ih je malo? Za razliku od pedera, koji jesu zlo, ali ne ugrožavaju natalitet, lezbijke bih sudski gonio. Seljaci lepo kažu: 'Kad imaš dovoljno furuna, možeš izpeći koliko hoćeš hleba'."

Zbog svega gorenavedenog, Rističević poručuje: "Bolje da uđemo u Beograd i rešimo te stvari, nego da nam se zlo proširi po celoj zemlji." ("Svet")

VESNA RADUSINOVIĆ,

spisateljica i urednica, kaže da je jedna od najšokantnijih epizoda u njenom novom romanu ona u kojoj se u Beogradu pojavljuje izvesni Don Karlitos, bliski saradnik svrgnutog panamskog predsednika Norijege. Ne objašnjavajući gde je granica između fikcije i realnosti, Radusinovićeva navodi da je Don Karlos "čuvenim Beograđankama duvao u onu stvar" i objašnjava: "On se ovde pojavljuje kao latinoamerički mistik, Kastanedin naslednik i, istovremeno, crnac, Indijanac i Jevrejin. Ali, kao mamac za lakoverne bio je odista neodoljiv jer je svima bezočno podilazio: 'Vi ste suftilna duša, Madam, i Vaši snovi su odraz Vaših ranjivih fantasija i emosija, Vi ste jedna pametna šena.' Zato mu u mom romanu i ondašnja Prva dama (ili, tačnije, drugarica) lepo kaže: 'Koga Vi to zamajavate? Ko je pametan? Da sam pametna, pobila bih u ovoj državi sve izdajnike, strane plaćenike, bitange. Nezahvalnu i nevaspitanu gamad bih gazila, a ljudi bi me obožavali i kovali u zvezde. Koga Srbi vole – bolje mu je da sam sebi presudi. Vole me – pa me zovu Baba Jula, Prokleta Jerina, Elena Čaušesku. Nije me briga da me ta bagra voli. Ali, hoću da ih gazim doživotno. Hoću da budem apsolutna gospodarica života i smrti, da se od mene tresu i da ustanu svaki put kada mi spomenu ime! Kakav si ti, bre, vrač – kad ne znaš ni da ubijaš!" ("Svet")

Rekvijem za državnu tajnu

Srbija ima tajne kakve nemaju ni najrazvijenije države

Piše: Ljubomir Živkov

SRBIJA JE VELIKA TAJNA. Otkad znam za sebe, znam za tu istinu (kao Vuk za reč Kosovo, nije još znao ni kako se zove i preziva a znao je za Kosovo, čiji si ti mali, Kosovo, kolko imaš godina, Kosovo, jesi ti malo ćaknut, Kosovo itd.). Svekolika naša istorija svodi se na čuvanje tajni (s naše strane) i podmukle želje neprijatelja da se baš toga dokopa: bilo mu je jasno da su naša nepobedivost i naša tajna dva lica istog novčića.

Srbija je velika tajna. Stavite ime bilo koje druge države na početak rečenice, Belgija je velika tajna, Kanada je velika tajna, smešno! Deo svoje tajne Srbija je poveravala narodima koji su se oko nje okupljali, Jugoslavija se raspala pa je poneka tajnica (takoreći sekretarica) bila ogoljena, ali Srbija ima zalihe i zalihe starih tajni; što je još lepše, u međuvremenu je stekla nekoliko tajni kakve nemaju ni najrazvijenije države.

Prija mi da potičem od loze u kojoj nije bilo izdajnika

✪✪✪

Naša čudesna moć, naša povremena svemoć, naša u svakom slučaju nadmoćnost prebiva u našoj tajni (kao u turšiji za koju smo recept baštinili od naših starih), neprijatelj se upinje da sazna tajnu ne bi li našu moć okrenuo protiv nas! U istražnom postupku prebio je šezdeset hiljada pari hajdučkih ruku, bez anestezije je iščupao preko milion nokata, okrvavljena i obogaljena Srbadija nije odala nijednog jataka, nije davala adrese sigurnih kuća, uzaman su dušmani pitali otkud tolika džebana u takvoj zabiti kakva je svaki naš ustanički kraj bio u ono doba.

Obaveza čuvanja tajne jedna je od prvih obaveza na koju se dete navikava. Tužibaba, udvorica, doušnik, cinkaroš, alapača! Koliko zasluženog prezira u svakoj reči! A tu se radi tek o dečijim, đačkim, u najgorem slučaju porodičnim tajnama! Kad sam bio u vojsci, kum me je u pismu pitao koliko nas ima u spavaoni. Zini da ti kažem, kume! Neprijatelj uhvati pismo, shvati koliko nas ima u jednoj spavaoni, zgrade ima snimljene iz satelita i – putem tablice množenja sazna naše brojno stanje! Eto, ja ni sada ne kažem "pet zgrada"! Nasuprot Vladi Srbije smatram da imamo ne jednog nego mnoštvo neprijatelja, sada nas mrze i prekomorske zemlje (ranije su se time bavili samo Turci i Nemci). Tajilo se, dakle, sve, ne samo kalibar oružja, broj i raspored stražarskih mesta, smena straže, ja lično ni o hrani nisam hteo ništa nikome da pišem: jedemo stalno makarone za doručak, aha, neprijatelj presretne pismo, otkrije ko u požarevačkom okrugu snabdeva JNA testeninom, otruje te makarone ili u njih ubaci bojni otrov smejavac pa nas oplete dok nova klasa polaže zakletvu a mi se zacenjujemo od smeha iako su nam creva u velikoj meri isprosipana naočigled gostiju iz civilstva.

Moja baba je u više navrata isticala kako nikoga nije odala za vreme okupacije, a Špiler je svoje uhode i gestapovce i te kako slao i u Farkaždin; babinu sam tvrdokornost cenio, isto kao i Starine Novaka, ni petnaest godina posle rata nisam pitao šta je zapravo znala, moj otac se doduše jednom iznervirao i pitao je: "Šta si ti mogla da odaš? Jesi znala di je Vrhovni štab!? Znala si samo da smo ja i Đoka i Duša Torački otišli u Srem. To je znao i Franc, a znao je i Špiler ako ga je samo zanimalo!" Ispostavilo se da babu niko nije saslušavao, da je fašisti nisu stavljali na muke (struju će Farkaždin dobiti tek 1960. godine!), svejedno, njene reči da nikoga nije odala Špileru i danas, evo, pamtim – prija mi da potičem od loze u kojoj nije bilo izdajnika.

✪✪✪

Hiljadu puta ispričali su nam kako je jedna žena žrtvovala živote svojih kćeri samo da bi spasla život partizanu koji je mudro ćutao u nekom valjda trapu za krompir, pa je od toga napravljeno muzičko-scensko delo kojim je bio otvoren Bemus, još pre godinu dana za odavanje državne tajne išlo se na robiju. Netom (premda na jedvite zahvaljujući Koštunici jade) svrgnuti šef policije beše bačen u tamnicu na godinu dana. Ne znamo šta je odao, ne znamo koga je uputio u državnu tajnu, ali kakva god da je tajna bila, kome god da ju je nesrećni Radek izbrbljao, morao je da odleži godinicu.

Sad se ispostavlja da će bivši maneken imati pravo, dužnost i čast da pred Haškim tribunalom oda sve tajne kojih bude mogao da se seti. Otputovan je pre par dana, Vlada Srbije uveliko ga je razrešila obaveze čuvanja državnih tajni! Ne zanimaju me trenutno Crnogorci, ni njihova 3,4% savezne tajne, ali ako vlada podstrekava bivšeg šefa države da odaje državne tajne, u ponedeljak je nastupilo novo doba: država neće više ništa da taji, ni od nas koji smo njeni, ni od drugih država, zasluživale ove tu otvorenost ili ne.

✪✪✪

Rušenje tabua državne tajne znači da nema više nikakve svrhe raspravljati o aferi Pavković. Građanin Nalić predložio je – navodno ili stvarno, nije li napokon i to svejedno? – da se u vidu vojne vežbe malko provali u Vladu Srbije!? Nazočan beše gospodin načelnik JNA i drugi isto generali (od kojih jedan nije završio školu, eto, ni to nije više tajno!)! Iako je poput kamena u bubregu neizvršeno naređenje nosao godinu dana, Pavković je ipak ispred svog vremena, ispred Vlade Srbije: prvi je javno odao državnu tajnu! Državnu tajnu? Tako li izgledaju te famozne državne tajne?!! Da. Kakva država takve i tajne.

Je li zloglasnoj večerinki prethodilo nešto malo prisluškivanja iz kletog Biroa? Otkud znam! Ovo je tekst o tajni, a ako je susret u Koštuničinom kabinetu bio onakav kakvim ga opisuje pomenuti penzos (koji ima kućerinu u Crnoj Gori i stančugu u Srbiji, ni to nije tajna!), onda neka i Lilić otvori srce, pokušaćemo da živimo bez državnih tajni. Pa dokle doguramo. ■

aktivni-radio
021
NS 92.2 Mhz

radio
M
105,8 MHz FM Stereo
Novi Pazar

radio
BOOM
93

Multiradio 92,9 MHz

Vojin Dimitrijević

Pravnik

Osnovni podaci: Titula počasnog doktora Kentskog univerziteta u Kenterberiju (Velika Britanija) Vojinu Dimitrijeviću uručena je 10. jula skoro kao rođendanski poklon: direktor Beogradskog centra za ljudska prava i, do početka primene Miloševićevog Zakona o univerzitetu (1998), redovni profesor Međunarodnog javnog prava i Međunarodnih odnosa na Pravnom fakultetu u Beogradu, rođen je 9. jula 1932. u Rijeci. Gimnaziju i Pravni fakultet završio u Beogradu, gde je i doktorirao.

Uža specijalnost: Ljudska prava, koja su i glavna tema brojnih stručnih radova, monografija i knjiga čiji je autor (najpoznatija dela su mu *Pojam bezbednosti u međunarodnim odnosima, Terorizam* i *Strahovlada*). Predavao na univerzitetima u Bosni i Hercegovini, Finskoj, Hrvatskoj, Nemačkoj, Italiji, Japanu, Makedoniji, Norveškoj, Poljskoj, Španiji, Južnoj Africi, Sloveniji, Švedskoj, Švajcarskoj, Tajlandu, Tunisu, Velikoj Britaniji i SAD. Aktivno govori engleski, nemački i francuski jezik, a služi se ruskim, slovačkim i makedonskim.

Čime se još bavio: Između ostalog, bio je voditelj kultne emisije "Kino-oko". Oni koji ga osporavaju, kao glavni njegov hobi navode "kadriranje".

Član: Građanskog saveza Srbije, ali i brojnih uglednih međunarodnih organizacija koje se bave ljudskim pravima i međunarodnim odnosima. Bio je i potpredsednik Komiteta Ujedinjenih nacija za ljudska prava.

Nije član: Komisije za istinu i poverenje, koju je formirao jugoslovenski predsednik Vojislav Koštunica. Ostavku podneo zbog "uskih ovlašćenja" komisije (koja ne uključuju pravo na pozivanje svedoka), uverenja da "komisija sastavljena isključivo od građana SRJ (u kojoj čak nema nikoga iz Crne Gore) neće moći da izgleda nepristrasno ako donosi sudove o događajima van današnje teritorije SRJ" i ogromnog polja rada "koje nijedno telo takve vrste ne može savladati".

Šta ga interesuje: "Bestijalnost u našim ratovima me kao pravnika najviše zanima. Međutim, očekuje se da komisija ustanovi velike istine: ja se bojim Velikih Istina jer se u njihovo ime i radi njihovog širenja primenjivalo surovo nasilje."

Šta ga nervira: "Ono što najviše nervira je manjak istorijske odgovornosti. I pored legitimnih razlika među strankama koje su osvojile vlast, trebalo je da se pokrenu osnovna pitanja u kojima postoji konsenzus i da se ona razreše. Na primer, pitanje Ustava Srbije. Svi do sada urađeni nacrti su vrlo slični. I umesto da se taj ustavni konsenzus iskoristio da se stvari regulišu i da DOS bude upravo ono što smo i mislili da jeste u toku borbe protiv Miloševića – zametak budućeg normalnog parlamenta, savez koji će se brzo raspasti i gde će DSS, na primer, da zameni kvaziopoziciju poput radikala ili SPS-a – stvari su propuštene."

Da li je sve tako crno: "Opet, to ima i dobrih strana, s obzirom na sklonost ovdašnjeg naroda prema vođama. U početku je izgledalo da će nam novi vođa biti Koštunica. Koliko god da je on lično ispravan, bolja je sadašnja situacija kada imamo bar dvojicu lidera, lakše ćemo se odvići od potrebe za vođom. Lideri će međusobno da se potru, pa će početi da rade institucije."

Kad će to biti: "Ovde nije reč o denacifikaciji u tom smislu, mada ima elemenata i toga, nego o hvatanju koraka sa svetom. Mi shvatamo da smo davno ispali iz evropskog voza, ali ga opet čekamo na pogrešnoj stanici, na kojoj piše "1940". A trebalo bi da ga čekamo na onoj na kojoj piše "2002".

Zašto: "U svemu ovome nedostaje spremnost da se raščisti sa stvarima koje jesu političke, ali su i iznad obične politike. To se nije desilo, a trebalo je da bude urađeno u prvih 15 dana po uspostavljanju nove vlasti ili najkasnije posle izbora u Srbiji, decembra 2000. Ne u smislu revolucionarnih promena, ne kroz komitete koji bi preuzimali vlast, već u smislu odlučnosti da se odmah primenjuje zakon i da se tako pošalje jasna poruka da će oni koji su na ovaj ili onaj način krivi – uključujući tu i političku i moralnu krivicu – biti sankcionisani."

A Milošević: "Ispostavlja se da je postupak protiv Miloševića u Hagu sasvim nekompetentan. Ako dovodite nepripremljene svedoke ili ste ih pripremili tako da slučajno ne kažu nešto protiv NATO-a, ako nepotrebno insistirate na postojanju nekog velikog državnog plana – onda umesto da ga razotkrije kao zločinca, sudenje Miloševiću ovde mu podiže rejting. S dozom zluradosti moram da primetim da su stranci uvek potcenjivali Miloševića, a sada se vidi da je to vrhunski manipulator i da ga srpski narod nije sledio zbog svoje gluposti."

Sve u svemu: "Nismo na dobrom putu, ali se bolji put nije mogao ni očekivati." ■

V. D.

DOSIJE "VREMENA": AUTOPUT BEOGRAD–NOVI SAD

Kraj koncesione

FOTOGRAFIJE: VOJISLAV MILOŠEVIĆ

Pošto za 23 meseca nije završio autoput Novi Sad–Beograd, Konzorcijum "Rast", zapravo Borovica-transport, kao jedini preživeli član te grupacije, izgubio je koncesiju. Ministarka Marija Rašeta-Vukosavljević obećava vožnju pravim autoputem do kraja godine

Šesnaest hiljada vozila dnevno prođe ili protutnji trasom "poluautoputa" od Novog Sada do Beograda. U zavisnosti od načina na koji to čini, odnosno, najčešće od brzine, neki od njih stignu na planirano odredište, ali nije malo ni onih koji na otrcanom sremskom asfaltu ostave kosti. Prema redovnom godišnjem zapisniku saobraćajne policije, "na autoputu Novi Sad–Beograd nedostaje čak 70 odsto predviđene saobraćajne signalizacije (znaci, kilometarske oznake, putokazne table), koja je u prethodnom periodu uništena, a godinama nije obnavljana". Učestale nesreće koje su prošle i ove godine odnele desetine života naterale su nadležne državne organe da nešto urgentno urade. Tako će, na primer, vrlo brzo biti obnovljena horizontalna signalizacija na postojećoj traci koja bi trebalo da omogući takozvano sektorsko preticanje. To, recimo znači da će vozači dva kilometra moći (naravno, ukoliko to uslovi saobraćaja budu dozvoljavali) da pretiču u pravcu Novog Sada, a onda će biti dozvoljeno da pretiču dva kilometra prema Beogradu. I tako će biti sve dok se ne završi leva strana puta, što će reći, do kraja godine, prema novom tenderu koji će Vlada Srbije raspisati pošto je oduzela koncesiju Konzorcijumu "Rast".

"Tu nema nikakve politike, hoću da završim taj autoput jer naši ljudi ne shvataju da sada bukvalno drže glavu u torbi pri brzini većoj od 80 kilometara na sat", kaže Marija Rašeta-Vukosavljević, ministar saobraćaja u Vladi Srbije.

IZBORNA ŽVAKA: Ne zna se da li je pre dve godine o bezbednosti putnika razmišljao i ondašnji predsednik Jugoslavije Slobodan Milošević kada je posle puštanja u saobraćaj novog novosadskog železničkog mosta preko Dunava privrednicima najavio početak dogradnje autoputa Beograd–Novi Sad. Mnogima je onda, a pogotovo sada, bilo jasno da je Miloševića terala predizborna marketinška nužda da lično naredi ubrzanu koncesionu licitaciju "za izgradnju, korišćenje i održavanje dela autoputa E-75 od Novog Sada do Beograda" (trajanje koncesije šest godina, rok za izgradnju dve godine, predračunska vrednost investicije 66.000.000 maraka), koja se pojavila 13. maja 2000. godine u "Politici", s potpisom Agencije za ulaganje u delatnosti od interesa za Republiku Srbiju. Na ovaj mu-

idile

KRENULO, STALO, PA ODUZETO: Radovi na proširenju autoputa

njeviti licitacioni konkurs s rokom prijave od samo 14 dana, s potrebnom dokumentacijom javila su se dva ponuđača – NBG grupacija (koja je imala i strane kompanije) i Konzorcijum "Rast". Definitivan izbor pao je na "Rast", osnovan 9. maja 2000. godine, iza čijeg se naziva krila zanimljiva grupa: Društveno preduzeće "Ivan Milutinović", privatna firma Borovica-transport i Beogradska banka u "liku i delu" neizbežne Borke Vučić. Tadašnja Vlada Srbije 1. juna izabrala je Beogradsku banku da predstavlja koncesionare, a već sutradan zaključen je Ugovor o koncesiji. Pošto su se izbori približavali, a narodu je trebalo ponuditi novu "žvaku", niko iz tadašnje vlasti nije mario za sitnice tako važnog posla kakav je bila koncesija na autoput Novi Sad–Beograd. Tako je, na primer, propušteno da koncesionari, prema Ugovoru, 30 dana po njegovom potpisivanju obezbede dve vrste bankarskih garancija – jednu od deset odsto predračunske vrednosti investicije za obezbeđenje sredstava za realizaciju predmeta koncesije i drugu, takođe od deset odsto, za dobro izvršenje posla. Pošto je koncesija potpisana na 66.000.000 maraka, to znači da su koncesionari kao garanciju trebalo da uplate ukupno oko 13.000.000 maraka, što oni do danas nisu uradili. Ali, ni to nije sve. Nije, na primer, obezbeđena ni građevinska dozvola, niti su vlada i koncesionari vršili mesečni nadzor.

To, međutim, nije kraj spiska onoga što koncesionar nije uradio, iako je bio obavezan prema ugovoru: nije određena računovodstvena firma s ovlašćenjem da kontroliše i radi reviziju računovodstvenih iskaza i kontrolu troškova, nije sastavljen stručni tim koji je trebalo da izvrši supervizorsku ocenu kvaliteta i obim radova, nisu osigurani građevinski radovi i imovina, nije dostavljena dinamika finansijskih ulaganja...

U septembru prošle godine Vlada Srbije odlučila je da razreši pitanje koncesije i tada je utvrđeno da je jedino firma Borovica-transport fizički uradila najviše posla. Zato je vlada smatrala da je sasvim korektno da joj, ukoliko bude zainteresovana, ponudi da nastavi radove na način kako se dogovore dve strane. Ali, i da se napravi finansijski i tehnički presek situacije jer je svima već bilo jasno da se radovi obavljaju jako sporo.

Marija Rašeta-Vukosavljević, ministarka za saobraćaj u Vladi Srbije, kaže: "Utvrdili smo da je Ugovor o koncesiji po državu Srbiju katastrofalan jer je koncesija data bez ikakve naknade. To, složiće se svako, dovodi u pitanje smisao davanja koncesije. Jer, koji je razlog da država da koncesiju ako od nje ▶

INTERVJU: MARIJA RAŠETA-VUKOSAVLJEVIĆ

Dve godine bezvlašća

"Krivica vlade je možda u tome što nije uspela dovoljno brzo da raskine koncesiju"

A. ANDIĆ

"VREME": Da li je u tenderima predviđen rok za završetak autoputa?

MARIJA RAŠETA-VUKOSAVLJEVIĆ: U tenderima je predviđena dinamika i, prema njoj, kasnimo dve nedelje zbog problema s Borovica-transportom, ali računamo da će nam do kraja godine ostati da uradimo samo habajući sloj. To znači da ćemo imati izgrađenu levu traku i istovremeno s tim neizmeničnim puštanjem saobraćaja, rekonstruisaćemo postojeće trake. Već je urađen projekat horizontalne i vertikalne signalizacije za preraspodelu i orijentaciju saobraćaja.

Poslednje dve godine, od trenutka davanja koncesije, Direkcija za puteve Republike Srbije nije imala nikakve ingerencije na delu puta od Novog Sada do Beograda, znači, nismo mogli da odemo i popravimo rupe, nismo mogli da popravimo horizontalnu i vertikalnu signalizaciju. To je bila obaveza firme Borovica-transport, a pogledajte na šta liči traka kojom se vozimo.

Za loš put i mnogobrojne nesreće okrivljuje se republička vlada. Ta kritika zaista ne stoji. Krivica vlade je možda u tome što nije uspela dovoljno brzo da raskine koncesiju.

Hoćete da kažete da je država tokom 23 meseca Konzorcijumu "Rast", odnosno Borovica-transportu prepustila brigu o autoputu?

Tačno. Bez ikakve koncesione naknade, bez ispunjenja uslova, jednostavno, bez ičega. Trenutak kada je vlada mogla da reaguje nastupio je kad su istekla 23 meseca, odnosno rok koji je ugovorom bio predviđen za završetak autoputa. Od tada su prošla dva meseca, a mi smo pripremili sve za što brži završetak autoputa. Možemo se do besvesti raspravljati s gospodinom Borovicom preko medija, ali faktičko stanje vidi se u dokumentaciji, ugovorima i obavezama.

Koliko će koštati završetak radova na autoputu Novi Sad–Beograd?

Nemam precizan podatak, ali mislim da će koštati 10.000.000 eura.

Šta možete da kažete građanima, kada će se bezbednije voziti pravim iautoputem od Beograda do Novog Sada?

Moći će po njemu da voze bez horizontalne signalizacije na levoj traci od Novog Sada prema Beogradu u oktobru mesecu, a sledeće godine ćemo postaviti i habajući sloj.

Šta je s još jednim mostom kod Beške?

Ovih dana završava se konkurs za idejno rešenje mosta kod Beške. Zna se koliko on treba da bude dugačak i da treba da prati konture postojećeg mosta. "Varijacija na temu" je način fundiranja. Zatim se radi projekt i onda se raspisuje tender za izvođenje. Moramo da računamo s tim da izgradnja mosta od tri kilometra traje prilično. Kod Beške će još najmanje godinu i po dana postojati usko grlo, ali ga bar na ostalih 70 i nešto kilometara puta više neće biti.

ne dobije ništa. Vrlo su interesantni uslovi pod kojima je ona data. Gospodin Borovica je u razgovorima spominjao da je zbog ove koncesije ušao u gubitke, ali nam nije odgovorio zbog čega je uopšte prihvatio da tako nešto radi ako je imao gubitke. Skoro da se nameće zaključak da je ceo posao rađen provizorno i da se samo čekao trenutak da koncesija bude raskinuta ili da se uradi aneks Ugovora, da na neki način ti ljudi budu obeštećeni, ili da se neko napravi lud i da ubire pare od putarine a da autoput nikada ne bude gotov."

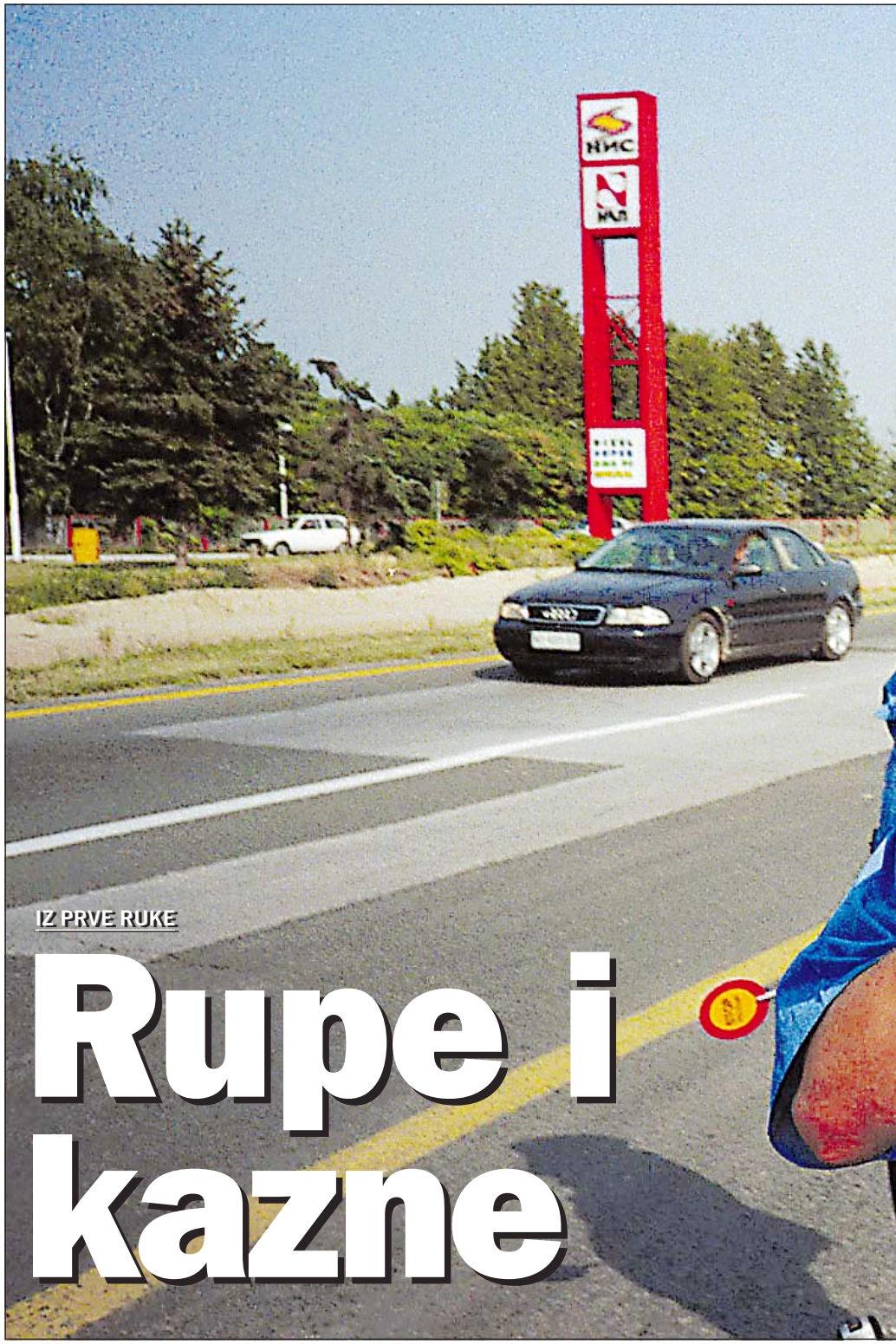
BITKA ZA NAPLATNU RAMPU: Vrhunac nezadovoljstva države nastao je kad je probijen rok od 23 meseca za završetak autoputa (15. maj 2002. godine). Utvrđeno je da su izvedeni samo zemljani radovi. Oni su u ovoj vrsti biznisa ali su po investicionoj vrednosti najniži. Dakle, dve trećine fizičkog dela posla jesu završene ali imaju vrednost jedne trećine ukupne investicije. "Najskuplji deo posla tek predstoji", kaže ministarka Vukosavljević i dodaje da je "pat-pozicija nastala kad smo videli da ne možemo da se sporazumemo": "Put nije urađen, a vreme nam je prolazilo. S druge strane, imamo odluku vlade da put mora biti završen jer je on strateška stvar ove države."

Zato je vlada pre dve nedelje odlučila da raskine koncesiju i jednostrano raskine koncesioni ugovor. Ali, vlasnik kompanije Borovica-transport nije hteo dobrovoljno da odustane od naplate putarine, odnosno, da preda naplatnu rampu. Zatim su javni pravobranilac, koji je po službenoj dužnosti zadužen da štiti interese države Srbije, i Trgovinski sud doneli odluku o preuzimanju naplatne rampe. Tada je i nastao pravi problem. Pri dolasku na naplatnu rampu nastala je rasprava između vlasnika firme Borovica-transport i izvršnog sudije. Da država ne bi ponovo ulazili u sukob, vlada je odlučila da oduzme koncesiju.

"Danas kad razgovaramo je ponedeljak, a sutra, u utorak, vlada preuzima naplatnu rampu. Odmah zatim se raspisuju već pripremljeni tenderi za izvođenje radova na levoj traci deonice autoputa od Novog Sada do Beograda. U taj tender ući će i parče puta kod Batajnice koje nije bilo obuhvaćeno koncesijom", kaže Marija Rašeta-Vukosavljević.

Vlada je, međutim, odlučila da više ne daje koncesiju, već da ide na tendere za izvođenje radova koji će se finansirati trećinom iz budžeta, trećinom od kredita Evropske investicione banke i trećinom od naplate putarine. Vlada je izračunala da je u vreme kada je nivo saobraćaja bio niži nego sada mesečna naplata putarine bila oko pola miliona eura. "Znači, Borovica-transport je do sada na rampi naplatila 23.000.000 maraka", kaže ministarka Vukosavljević. ■

MIŠA BRKIĆ
i Dokumentacioni centar "Vreme"

IZ PRVE RUKE

Rupe i kazne

Ocenjujući stanje i bezbednost autoputa reporteri "Vremena" putovali su od Beograda do Novog Sada. Strogo se držeći propisa i ograničenja, sve u društvu vodnika MUP-a, iza vozila naše ekipe formirala se poduža kolona. Ne gubeći ni za trenutak samopouzdanje, reporteri "Vremena" bili su svedoci preticanja i "makazica", rupetina na drumu i nedostatka signalizacije, da bi svoj zadatak uspešno okončali isprobavajući novi laserski radar jedne saobraćajne patrole

NASMEŠITE SE, SNIMAMO: Laserski radar

"Autoput je katastrofa", kaže Despot Despotović, profesionalni vozač kamiona Press International iz Novog Sada koji svakodnevno prevozi štampu na relaciji Beograd–Novi Sad. "Brza vožnja u kombinaciji s lošim putem i ulaženjem u 'makazice' pri preticanju je ono što jeste stvarno opasno. Kad bi svi poštovali ograničenje brzine, bilo bi prilično bezbedno, bar po lepom vremenu." Pošli smo na put da to proverimo.

Krenuli smo radnog dana prepodne, po vrućini, vozilom domaće proizvodnje ne baš savršenog, ali uglavnom ispravnog stanja. Planirali smo da do u dlaku poštujemo saobraćajne propise, što smo i učinili. Celom dužinom puta od Beograda do Novog Sada vozili smo maksimalno dozvoljenom brzinom, ni brže ni sporije. Bili smo sve vreme ubedljivo najsporiji putnički auto, prešišali su nas svi autobusi i skoro svi kamioni. Pretekli smo samo četiri kamiona, na primer, šleper na koji je bio natovaren bager. Takvim tempom od redakcije "Vremena" do centra Novog Sada (89 kilometara) trebalo nam je 90 minuta vožnje. Od toga, na gužvu pri izlasku iz centra Beograda otpada 15, a na prilaz novosadskom centru pet minuta. Despotović kaže da smo brzo došli jer on kamionom, takođe poštujući ograničenja brzine, u centar Beograda čak ni noću kad nema gužve ne uspeva da uđe za manje od 80 minuta.

Od izlaska iz Beograda, tj. od Nove Galenike pa do krivine kod Batajnice, brzina je generalno ograničena na 60 kilometara na sat; naseljeno, naiđe i pokoji pešak; raskrsnice u nivou; postoji i semafor; asfalt dobar; put dobro obeležen; prilično gust saobraćaj. Ograničenje je dobro, bezbedno odmereno, ali sam put mami da se pojuri brže. (Pored puta u kontra smeru vidimo dobro skrivenu patrolu saobraćajne policije, postariji mercedes 123, s radarom, ima pune ruke posla.) Dve trake u jednom smeru, pravo k'o strela, vozimo desnom trakom 60 kilometara na sat. Baš svi nas obilaze: šleperi, kamioni s prikolicom, autobusi, čak i prigradski, turistički autobus s tovarnom prikolicom i, naravno, automobili. Iza nas u desnoj traci stvara se kolona, pokušavaju da nas preteknu, ali je i u levoj traci, kojom se u tom trenutku vozi barem 100 kilometara na sat, gužva. Otpozadi nas opasno pritiskaju, "voze nam na braniku", smetnja smo na putu. Svi nas gledaju s čuđenjem, ne prete – mora da im je pokvaren auto – ablenduju nam, poneko nam i svirne... U znak izvinjenja odmahujemo nervoznijim vozačima. Automobili koji nas obilaze idu brzinom od oko 100–120, a kamioni i autobusi od 80 do 100. Oko nas nema rizičnih situacija.

UDAR PO DŽEPU: Stajemo. Bezbednosni ili, prosto rečeno, policijski punkt kod Batajnice. Razgovaramo s policajcima. Kažu da je veća gužva nego ranije, ima dosta stranaca, naročito Poljaka i Čeha, počela je turistička sezona. Odokativno procenjuju da u špicu sezone u jednom smeru prođe 25–40 vozila u minuti. (Mi iz dva puta izbrojimo u proseku dvadesetak vozila u minuti, idu u talasima zbog semafora – nije špic, to će biti popodne.) Žale se na vozače koji brzo voze, a kad ih zaustave, neće da plate, bezobrazni su, pozivaju se na veze. Vodnik beogradske policije Ljukovčan završio smenu, živi u Novom Sadu, pada dogovor da ga povezemo. Odlično poznaje prilike na ovom putu iako nije iz saobraćajne policije – svaki dan putuje na posao iz Novog Sada u Beograd pa nazad: "Brzo se vozi. Ljudi se dočepali brzih kola za male pare. Dok ih ne udariš po džepu, neće se opametiti."

Nastavljamo vožnju. Iza batajničke krivine put se menja. Ukrštanja isključivo u dva nivoa (nadvožnjaci). Ukupno tri trake, u smeru ka Novom Sadu jedna, u suprotnom smeru jedna za vožnju plus još jedna "zaustavna" traka odvojena žutom linijom. Ljukovčan nam priča o problemu kategorizacije ovog puta. Autoput, ▶

SAOBRAĆAJNA POLICIJA

Nadzor za bezbednost

"Međunarodni put E-75 Beograd–Novi Sad– Subotica– Horgoš nije ništa manje bezbedan nego ostali", kaže za "Vreme" pukovnik Blagoje Milinić

Od januara do juna 2001. na putu Beograd–Horgoš dogodilo se ukupno 207 nezgoda, poginulo je 28, a teško povređeno 47 lica. U istom periodu ove godine, broj nezgoda smanjen je za 29 odsto i iznosi 147, poginulo je dvoje, a teško povređeno 26 ljudi – što je smanjenje za čitavih 93, odnosno, 45 odsto. Prema podacima Odeljenja saobraćajne policije, manje nezgoda zabeleženo je na svim etapama puta, pa je tako broj udesa na beogradskom delu smanjen sa 70 na 56, a na novosadskom sa 69 na 37. To možda najbolje ilustruje podatak da je u prvoj polovini prošle godine na novosadskom delu puta poginulo ukupno 18, a ove godine jedna osoba.

Ono što pokazuju podaci za celu 2001, ali i za prvu polovinu ove godine, jeste da se najveći broj saobraćajnih nezgoda dogodio upravo na deonici od Beograda do Novog Sada. Ipak, i taj broj je manji od januara do juna 2002: u tom periodu prošle godine na deonici koja obuhvata beogradsku, sremskomitrovačku i novosadsku etapu bilo je 176, a ove godine 133 udesa; prošle godine poginulo je 20, a ove godine dvoje ljudi.

Uprkos podacima o zaista drastičnom smanjenju broja nezgoda, ukupno 471 nesreća i 58 poginulih za celu 2001, kao i činjenica da je samo 6. jula ove godine (dakle, u periodu koji nije ušao u bilans za prvu polovinu 2002) na tom putu poginulo četvoro ljudi, upućuju na zaključak da je E-75 po nečemu ipak specifičan. "Saobraćaj vozila odvija se istom kolovoznom trakom u oba smera, a saobraćaj u jednom smeru odvija se samo jednom trakom. Od Novog Sada ka Beogradu traka namenjena za prinudno zaustavljanje vozila već 20 godina koristi se kao traka za kretanje vozila u smeru Beograda, što stvara opasnu zabunu i rizične situacije. Osim toga, gustina vozila u oba smera stalno se povećava, što posebno usložnjava saobraćaj od Beograda do Novog Sada i od Novog Sada do vrbaške petlje", objašnjava pukovnik Milinić. On još ističe problem preticanja na traci namenjenoj za kretanje vozila iz suprotnog smera, zatim veliku brzinu vožnje (čemu vozači pribegavaju zato što je put prav i relativno pregledan), kao i česta preticanja. Pored ovih problema, bezbednost saobraćaja na putu E-75 ugrožavaju i vozila angažovana na radovima na novoj kolovoznoj traci, koja zbog čestih uključenja i isključenja po kolovozu rasipaju pesak. Prema podacima Odeljenja saobraćajne policije, najčešći uzroci nezgoda na ovom putu su nepropisno preticanje, nepoštovanje propisanog rastojanja, skretanje, okretanje i pomeranje vozila, neustupanje prvenstva prolaza i neprilagođena brzina. Rizični dnevni periodi su od sedam do deset prepodne i od 14 do 17 sati, odnosno, od 20 do 22 časa poslepodne.

kako se često pogrešno naziva ova deonica, nikako ne može biti. Da bi bio pravi put za motorna vozila, kako se formalno vodi, fali mu još jedna zaustavna traka. Po širini, ovo je samo pola autoputa, što se vidi i po izgradnji još tri trake budućeg autoputa. Radovi davno počeli, sporo se radi, put je trasiran sve do Novog Sada, ponegde je već posut i tucanik. Neće baš skoro biti gotovo. Nigde nema radnika, na nekoliko mesta vidimo parkirane mašine i nabacan materijal.

Put je ovde lošiji, ima mnogo manje ili više zakrpljenih rupa tako da je asfalt potpuno šaren. Zakrpe se osećaju na volanu i čuju pod točkovima. Poštujemo ograničenje brzine koje je odavde do skretanja za Novi Sad generalno 80 kilometara na sat. Opet nas svi pretiču, po pravilu se vozi brzo, od 100 pa do oko 160 kilometara na sat po našoj proceni. Ljukovčan nam priča da najbrže voze naši "stranci", gastarbajteri, pa onda Poljaci, Česi i Mađari, a naši domaći vozači kako koji. Od domaćih, među najbrže svrstava vozače političara. Pravi stranci, valjda misli na zapadnjake, dosta su rezervisani, pretpostavlja da se plaše policije. Vozimo skroz desno uz samu ivicu, što se pokazuje kao loše: samo još više provociramo one koji nas obilaze da ulaze u "makazice". Vraćamo se na sredinu trake. Opšteprihvaćen je princip da se vozači koji nam dolaze u susret od Novog Sada primoravaju na vožnju u žutoj, zaustavnoj traci (na šta smo i mi bili "primorani" u povratku) a da se "srednja" traka koristi za preticanje. Problemi nastaju kada je u istom trenutku u toku preticanje u oba smera: dešava se da se stisnu četiri automobila u tri trake. Povremeno nas neko vozilo koja nas je preteklo saseče da bi se blagovremeno vratilo u desnu traku – pretiče se i iz suprotnog smera. Kako vozimo "polako" (tj. maksimalno dozvoljenom brzinom) imamo vremena za dobar pregled situacije ispred i iza nas i, što je najvažnije, s naše leve strane pa uspevamo da pripomognemo bezbednosti preticanja kočenjem i sklanjanjem udesno. Ništa nije zaista opasno, ali ne možemo da vozimo opušteno.

Stižemo do naplatne rampe. Iznenađuje nas mala gužva, svega desetak vozila na dva otvorena šaltera, čekamo samo nekoliko minuta. (U povratku je bilo bar 30 vozila u tri kolone, čekali smo, bogami, dobrih deset minuta u najsporijoj koloni. Ljubazna službenica nam na pitanje o prometu neodređeno odgovara: "Pa zavisi... oko 10.000 vozila dnevno... u oba pravca" – čini nam se da ima više).

Despotović nam posle kaže da tu nema dugog čekanja, otvore više šaltera i začas razjure gužvu. Priča još da nema više varanja, svi moraju da plate: "To je nekad bilo, moglo je da se prođe s nekoliko novina – sada imaju kontrolne kamere". Na priznanici je sve navedeno: "autoput (SIC!) Beograd – Novi Sad", datum, vreme, broj inkasanta, naplatna stanica Stara Pazova, čuvati radi kontrole, cena, hvala, srećan put, a u potpisu Konzorcijum "Rast". Cena za putnička vozila je 40, za obične kamione 115 dinara. Nastavljamo ka Novom Sadu. Asfalt je sve lošiji, rupa je sve više. Put ima nagib na levu, zapadnu stranu. Često nam točkovi upadaju u žlebove koje su napravila teška vozila. "Ne samo da smeta nego je i opasno kad menjaš pravac", pričao nam je kasnije Despotović i bio je u pravu. (Inače, ovakva ulegnuća češće smo sretali u povratku, naročito u "žutoj" traci.) Tu i tamo, pored puta, a i na njemu, vidimo ostatke bačenih pocepanih kamionskih guma. Na tucaniku puta u izgradnji parkiran kamiončić šlep-službe, privatnik, čeka mušterije. Na ovoj deonici pa sve do Novog Sada (s izuzetkom mosta kod Beške gde put ima prave tri kolovozne trake) vozi se isto kao i na prethodnoj: brzo i uz dosta riskantnog preticanja.

Bivamo žrtve duplog preticanja, moćni opel novije generacije velikom brzinom uz nagli manevar prelazi skroz levo u zaustavnu traku za vozila iz suprotnog smera i pretiče istovremeno i nas i folksvagen koji nas je upravo preticao – vozila koja dolaze u susret ablenduju, beže udesno (?) i usporavaju, sve prolazi dobro, opel je dovoljno brz – procenili smo skoro 180 kilometara na sat. Imamo prilično problema da preteknemo jedan od ona već pomenuta četiri teška kamiona jer nas stalno pretiču druga vozila. Ipak uspevamo uz kolegijalnost dvaju vozača: onog koji nam se dolazeći u susret sa znakom migavca sklanja u svoju zaustavnu traku te nam otvara "srednju" traku i jednog opreznog vozača brzog novog audija (150 konjskih snaga) iza nas, koji iz principa ne obilazi odjednom više od jednog vozila u nizu i strpljivo čeka svoj red za preticanje. Potonji je, istina, možda tako vozio jer nam se učinilo da sve usput pokušava da šarmira tri dame u svojoj limuzini. Pored puta s desne strane saobraćajna patrola, samo nadgleda,

Zbog svih ovih elemenata, još u drugoj polovini 2001. saobraćajna policija je, kako se navodi u zvaničnoj noti, "preduzela sve raspoložive mere nadzora odvijanja saobraćaja na ovom putu, čak i na uštrb nadzora na drugim saobraćajnicama". Po tačkama, to znači: 1. preventivno nadgledanje saobraćaja i brzo reagovanje na poremećaje u saobraćajnim tokovima; 2. otklanjanje zastoja u saobraćaju; 3. smanjivanje brzine učestalim radarskim kontrolama; 4. smanjivanje nepropisnog preticanja učestalom kontrolom vozila bez policijskog obeležja; 5. privremeno isključivanje iz saobraćaja teretnih i drugih vozila koja se sporo kreću i guše saobraćajni tok; 6. brzo obezbeđenje mesta saobraćajne nezgode; 7. brzo uklanjanje zaustavljenih vozila i zbrinjavanje lica čija su vozila ostala u kvaru; 8. dovođenje putne signalizacije na nivo koji omogućuje bezbedniji saobraćaj i, konačno, 9. preko Direkcije za magistralne i regionalne puteve pokrenuta je inicijativa da se izmeni režim saobraćaja radi bolje bezbednosti. "Pored svega toga, put se svakodnevno nadgleda 24 časa, pričemu je angažovano najmanje osam patrola saobraćajne policije u jednoj smeni. Kontrola se obavlja i patrolnim policijskim vozilima, motociklima, vozilima bez policijskog obeležja i helikopterom u dane pojačanog intenziteta saobraćaja", kaže pukovnik Milinić. Uzroke za "bezbednosno povoljne pokazatelje" na putu E-75 za prvu polovinu ove godine nadležni u Odeljenju saobraćajne policije, osim gorenavedenog, nalaze i u tome što kod "građana sazreva saznanje o neophodnosti poštovanja propisanih pravila i obaveza u saobraćaju, kao i socijalna osetljivost na stradanja u saobraćaju" – u objašnjenju, naravno, nisu zaboravljene ni "povećane kazne za prekršaje" koje su "dale određene efekte".

Uprkos "povoljnim pokazateljima" i merama koje poimence nabrojane deluju prilično impresivno, i nadležni i oni koji ovim putem često prolaze saglasni su da je ipak potrebno učiniti nešto konkretnije. Pod stavkom "Procene" u analizi Odeljenja saobraćajne policije MUP-a Srbije postoji samo jedna tačka: "Sve stručne analize i procene ukazuju na to da je jedino i pravo rešenje bezbednosti na ovom putu završetak druge kolovozne trake, odnosno, fizičko razdvajanje saobraćaja iz različitih smerova". A to se u običnom životu valjda naziva izgradnjom autoputa. ■

TAMARA SKROZZA

ne zaustavlja, nismo videli da ima radar – ipak svi najedanput voze znatno sporije, ne pretiču nas, iza nas se stvara mala kolona. Deonica oko mosta kod Beške je drugačija. Prave tri kolovozne trake. Na samom mostu jedna od dve trake u smeru Berograda gotovo je neupotrebljiva, asfalt se dobrano naborao i izlokao. Verovatno najlošije parče puta. Niko ne usporava.

ABLENDOVANJE: Duž puta saobraćajnih znakova ima malo, da nismo imali u društvu vodnika Ljukovčana, zaboravili bismo koliko je opšte ograničenje brzine. Znaci su, doduše, dobro vidljivi i u dobrom su stanju. S druge strane putokazi su česti (ima dosta skretanja i nadvožnjaka), ali u jadnom stanju. Najčešće nedostaju delovi table putokaza, a negde su od nje ostali samo stubići. "Kradu ljudi putokaze, dobar je lim nerđajući, pa prave razne stvari za kuću, stoliće za terasu", priča nam Despotović. Primetili smo da sem na samom izlazu iz Beograda nigde više ne piše koliko još ima kilometara do Novog Sada. Nama to nije smetalo, dobro znamo put. Sunce bije, udarila vrućina, naravno, nemamo klimu, rado bismo parkirali u hladovinu i popili po hladno piće, ali nigde 'lada nema – čovek može pod strehu samo dok mu sipaju benzin na pumpi ili da parkira pod neki nadvožnjak i "zakolje" lubenicu (15 dinara kilogram duž celog puta), što mnogi i čine.

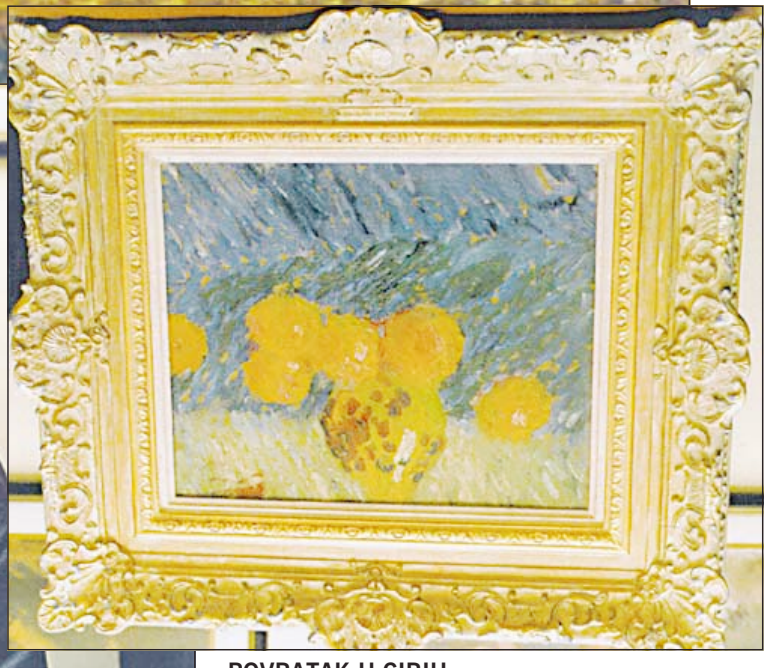
Jedva dočekasmo dolazak u Novi Sad. Uz kafu nam vozač Despotović priča o saobraćajnim nesrećama, policiji, radaru: "Leti i inače ima manje udesa iako je veća gužva. Magla i led su prava katastrofa. Manje je nesreća i manje se gine otkako su veće kazne, nije više strašno, ranije je bilo udesa skoro svaki dan. Policija je, pri kontroli i na naplatnoj rampi, od jesenas stalno delila letke s podacima o nesrećama. Izgleda da je to pomoglo. Pa i posle svakog velikog udesa bilo je manje sudara. Sada ima i više radarskih kontrola", nabraja nam pet punktova na kojima vreba radar. "Pre ih nije bilo toliko. Na tim mestima danju je radar skoro uvek na svim, a noću bar na tri mesta od tih pet. Noću se inače brže vozi." Prepričava nam najveće nesreće kojih se seća, sve nekako jesenas, oko Nove godine, ne može da se seti ničeg svežijeg, sem one u kojoj su poginuli novinari prošle subote blizu Beograda.

U povratku nam u jednom trenutku svi vozači iz suprotnog smera ablenduju – radar! Vidimo novi policijski pežo 307 i stajemo da popričamo sa saobraćajcima SUP-a Novi Sad. Pokrivaju put od iza Novog Sada do atara beogradske policije. Nisu sigurni da li da im navodimo imena, obećavamo da nećemo. "U poređenju s prošlom godinom, drastično je smanjen broj saobraćajnih nezgoda sa smrtnim ishodom. Ove godine na našoj deonici desila se samo jedna takva nesreća kod Banovačke petlje, nedavno, krajem juna, početkom jula (nisu novinari, prim. V. M i M. R.). Delili smo letke, pojačali smo kontrolu. Skoro uvek je uzrok nezgode brzina neprilagođena uslovima puta." Hvale nove laserske radare, mnogo su bolji nego stari, mogu da izaberu vozilo iz kolone na udaljenosti do 2000 metara, svoju deonicu od 96 km pokrivaju sa četiri takva radara. Daju nam da probamo, nevešta ruka i oko teško nanišane na veću daljinu. Primećujemo da radar ipak ne beleži registarski broj prekršioca. Pokazuju nam "Pregled korišćenja radara u kontroli saobraćaja" (obrazac br 13 v), tražimo najveću zabeleženu brzinu, malo smo razočarani sa "samo" 155 kilometara na sat, a puna je knjiga onih sa 110 do 145 kilometara na sat. Najbrže voze naši "stranci", pravdaju se da nisu znali da je ograničenje 80, na priznanici putarine piše da je u pitanju autoput pa su mislili da je 120 kilometara na sat. Ne potvrđuju priču beogradskih policajaca o pozivanju na veze u policiji pri izbegavanju plaćanja kazne. Pitamo je l' im smeta to što vozači jedni drugima signaliziraju radarsku kontrolu. Ne smeta, deluju preventivno. "Evo vidi, sad najednom nema nikoga, voze u koloni iza onog autobusa, ne smeju da ga obiđu." Pozdravljamo se i vraćamo se u Beograd. Zaista, kad bi svi poštovali ograničenje brzine, bio bi to, uprkos lošem asfaltu, za naše prilike vrlo bezbedan put. ■

VOJISLAV MILOŠEVIĆ
MILAN RADOVIĆ

POVRATAK U CIRIH:
Mrtva priroda sa paradajzima **Ogista Renoara**
Buket cveća **Luja Valta**
Vaza sa šest pomorandžinih cvetova **Alekseja Javljenskog**

Tajna kolekcija

Tri ukradena dela Renoara, Javljenskog i Valta koja su se nalazila u Beogradu, vraćena su u Švajcarsku. Mada je svetska štampa nagađala da radovi iz poznate galerije Koler krase zidove porodice Milošević, ove slike su otkrivene kod jednog domaćeg kolekcionara čije ime policija drži u tajnosti. To ipak nisu vrhunski radovi već slike koje su pre svega značajne zbog imena njihovih autora

Radovi čuvenih svetskih umetnika Renoara, Javljenskog i Valta, koja su još pre pet godina godina ukradena u spektakularnoj pljački ciriške galerije Koler, vraćena su nedavno iz Beograda u Švajcarsku. Nestale slike otkrivene su kod jednog privatnog kolekcionara koji je, prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, "dobrovoljno predao tri umetnička dela". Reč je o slikama *Mrtva priroda s paradajzima* Pjera Ogista Renoara, *Vaza sa šest pomorandžinih* cvetova Alekseja Javljenskog i *Buket cveća* Luja Valta.

Osim njih, ukradene su i *Masline* Anrija Matisa, *Jarac-muzičar* Marka Šagala, i jedan prsten. Dve godine nakon krađe, u nemačkom gradu Gladbeku, pronađen je Matisov rad, procenjen na 550.000.000 švajcarskih franaka. Ostale dve vrednosti još nisu otkrivene.

NAJVEĆA KRAĐA U ŠVAJCARSKOJ: Osiguravajuća kompanija Aksa Nordstern Art isplatila je galeriji Koler 1.242.500.000 švajcarskih franaka, na koliko su ukradeni predmeti bili procenjeni.

"Bila je to najveća krađa takve vrste u Švajcarskoj u poslednjih deset godina", kaže za "Vreme" Željko Jež, savetnik načelnika Uprave za borbu protiv organizovanog kriminala. "Provalnici su pajserom razbili vrata, to je aktiviralo alarm, za četiri minuta uzeli slike i, prema izjavama očevidaca, ušli u kola i pobegli. Policija je brzo reagovala, mada počinioci nisu pronađeni, niti se zna čiji su državljani. Sve policije sveta preko Interpola tragaju za Šagalovom slikom, procenjenom na oko 380.000.000 švajcarskih franaka. Švajcarska policija je uradila obimnu istragu, ali nije mogla da dođe do indicija da li je krađa naručena." Željko Jež kaže da su "kriminalne aktivnosti, uopšte mafijaški poslovi, veoma internacionalizovani, i da su kriminalne grupe s Balkana i Zapada veoma dobro povezane": "U njihovom poslu ima raznih nivoa razmene dobara, a među njima ima i ukradenih. Verovatno su se jednom takvom transakcijom slike pojavile ovde. Zna se da se 'vrući predmeti', kako se naziva kradena roba, prodaju za deset odsto svoje vrednosti. Takav kupac uzima jeftino sliku, i čeka da za tridesetak godina naplati njenu stvarnu vrednost."

Početkom septembra 2001. godine švajcarski nedeljnik "Zontagblik" objavio je podatak da ukradeni Šagal, Javljenski, Renoar i Valta krase zidove vile Slobodana Miloševića, bivšeg jugoslovenskog predsednika. Tvrdnja je potkrepljena izjavom direktora osiguravajuće kompanije Aksa da je jedan detektiv, specijalizovan za umetnička dela, otkrio slike kod porodice Milošević, kao i da "zna kod kojeg se člana porodice Milošević nalaze slike", ali nije želeo da ga imenuje. Željko Jež pretpostavlja da je "možda neko sa Zapada rekao da su slike kod nekih kriminalaca u Srbiji, moguće povezanih s bivšim režimom" što je, po njemu, zasnovano na činjenici da je bilo "mnogo grupa koje su opsluživale određene ljude bivše vlasti". "Zato je možda neko intuitivno pretpostavio da su slike ovde, a najefektnije je bilo reći da su kod Slobodana Miloševića."

GDE JE ZAVRŠIO ŠAGAL: Jarac-muzičar

Ubrzo zatim, Interpol Švajcarske – Bern obavestio je Savezni MUP o slučaju i o saznanjima osiguravajuće kompanije iz Švajcarske i zamolio za odgovarajuću proveru.

Provera MUP-a nije dokazala da ukradene slike poseduje porodica Milošević, ali se ušlo u trag slikama Renoara, Valta i Javljenskog. "Slike su nađene sticajem okolnosti, tokom istraživanja jednog slučaja koji još nije rešen, a koji je jedan od prioriteta MUP-a", objašnjava Željko Jež. "Naša prethodna operativna saznanja, po kojima su u Beogradu, pre oko godinu dana, nuđena na prodaju dela navedenih slikara, upućuju na to da su to najverovatnije dela ukradena iz galerije Koler. Daljim operativnim postupanjem i sticajem raznih okolnosti, jedan kolekcionar i trgovac antikvitetima došao je kod nas i rekao da je kupio te slike, uložio je, dakle, novac u njih, ali je odlučio da ih vrati."

Kako je moguće da neko kupi Renoara, Javljenskog i Valta, dakle, autore čija dela nije uobičajeno videti na tržištu a da ne posumnja da su ukradena? Zvonko Miljković, jedan od beogradskih kolekcionara, tvrdi da je u pitanju "neznanje i kolekcionarska strast koja može da pomuti um." On navodi da prodavci najčešće pravdaju nisku cenu važnog dela "nekom davnom i rešenom krađom, posle koje je vlasnik slike dobio odštetu od osiguravajućeg društva, dakle, nadoknađena mu je njena prava vrednost, pa je on zato sada, preko poverljivih osoba, prodaje po niskoj ceni jer mu hitno treba novac". Otkud vlasniku slika koja mu je ukradena? Zvonko Miljković podseća na priču o "požaru u jednoj švajcarskoj galeriji čije su se slike pojavile na tržištu nakon izvesnog vremena navodno sačuvane na volšeban način": "Među njima su bile i tri vredne slike Marka Šagala."

Identitet našeg naivnog kupca je tajna, među kolekcionarima se pretpostavlja, kaže Zvonko Miljković, "da je od bogatijih, čim je

mogao da kupi tri slike, od kojih je jedna Renoarova" i smatra da nisu bile jeftine "iako su sigurno prodate daleko ispod svoje prave vrednosti". O prodavcima se ništa ne priča, "samo se pretpostavlja da nisu bezopasni". Da li prilikom kupoprodaje slike kupac dobija garanciju o njenom vlasništvu? "Nema potvrde da je slika vlasništvo onog koji je prodaje, taj deo posla spada u kolekcionarsku etiku. Na primer, ako neko kupuje našeg slikara, može da se raspita, pa ipak kupac ne može da bude potpuno siguran. Procenat ukradenih slika je mali. Ja sam kupio više stotina slika, a samo jednom mi se desilo da je jedna slika navodno bila iz Dafinine kolekcije. Jedino možete da dobijete potvrdu od prodavca kako bi se znalo od koga ste je kupili, odnosno, da je niste ukrali. Kupac ne dobija potvrdu ni o verodostojnosti dela tako da postoji stalni rizik. Može eventualno da dobije sertifikat nekog stručnjaka da slika koju kupuje nije falsifikat."

SMEŠTAJ U NARODNOM MUZEJU: Tri švajcarske slike pronađene u Beogradu pokazao je na redovnoj konferenciji za novinare MUP-a Srbije Dragan Karleuša, zamenik načelnika Uprave za borbu protiv organizovanog kriminala. U saopštenju za javnost je između ostalog, potvrđeno da " sva ova dela potiču iz krađe u galeriji Koler u Cirihu", najavljeno je da će o pronalasku ovih dela biti obavešten Interpol Švajcarske i "da će se preduzeti zakonske mere za njihovo vraćanje".

Pre nego što su vraćene u Švajcarsku slike su bile poverene Narodnom muzeju "zato što su potrebni specijalni uslovi za njihovo čuvanje", kaže Željko Jež. Nekoliko meseci one su se nalazile u depou odeljenja strane umetnosti. Kustos Tanja Bošnjak kaže za "Vreme" da su to osrednja dela u opusu slikara jer nisu bitne za istoriju slikarstva. "Vrednim i atraktivnim u javnosti ih čine njihovi autori." Renoarova slika je malih dimenzija, 13x16 centimetara. "To je studija, i mi ih imamo u muzeju, izlagali smo ih na Renoarovoj izložbi. Renoar je na ivici velike slike radio malenu skicu pa su trgovci i kolekcionari koji su ga posećivali isecali te delove platna, uramljivali ih i vraćali mu ih da ih potpiše. Radi se, dakle, o jednoj od Renoarovih studija, što, naravno, ne umanjuje značaj eksponata."

"Nakon pronalaženja slika, sledeći korak bio je uspostavljanje kontakta s Švajcarcima redovnom procedurom preko Interpola preko Savezne policije i Nacionalnog biroa", kaže Željko Jež. "Nakon nekoliko meseci došao je predstavnik osiguravajuće kompanije Aksa. Pregledao je slike, način čuvanja, bio je zadovoljan operativnom dokumentacijom, stanjem slika i pre mesec dana slike smo uručili predstavnicima švajcarske policije, a oni su ih vratili osiguravajućoj kompaniji Aksa, njihovom novom vlasniku." ■

SONJA ĆIRIĆ

ISKORAK ALI U KONZERVATIVNOJ SREDINI: "Hazarski rečnik"

ZAVRŠETAK POZORIŠNE SEZONE

Bulevarsko carstvo

Reklo bi se da su došla vremena u kojima mišljenje o dometima netom završene pozorišne sezone neće iznositi kritičari, novinari i gledaoci, već političari. Možda ne bi bilo loše prihvatiti, jednom zauvek, da je kritika autonomna intelektualna aktivnost iza koje se ne kriju lične frustracije, sujete, ambicije, politički interesi i tome slično

Tekst koji sledi je, izgleda, potpuno izlišan: reklo bi se da su došla vremena u kojima mišljenje o dometima netom završene pozorišne sezone neće iznositi kritičari, novinari i gledaoci, već političari. Iako mi se, moram da priznam, ova nova tendencija da političari donose neprikosnoveni sud šta je "pozorišni događaj godine" vrlo sviđa, jer me oslobođa nadasve mučne, dosadne i zaludne obaveze da kontinuirano pratim srpsko pozorište, još ovog puta ću, iz loše navike, posegnuti za tim potpuno prevaziđenim novinarskim žanrom koji nazivamo "komentar sezone". Dakle, uozbiljimo se i počnimo.

Ako ovog puta, za promenu, počnemo od kraja (čitaj, od kraja pozorišne sezone), odmah se susrećemo sa dotičnim, politički oktroisanim "pozorišnim događajem godine", predstavom *Hazarski rečnik*. Posmatrana nezavisno od društvenog konteksta – izuzetne finansijske i organizacione podrške slovenačkih i srpskih institucija – predstava *Hazarski rečnik* slovenačkog reditelja Tomaža Pandura i dalje izaziva nedoumice. Scenski jezik koji razvija Pandur je vrlo nadahnut i maštovit, vizuelno atraktivan i bogat slobodnim asocijacijama ("mi smo u ovoj predstavi pomerili granicu između sna i jave" – T. Pandur), pa kao takav predstavlja iskorak u jednoj dominantno konzervativnoj pozorišnoj sredini kakva je naša.

Međutim, s druge strane, ovaj scenski jezik ostvaruje rezultat samo na planu teatarske forme – i to kod onih gledalaca koji vole samodovoljnu baroknu prenaglašenost – ali nas ne pokreće ni intelektualno ni emocionalno. Poetika sna, poetika predracionalnog i arhetipskog, koju reditelj želi da razvije, mogla bi da ostvari komunikaciju s gledaocima na jednom dubljem nivou, ali se ni to ne dešava. Kad Pandur naknadno obznani svoje poetičke ambicije – *dramaturgija sna*, *polje potpune slobode*, *pozorišna forma bez imena*, *pozorište izvan svih konvencija*, *otvaranje novih mogućnosti* – onda se samo dodatno potvrđuje neprijatan utisak da se predstava, u dobroj meri, svodi na teatarsku mistifikaciju koja, cinik će rado primetiti, korespondira sa Pavićevom prozom.

Predstava *Hazarski rečnik* potvrdila je i nadogradila jednu vrlo značajnu tendenciju

koja se mogla prepoznati u minuloj sezoni: sve dinamičniju obnovu pozorišne saradnje na eks-jugoslovenskom prostoru i to, u prvom redu, između Slovenije i Srbije. *Hazarski rečnik* je prva slovenačko-srpska koprodukciju posle duže vremena i kao takva predstavlja novi korak u obnovljenoj saradnji. U tom pogledu, najzanimljivije i najznačajnije bilo je jednonedeljno gostovanje Slovenskog narodnog gledališča iz Ljubljane u Ateljeu 212; osim što smo mogli da vidimo nekoliko vrlo dobrih predstava i upoznamo se sa novom generacijom odličnih mladih glumaca, ovo gostovanje nas je podsetilo i na to kako se na ozbiljan i odgovoran način vodi institucionalno pozorište, razvija i podmlađuje glumački ansambl, pravi repertoar u skladu sa umetničkim mogućnostima i potrebama takvog ansambla.

U *Vremenu* je već bilo reči i o tome koji bi bili mogući negativni aspekti ove eks-jugoslovenske saradnje: zajedničko osećanje osujećenosti u odnosu na Evropu, pokušaj restauracije prevaziđenih ideoloških modela, vulgarno finansijsko iskorišćavanje pozitivnog i poželjnog trenda obnove porušenih veza na prostoru bivše Jugoslavije, profitabilno plasiranje stereotipnih predstava o egzotičnom, čudnom i misterioznom Orijentu na zapadnoevropsko tržište, itd. Drugim rečima, bilo bi dragoceno, koliko god ovo idealistički zvučalo, da se obnova eks-jugoslovenske saradnje razvija na autentičnim i iskrenim umetničkim potrebama ljudi koji stvaraju pozorište, a ne na nekim izvanteatarskim interesima.

Kao što je već naglašeno, bez obzira na velike nedoumice koje stvara, *Hazarski rečnik* predstavlja iskorak ako se posmatra u kontekstu našeg, prevashodno konzervativnog pozorišta, čija sve izraženija odlika postaje *bulevarizacija*. Pre nego što se pređe na analizu fenomena bulevarizacije, treba pogledati da li je u oblasti umetničkog teatra bilo još projekata koji su, u toku upravo završene sezone, napravili neki značajniji iskorak. U tu grupu mogu se, bez ikakve sumnje, svrstati predstave *Oslobođenje Skopja* Srpskog narodnog pozorišta, *Supermarket* i *Skup* Jugoslovenskog dramskog pozorišta i *Čudo u Šarganu* Ateljea 212.

Ove predstave izdavajaju se iz aktuelne pozorišne produkcije po različitim osnovama. U *Oslobođenju Skopja* reditelj Žanko Tomić razvija dinamičan, znakovit, minimalistički pročišćen pozorišni jezik i kritički izoštrava aktuelnu temu (problem prilagođavanja normama mirnodopskog vremena); u tačnoj i korektnoj postavci Alise Stojanović, *Supermarket* JDP-a nam predstavlja novi komad Biljane Srbljanović, koji se podjednako odlikuje dinamičnom i modernom dramskom formom (ponavljanje i variranje istih događaja) i uzbudljivom i aktuelnom tematikom (čovekova nesposobnost da se odvoji od prošlosti i tako prihvati bolju budućnost); u *Skupu* se reditelj Jagoš Marković ponovo vraća svom omiljenom, mediteranskom svetu da bi ga demistifikovao i dekonstruisao očaravajuće maštovitim i originalnim scenskim jezikom, u kome se prepliću ljubav i ironija prema tom svetu; u *Čudu u Šarganu*, reditelj Dejan Mijač pouzdano orkestrira igru odličnog ansambla i tako scenski artikuliše sve emocionalne, značenjske, žanrovske i stilske nijanse Simovićeve drame.

Ako postoji nešto što bi moglo da poveže, osim njihovog umetničkog dometa, ove četiri bitno različite predstave onda je to činjenica da su u njima ostvarene neke od najznačajnijih uloga u sezoni: Gordana Đurđević Dimić kao Lenče u *Oslobođenju Skopja*, Predrag Ejdus kao Leo Švarc u *Supermarketu*, Đurđija Cvetić u naslovnoj ulozi predstave *Skup*, Radmila Tomović Grinvud kao Cmilja i Anita Mančić kao Ikonija u *Čudu u Šarganu*. Iako se i ove uloge bitno razlikuju postoji nešto što ih međusobno povezuje: to je moderan glumački senzibilitet koji spaja nespojivo – snažno i iskreno odbranjenu emociju sa različitim nivoima i oblicima komičarske stilizacije. Konzervativnost našeg pozorišta ogleda se i u tome što ovaj senzibilitet nije prepoznat, tako da je od troje glumaca iz ove grupe koji su konkurisali za Sterijinu nagradu (Radmila Tomović Grinvud, Anita Mančić i Predrag Ejdus) priznanje dobila samo Anita Mančić.

U završnom osvrtu na prošlu sezonu istakli smo da se tada mogao naslutiti početak jasnije diferencijacije na umetničko i zabavljačko pozorište; taj trend se nastavlja i ove sezone i to tako što zabavljačko (komercijalno, bulevarsko) pozorište sve više jača, a umetničko postaje, polako ali sigurno, izolovano i usamljeno ostrvo. Ta tendencija se uočava prevashodno u Zvezdara teatru, u kome sve tri ovogodišnje premijere (*Anđela*, *Kontuzov*, *Večeras slušate*) predstavljaju različite oblike bulevarskog teatra, ali i u Ateljeu 212 i Beogradskom dramskom pozorištu. Izvan ovog trenda ostali su Jugoslovensko dramsko pozorište, Bitef-teatar i Narodno pozorište, ali se zato Narodno izgubilo u problematičnoj repertoarskoj politici (dominacija savremene drame) i jednom krajnje staromodnom i arhaičnom pozorišnom izrazu.

Da se odmah razumemo; bez obzira na nečiji ukus, bulevarsko pozorište ima pun legitimitet, ono čak predstavlja dominantnu tendenciju skoro svugde u svetu. Dakle, nije problem u tome što ono postoji, već u tome kakav će tretman imati u društvu; ovo pitanje je posebno delikatno u društvima u tranziciji u kojima sve delatnosti naglo počinju da streme tržišnoj logici. Na jednom savetovanju vezanom za umetničko i organizacio-

Funkcionerska kritika

INCIDENT NA KRAJU: Gorica Mojović

Kraj pozorišne sezone protekao je u znaku premijere predstave *Hazarski rečnik*, ali i u znaku jednog incidenta koji ju je pratio. Iako se kao incident može tretirati i ponašanje protokola i obezbeđenja Centra "Sava", zbog koga ugledni pozorišni kritičar Vladimir Stamenković nije ušao na predstavu, ovog puta mislim na jedan drugi, ozbiljniji incident: na reakciju Gorice Mojović, gradskog funkcionera za kulturu, na tekst Vladimira Stamenkovića o tome zbog čega nije video predstavu (NIN, br. 2688 i 2689).

Prvi problem ove višestruko problematične reakcije nalazi se u tome što neko ko je zadužen za kulturu u glavnom gradu ne zna ko je Vladimir Stamenković, dugogodišnji profesor Fakulteta dramskih umetnosti i naš najugledniji aktivni pozorišni kritičar; jer da zna, znala bi i to da je upravo Stamenković decenijama bio glavni promoter tzv. političkog pozorišta, koje je uspostavljalo kritički stav prema nedemokratskim režimima na ovim prostorima, pa onda, valjda, ne bi insinuirala da je Stamenkoviću bilo bolje pod Titom (?!?).

Drugi problem nalazi se u tome što se u ovoj reakciji povezuje fenomen *neprikosnovenosti,* u ovom slučaju jednog pozorišnog kritičara, sa Titovom epohom. Baš zato što su naši novi političari krenuli starim stazama, te vrlo teško shvataju da neko ko nema niti je ikad imao partijska leđa može da bude *neprikosnoven*, moram jasno da naglasim da je *neprikosnovenost* ljudi od integriteta isključivo rezultat njihove višedecenijske karijere, u kojoj su nerazlučivo povezane vrhunska stručna i moralna kompetentnost. *Neprikosnovenost* ne znači i apsolutnu nepogrešivost; to samo znači da je neko svojim značajnim delom i čestitim životom postigao da se njegovo mišljenje sluša i uvažava.

Treći problem ovog komentara ne tiče se direktno Vladimira Stamenkovića; iz konteksta se jasno iščitava ono tradicionalno balkansko nepoverenje prema nezavisnom kritičkom mišljenju i potreba da se traga za nekim njegovim skrivenim, zaumnim i nedoličnim motivima… Možda za početak ne bi bilo loše da svi zajedno prihvatimo, jednom zauvek, da je kritika autonomna intelektualna aktivnost iza koje se ne kriju lične frustracije, sujete, ambicije, politički interesi i tome slično.

no funkcionisanje gradskih pozorišta, održanom u aprilu mesecu ove godine (dosta neprecizan stenogram tog razgovora objavljen je u aprilskom broju *Ludusa*) nadležni za kulturu na nivou Grada sopštili su da traže modalitete kako da razdvoje "radnike" od "neradnika", kako da određenim finansijskim stimulacijama, koje ne ugrožavaju sredstva izdvojena za plate i tehničko održavanje pozorišta, potpomognu one koji rade i postižu uspeh. Zvuči divno – konačno je neko odlučio da, bar u oblasti pozorišta, razdrma višedecenijsku uravnilovku.

Međutim, to je samo prvi utisak; ono što se ovde izdvaja kao ključna dilema jeste na osnovu kojih kriterijuma će se sprovesti ta diferencijacija. I nadležni iz Grada, ali i većina prisutnih pozorišnih menadžera, zalagala se za tzv. objektivne kriterijume, a protiv tzv. arbitražnih. To, konkretno, znači da se nagrađuje pozorište čija predstava ostvari pedeseto ili stoto izvođenje, a ne ono pozorište čiji je rad neko (ne daj Bože kritičari, novinari ili stručna javnost) prepoznao, krajnje samozvano i voluntaristički, kao umetnički značajno. Tu dolazimo do velikog problema; kao što svi znamo, uspeh predstave nije, nažalost, i nedvosmislena potvrda njene umetničke vrednosti, tako da, rukovodeći se "objektivnim" kriterijumima, možemo da zapadnemo u potpuno paradoksalnu situaciju da država (u ovom slučaju Grad) podržava komercijalno, zabavljačko, bulevarsko pozorište!

Takvo iskustvo nije poznato nigde u svetu, jer se zadatak ozbiljne kulturne politike nalazi upravo u tome da se umetnost i kultura zaštite od zahteva tržišta; država ne samo da ne treba da se rukovodi kriterijumom "uspeha" u oblasti kulture i umetnosti, ona, naprotiv, mora da pronalazi finansijska sredstva da potpomaže tragalačke projekte, koji tek daju nagoveštaja da će postići visok umetnički nivo. Naravno, za ovakav način razmišljanja potrebna su ozbiljna finansijska izdvajanja za kulturu, koja mi, kao zemlja, još uvek ne možemo sebi da priuštimo. Međutim, do tog vremena moguće je uraditi nešto drugo, napraviti pametniju i pravedniju raspodelu postojećih sredstava: zašto bih ja kao građanin plaćao porez iz koga se finansira budžet, iz koga se, opet, finansiraju javne delatnosti (obrazovanje, zdravstvo, kultura itd.) da bi neko zarađivao pare na "uspešnim predstavama" bez ikakvog umetničkog značaja? Drugim rečima, možda ne bi bilo nesuvislo razmišljati o nekim radikalnijim rešenjima u budućnosti, kojima bi se bulevarska pozorišta, pogotovu ona bez stalnog ansambla, postepeno prepustila tržišnoj utakmici, a novac planiran za njihovo subvencionisanje potrošio na relevantan umetnički teatar. ■

IVAN MEDENICA

TV MANIJAK

UKLJ ISKLJ

Ruke ljepotice

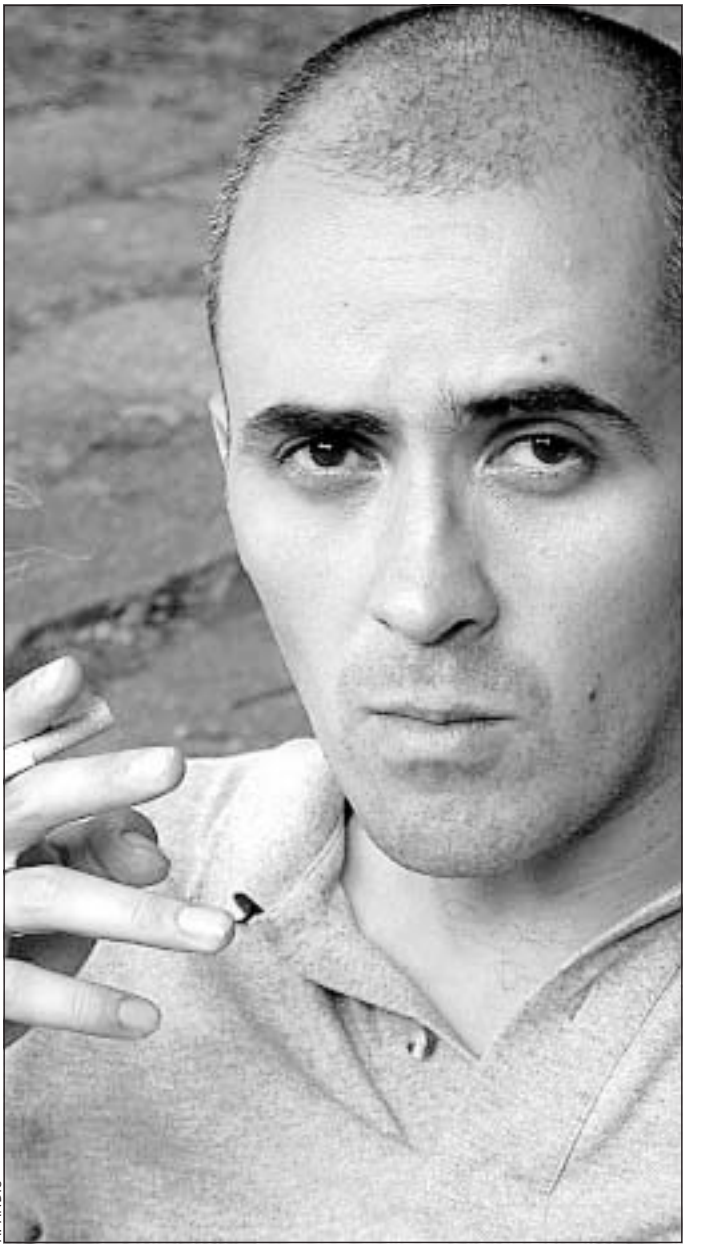
Protekle nedelje, medijski rat između Predsednika i Premijera dobio je formu TV duela gospođice Odalović i gospodina Tijanića. Iako nisu sedeli za okruglim stolom nekakvog otvorenog studija (razgovarali su telefonom), način komunikacije identičan je polivanju vodom, psovanju oca i mlaćenju od telohranitelja. Obe sukobljene strane tvrde da im neko preti ubistvom, jezik je živopisan kao za Slobinog i Šešeljevog vakta, samo se niko nije pojavio pred kamerama uživo. Obično u ćošku ekrana stoji sličica kao da su se pokačili dopisnici neke od naših televizija. Ukoliko ovdašnji politički raskol nastavi da se razvija ovim tempom, slušaćemo o tuči komšija u Koštunićima (sigurno i tamo ima neki Đinđićev). Što se Pavkovića u ostavci tiče, ove nedelje je u okviru svoje solističke turneje posetio Pink televiziju i raportirao civilnom licu – starijoj voditeljki Oliveri. Doduše, bivši general došao je u civilu, sve sa maramčetom u reveru, ali raport je raport. Pošto je bio na domaćoj teritoriji, malo se šalio a malo iznosio pikanterije, tek da napuni medijsku rupčagu nakon ukidanja emisije Svet plus. Opuštenost je došla do tog nivoa da je general pokazao zavidnu moć imitiranja gospode Nalića i Bulatovića. Uz to čovek navodno lepo peva, mlad penzioner, a besposlen, eto Bati glumačkog naslednika. Potpuno sam siguran da ćemo uskoro imati priliku da čitamo Pavkovićeve memoare po kojima će biti snimljena TV serija. Za dozu strave i užasa tokom vrelih letnjih noći pobrinula se ekipa emisije Expirijum na BK televiziji. Cele godine su vredno radili, snimali zvezdane momente domaćeg kriminala i danas ih puštaju u vidu retrospektive. Pošto nisam od početka shvatio koncept, zblanuo sam se jer sam pomislio da se tokom prošle nedelje poubijaše toliki ljudi. Nisam ni auto smeo da vozim jer sam video desetak sudara i gaženja sa pratećom krvlju i delovima tela. Diskretno nasmešeni voditelj me tek na kraju emisije umirio svojim objašnjenjem. Nedavno je autor emisije, gospodin Spasov objasnio da je cilj njegove emisije izgradnja svesti građana, odnosno shvatanje činjenice da Beograd više nije bezbedan kao ranije. Ja sam nekako spontano došao do sličnog zaključka, otprilike nakon što su mi 20. put obili auto. Malo me grizla sumnja dok sam slušao redovnu noćnu pucnjavu po Novom Beogradu, a pitao sam se zašto li svi stanari u mojoj zgradi imaju po tri brave. Smatrao sam da je verovatno u pitanju sujeverje. Pre će biti da Expirijum prikazuje našu policiju u akciji (po pravilu uviđaj) dajući utisak da se nešto radi kada je u pitanju kriminal. Bilo je bogami i spektakularnih hapšenja, doduše nešto ređe. Međutim, da sve ne bi bilo crno u vremenu odmora, pobrinuo se 3K u saradnji sa Budvanskom televizijom i podgoričkom TV In. Napravljena je turističko-propagandno-psihološka serija pod nazivom Check In. Uživo, noću i danju, mlade reporterke presreću goste po Crnogorskom primorju, prikazujući nam prirodne ljepote, polugole đevojke i poluprazne lokale. Možete se uključiti u program telefonom, ali će vas samo ljubazno pitati kad ćete dolje k njima. Teme emisija su duboko crnogorske – odnosi među polovima, nudizam: da ili ne, načini zavođenja, i slično. Pa nije zalud drugo ime Rivijere – More ljubavi. Pošto se radi uživo normalno je da se greši. Tako je intervjuisani budvanski galeb u godinama spontano muvao voditeljku misleći da je kamera isključena, drugu telefonom proziva ekipa iz rodnih Berana a ona superdizajnirana đuska sa sirenama po plaži. Zamalo da uživo snime pucnjavu na Svetom Stefanu. Koliko sam video, ove godine je popularno govoriti meko "L", onako kako ga govore u Hrvatskoj. U kategoriji doprinosa srpsko-hrvatskih odnosa tokom festivala "Sunčane skale" istakao se beogradski glumac Saša Ali (Apsolutnih 100). Primajući nagradu za muziku u filmu (umesto autora), a iz ruku Ljepotice voditeljke i gostujućeg Borisa Novkovića, prvo je cimnuo voditeljku i poljubio je tri puta, a zatim i zbunjenog Novkovića kojem je gitara visila o ramenu. Ceo ostatak festivala (dve naredne večeri) svaki sledeći susret Srba, Hrvata i Crnogoraca na bini, koji je podrazumevao ljubljenje, donosio je uzbuđenje i dilemu – dvaput ili triput? ■

DRAGAN ILIĆ

DEJAN VUČETIĆ VUČA, DARKWOOD DUB

Uzbudljivo putovanje kroz muziku

"Slušalac ima svoj deo posla u doživljavanju naše muzike. Ne tek da pusti da mu nešto svira dok usisava kuću ili pere sudove. Prošlo je vreme pasivnog doživljaja umetnosti, i nema više toga da samo posmatraš sa strane i imaš ovakav ili onakav odnos prema nečijem radu"

A. ANDIĆ

Darkwood dub je u savršenom dosluhu sa svojim vremenom, u njemu je osvojio prostor slobode i ovladao jezikom da bi bez mucanja onima koji imaju uši ispričao šta je tamo zatekao. Povodom izlaska novog albuma Darkwood duba *Život počinje u 30-oj*, koji se pojavio u izdanju B92, razgovaramo s Vučom, glasom Darkwooda.

Jeste li dali ovakav naziv albumu da bi novinari imali šta da vas pitaju na početku intervjua?

Istina, svaki intervju počinje pitanjem zašto se album zove baš *Život počinje u 30-oj*. To je rečenica koju je Miki izgovorio na početku snimanja a ispostavilo se da se s njom ceo koncept albuma zaokružuje, bez obzira na izvesnu dozu ironije koju ona sadrži. Pri tom, nismo imali nameru da bilo koga provociramo. To je naprosto bio naš stav u tom trenutku.

Ali čak i bez namere da provocirate, ispada da je samo vaše postojanje u javnom i muzičkom životu provokacija po sebi. Oni koji o vama pišu kao da nemaju pojmovni aparat kojim bi bilo šta o vama rekli, pa se recenzije pretvaraju u lične ispovesti.

Problem s doživljavanjem naše muzike je delimično u tome što je neki ljudi doživljavaju jako intimno i hermetično, dok je za neke druge slojeve društva postojanje Darkwood Duba od samog početka vrsta provokacije. To se vidi i u bizarnoj činjenici što i posle deset godina ima onih koji nas svrstavaju u kategoriju "mladih", ili "andergraund" bendova. Percepcija ljudi koji se bave muzikom na bilo koji način, bilo da je slušaju ili uređuju muzički program na radiju i televiziji, u Srbiji je uglavnom ostala negde u osamdesetim godinama. Kad odeš na Divčibare i počneš da vrtiš skalu na radio-aparatu kao da si ušao u vremensku mašinu i našao se u '87. godini pa slušaš Dire Straits ili naš novi talas, i to u slučaju da "ukačiš" dobru muziku. U osamdesetim bi koncept muzike kojom se mi bavimo možda i bio andergraund, ali danas je daleko od toga iako smo već navikli da nas otpisuju rečima: ne, ne, vi ste suviše andergraund. Jedino što nam takav odnos otežava stvar kad treba da odemo negde da sviramo... Eto, ispostavlja se da je naš jedini problem u tome što korespondiramo sa svojim vremenom. Nekoliko puta sam pomislio da bi nam bilo zanimljivo da sviramo muziku kakvu smo svirali pre pet ili šest godina, što bi nam se finansijski sigurno isplatilo (smeh). Ali, to nije razlog zbog kojeg se njome bavimo.

Reč "album" čini se da najbolje opisuje ono što se nalazi na vašem novom nosaču zvuka.

Da, album kao zbirka sabranih iskustava. I to ne samo iskustava devedesetih, o kojima danas svi trtljaju kako su bile ovakve ili onakve. Mislim i na naše iskustvo u bavljenju muzikom. Sticaj je okolnosti da smo se u istoriju srpske popularne muzike uključili u njenom najgorem trenutku, u vreme kada nije bilo uslova za bilo šta. Tek danas konačno imamo ono što nam je bitno za rad – svoj studio koji smo nazvali Elektropionir, gde konačno možemo da provedemo puno vremena isprobavajući razne stvari, što do sada nismo mogli zbog ograničenja prouzrokovanim vremenom ili novcem. Zbog toga je ovo pravi momenat da s muzičke strane sve počnemo iz početka. Samo, pre toga smo morali da stavimo tačku na ovo dosad, da se osvrnemo, vidimo šta smo uradili, s takvim dosadašnjim iskustvom raskrstimo i krenemo dalje. Odatle na albumu sve te slike, prizori, muzičke asocijacije... S druge strane, uvek sam voleo konceptualne albume koje ne tretiraju album kao zbirku singlova, već kao muzičku celinu. Do sada su nam se pesme gomilale, a nismo ih pravovremeno snimali, tako da su nam albumi bili zbirke pesama nastalih u rasponu od nekoliko godina. Ovoga puta smo u studio ušli bez ijednog unapred pripremljenog tona. I onda se desilo to uzbudljivo putovanje kroz muziku.

Na omotu nema tekstova pesama.

Nikada sebe nisam doživljavao kao nekakvog "pjesnika". Svojevremeno čak nisam ▶

ni zapisivao tekstove, već sam ih sklapao na probama ili ih smišljao u autobusu i pamtio. Smatrao sam da samo stvari koje zapamtim treba da budu "zicer" za pesmu. Da sigurno moraju da funkcionišu ako mi do sledeće probe ostanu u glavi. Dugo sam se toga držao, ložio se na improvizaciju. Ali kako je vreme prolazilo, pojavila se radna navika pisanja tekstova, što mi se u jednom trenutku učinilo suvišnim. Razlog za sve to je u tome što sebe doživljavam kao muzičara, a ne kao pesnika ili tekstopisca. Tekstove nismo stavili na omot baš zato što su oni ovoga puta apsolutno neodvojivi od muzičkog sadržaja. Pokušao sam da napravim tekst koji bi bio nastavak muzike, tekst koji bi imao funkciju gitare, klavijature ili nečeg trećeg, samo na drugačijem nivou. Osim toga, niko od nas ponaosob ne bi napravio ovako dobar solo album. Zajedno smo ga napravili, a taj zajednički rad je po mom osećaju najlepša stvar u bavljenju muzikom.

I u konačnom rezultatu vidljivi su različiti autorski pristupi istoj stvari svakog člana benda ponaosob, što i od slušaoca zahteva drugačiji pristup muzici.

Možda je to nešto što daje izvesnu širinu, a možda u nekim trenucima može da bude i problem zato što kod slušaoca stvara naročiti šizofreni ambijent. Slušalac ne može iz jednog ugla sve da sagleda, već mora, verovatno na nekom podsvesnom planu, da doživljava muziku iz pet različitih uglova. Nama samima je kreativni postupak dosta komplikovan, ima dosta varnica, konfrontacija na više nivoa, jer svima nam je jako stalo da album bude kako valja, a svako ima svoju viziju kako on treba da izgleda na kraju. Ima trenutaka kada se i posvađamo, ali kada se osvrneš posle nekog vremena na krajnji rezultat, vidiš da je u tome prednost. Uostalom, deset godina smo zajedno u neizmenjenom sastavu, na šta sam zaista ponosan. Deo rok mitologije je ona priča da bend treba da izdrži zajedno prvih deset godina, posle je lako.

Album je završen, doteran, koherentan toliko da se iz njega ne nazire u kojem smeru će se muzika Darkwooda dalje razvijati.

Teško je reći na koju će stranu stvari otići, ali verujem da će sledeći album otići dalje u eksperimentisanje s muzikom. To ne znači odlazak u minimalizam ili u nekomunikativnost, već u istraživanje harmonija, ritmova i poigravanje s njima, za šta sad imamo uslove. Ono što sigurno nikako ne bih voleo da nam se desi jeste da se ponavljamo.

Napisao si kada je trebalo *Treći vavilon*, *Bacam kamenje na sistem*, *Grad u pustinji*, *U srcu nosim gnezdo*, sada *Nova dostignuća*, *Dorćolac*... Mislim da nema potrebe da te išta pitam o vladici Nikolaju, o Miloševiću, Đinđiću ili Koštunici...

Ili Labusu... (smeh). Apsolutno se slažem. Super. Iako sve što se dešava u politici i društvu prolazi kroz naše pesme. Teško mi je da sad tu nešto objašnjavam jer ispada da samo prepričavam ono što sam već rekao. Mnogi ljudi se uhvate za to što naše pesme nisu linearne, pa, kao, ne shvataju o čemu se tu radi. Zašto nema stihova na omotu? Zato što slušaocu ostavljamo da se uhvati u koštac s njima jer i on ima svoj deo posla u doživljavanju muzike. Ne tek da pusti da mu nešto svira dok usisava kuću ili pere sudove. Prošlo je vreme pasivnog doživljaja umetnosti, i nema više toga da samo posmatraš sa strane i imaš ovakav ili onakav odnos prema nečijem radu. Kada smo nedavno na Exitu svirali pesmu *Ispod reaktora* – koja je i nama po sadržaju konfuzna, nikako da je "ulovimo", pošto smo je završili, iz publike je krenuo neobičan talas odobravanja. Bez obzira na subjektivno proticanje vremena na bini, što je posebna priča, to je sigurno trajalo nekoliko minuta. Dakle, tamo je bilo nekoliko hiljada ljudi koji su intenzivno reagovali na to što radimo, saučestvovali i preuzimali odgovornost u smislu: O.K., zajedno to iznosimo.

"Pokušao sam da napravim tekst koji bi bio nastavak muzike, tekst koji bi imao funkciju gitare, klavijature ili nečeg trećeg, samo na drugačijem nivou"
-Dejan Vučetić

Što je dokaz da je muzika tajna.

Tačno. I koliko tajna može da bude ljudima koji je slušaju, toliko može da bude i nama. Nije ideja da ja dođem sa svojim tekstovima i da nešto važno kažem ljudima, pa da se onda, kao, svi lepo zamislimo nad tim, i koncentrišemo se, i kao... pazimo šta pričamo (smeh). I ja sam se pitam. Vrtim se oko teme. Oko tih reči. I kada ih pevam, postavljam pitanja koja postavljaju i ljudi koji nas slušaju. Mislim da je to je u redu... ■

NEBOJŠA GRUJIČIĆ

Reč o delu

ESEJI

Protiv floskula

Alesandro Bariko: ***Next*** (sa italijanskog preveli: *Mirela Radosavljević* i *Aleksandar Levi*; Narodna knjiga–Alfa, Beograd 2002)

Kada su ovih dana na EXIT-u militantni retorički *chic-antiglobalisti* iz bendova *Charged* i *Fun-da-mental* počeli da tokom svojih nastupa drže stereotipne pridike (ništa manje ritualne i predvidive od idiotskog zazivanja Haile Selasija na bezbrojnim smarajuće "progresivnim" rege drndanjima koja "ideološki" sve više nalikuju Moralno-političkoj nastavi po zabačenim garnizonima JNA u sezonama oko 1975) kako je "SAD svetski terorista No. 1", a "kapitalizam najveći neprijatelj čovečanstva", znatan je deo mlade Srpčadi okupljene na Petrovaradinu – kako zblanuto piše očevidac Vukša Veličković – oduševljeno uzvratio "gustom šumom ruku sa uzdignuta tri prsta"... Neke od tih blago *transiranih* devojaka i momaka ste, uostalom, lako mogli zamisliti kako, koju nedelju pre, zaneseno troprstaju u vazduh dok kliču upokojenom privatnom preduzetniku Željku Ražnatoviću, raspilavljeni troprstim rodoljubnim otpozdravom njegovog trogodišnjeg sina... Zapravo, niste ih imali rašta zamišljati: vaistinu su bili tamo. Takvima je svaki ritmični, repetitivni, "necerebralni" drndiguz podjednako dobar – samo nek' je veselo! Ako samo malko nategnemo stvari, gotovo da bismo mogli reći da je i mali Veljko Ražnatović sa stejdža beogradske Marakane uputio svoj antiimperijalistički rege-otpozdrav svoj potlačenoj (nesvrstanoj?) braći i sestrama... Jah, Brother! Fight Against Babylon! Rezist Da Oprešon! Šut Da Šerif – Dont Šut Da Depjuti! A onaj je opisani prizor pod Tvrđavom zapravo bio krasan simptom jedne Velike Zbunjenosti: na standardizovanu "antiimperijalističku" i "antiglobalističku" palamudu (kao sastavni deo *showa* u žanru) karakteristično "levog" predznaka, sa sve njemu pripadajućom ideologizacijom/idealizacijom po-defaultu-eksploatisanog Trećeg Sveta, adolescentna Srpčad odgovara onim jedinim što o tome zna, ma koliko to bilo neartikulisano i zapravo radikalno neprilično: "desnim", nacionalističkim troprstim otpozdravom, kao jedinim transparentnim Gestom Otpora Imperiji (!?) kojeg su se mogli dosetiti...

Avaj, stvari sa "globalizacijom", a bogme i organizovanim otporom dotičnoj – za koji će, *by the way*, poneki ciničniji ili tek lucidniji autor reći da je sastavni, prateći deo procesa globalizacije, nešto kao *ugrađena sistemska devijacija* – ne stoje mnogo bolje, tj. jasnije, ni u Spoljnom Svetu, onom koji nije životario deceniju i kusur u "slobističkoj" izolaciji od matične planete. O "globalizaciji" se, čini se, svugde mnogo više priča i piše nego što se o njoj uistinu misli – jerbo je to pojam/proces vrlo

pogodan i podatan za slobodno iživljavanje najdivergentnijih ideoloških floskula – a iz takve nezgodne neravnoteže Reči i Misli uvek i nužno proizlaze svakojaki nesporazumi i nevolje... Alesandro Bariko ispisuje esej "Next", podnaslovljen kao "Mala knjiga o globalizaciji i svetu budućnosti", sa svesno izabrane "nedužne" pozicije onog ko "ne zna" – ko *odbija da zna* – ništa *unapred* o globalizaciji, pa čak ni to da li ona uopšte postoji, ili, ako je već ima, da li *to nešto* treba zvati baš tim imenom. Ovakva je početna pozicija i te kako zahvalna za dobrog pisca i veštog esejistu, a Bariko to svakako jeste. Primenivši na globalizaciju staru dosetku: "ne postoji definicija gluposti, ali ima mnoštvo primera", Bariko se upušta u malo "anketno" istraživanje raširenih predstava "običnih" ljudi iz vlastitog okruženja o karakterističnim primerima i pojavnim oblicima globalizacije u svakodnevnom životu, a potom ih empirijski proverava: gde se proizvode delovi i delići za *fijat*, mogu li se pazariti pelene preko interneta, koliko se koka-kole po glavi stanovnika pije u SAD, a koliko u Indiji (i šta nam sve to uopšte govori), da li je istina da tibetanski monasi surfuju *webom* (nije!), koliko se knjiga u visokorazvijenoj Italiji kupuje *on line* (svega 0,5 odsto)... Pošavši namerno "od nule" u svom nekonformističkom i nikoga-ne-štedećem preispitivanju fantazma ili, pak, surove prakse globalizacije, Bariko posve lako izbegava zamke ideologizacija u kakve upadaju – ili ih svesno izabiru – i ideolozi bezobalnog korporativnog liberalkapitalizma kao Konačnog (Postistorijskog?) Odgovora na dosadašnju, "varvarsku" i "nazadnu" istoriju sveta, i nekritički zapenušani "No logo" aktivisti i ostali ne baš preterano promišljeni Popravljači Sveta, koji misle da se složenost, međuzavisnost i kontroverznost bezbrojnih pitanja razvoja (post)industrijskog društva mogu prevazići i "izlečiti" s nekoliko neprevrelih utopijskih fraza "opštehumanističkog" usmerenja (samo kad bi neke Zle Čike to dopustile!), nakon kojih, doduše, svet nije ništa bolji, ali zato njihov Izgovarač izgleda, oh, tako nesebično & plemenito u vlastitim nebeskoplavim očima... Umesto, dakle, *rata floskula*, Bariko se u nastavku svog eseja bavi nastankom i istorijom samog pojma, nudeći zanimljivu tezu o globalizaciji kao o vešto "instaliranom" *samoostvarujućem proročanstvu*: svet je danas mnogo manje "globalan" nego što površnim posmatračima izgleda, ali neumoljiva *logika kapitala* (izviruje li to jedan londonski *deutschsprechen* bradonja negde iz prikrajka, i smeškaju li mu se to sedi brci?) zahteva rušenje preostalih barijera; ove će, pak, biti mnogo lakše uklonjene ako se raskrsti sa dosadašnjim, (pred)modernim registrom vrednosti, ako se legitimizuje Nova Realnost. Nekada se to *proširenje tržišta* obavljalo (osvajačkim) ratom; danas su Večiti Mir (barem u Platežno Sposobnim delovima sveta!) i bezobalna samoreprodukcija Potrošačkog Ciklusa jedina garancija da Kapital neće stalno udarati u nekakve zidove... Bariko, dakle, nema iluzija o prirodi onoga što se ne baš adekvatno naziva *globalizacija*, ali njegov esej sigurno neće biti ni zastava "antiglobalizacijskog pokreta"; ne pristajući na pojednostavljivanja tako tipična za ovaj "spor", pisac trezveno upozorava: "Ohrabrujuća perspektiva frontalnog sukoba, dobrih protiv rđavih, predstavlja teorijsku apstrakciju koja nema veze sa stvarnim svetom i služi jedino da motiviše vojnike staromodne armije". (...) "Predviđamo najgore, ali u pitanju je proročanstvo koje zvuči pomalo automatski, lažno pametno. Na isti način bilo bi logično da neko pre dvesta godina predvidi da ćemo, ako stopa demografskog i ekonomskog rasta ostane ista, kroz dvesta godina biti zatrpani konjskom balegom. Logično, ali kretenski. Neprijatno je reći, ali je rizik da se prave slična predviđanja realan."

S onu stranu iskopanih "ideoloških" rovova, "Next" Alesandra Barika predstavlja izvanredan doprinos jednog *beletriste*, dakle samoproglašenog "laika", globalnoj debati o globalizaciji – koja će (debata) možda obeležiti sledećih deceniju-dve – ali i ništa manje upečatljivu *stilsku vežbu* iz savremenog esejizma. Hm, možda da pozovemo Barika na Exit '03, na *razmenu mišljenja* s nekim napušenim rastafarijancem? Ko je za – nek digne tri prsta!

TEOFIL PANČIĆ

KNJIGE

Sopstvenoj misli dalek

Borislav Radović: ***Pesme***, Beograd, Zadužbina Desanke Maksimović/Narodna bibloteka/SKZ, 2002; ***O pesnicima i o poeziji***, Banja Luka, Glas Srpski, 2001.

Možda nam ne bi izgledali isto da smo sa njima sedeli sredinom pedesetih, da smo iz dana u dan pratili njihove odnose i šta govore kada su najgori, kao što ih čitamo i volimo po onome u čemu su najbolji. Možda će neki današnji pisci vremenom steći tu odmerenost skoro nalik na uzvišenost, negovanje svoga lika skoro kao obrazovanje kulta u antici, ili barem – što je najvažnije – obnoviti izvorni osećaj i pravu bliskost sa velikom književnošću. Sve se to može desiti, ali vernost Borislava Radovića svom pesničkom projektu i dvojici velikana – Vasku Popi i Sen-Džonu Persu – uz koje je sebe na neodoljiv način pripisao, neće zadugo biti nadmašena. Osim ako neki srpski profesor zainteresovan za modernizam i postmoderno doba ne otvori, ili samo pronađe, neku pukotinu i u toj vernosti.

Odbacivali su i najbolje pesme kao nedovoljno dobre – Lalić "Male ljubavi", Radović čitavu pregršt svojih ranih "poetičnosti", a uz Hristića je još tuga gusta kao najbolja grčka smola... Za razliku od njih moji književni drugovi i mlađi savremenici obično objavljuju sve, a često i više nego što su napisali. Između ostalog zato jer veliki pisci doba kojem pripada i Radović, zaokupljeni uvek sami sobom, nikada nisu trošili vreme čitajući ih pa su odrasli u lažnom utisku da sve može da prođe. Da vide šta će od njih ostati kad sklope oči – a biće i to, skorije no što se misli, očekuje i nada – veoma bi se iznenadili. Za to vreme, surova ruka Bore Radovića dopisuje svoje odabrane stihove, cinično, sa nekom jetkom grozom da jednoga dana osim onoga što je on hteo ne bude više ništa.

Radović malo popravlja neke ranije pesme i dodaje petnaest novih koje je od prethodnog izdanja iste knjige odabranih stihova objavio. Nove pesme su raspoređene između ranijih stihova kao da dopevava prošle trenutke svoje poezije. Stihovi iz različitih vremena živi su u pesniku, ali i mnogi odbačeni još uvek bi mogli da nađu snažan odjek, makar u ovom kritičaru. Najveći greh je taj da je za to vreme iščilela draž ponora koji je Rastko Petrović širom otvorio i koji su modernisti pedestih godina imali pred sobom kao najbolji zdenac vrhunski odgovorne pesničke slobode. Posle sloma ukusa i civilizacijske podloge na kojoj se on gradi, taj procep se neprestano sužavao i napokon je zasut kvazitradicionalnim trabunjanjem. Pesnici te epohe koju svi volimo skoro ništa nisu preduzeli da se to ne dogodi. Oni su bili zaokupljeni sobom.

Radović, međutim, još vodi dijalog između dobre versifikacije i velike gustine u slobodnome stihu, ali ko pročita u ovo izdanje unete pesme može uprkos razlici oblika da prati fini cinizam koji se jednako razvija. Da je Radoviću pedesetih godina neko rekao da će braniti Dučićevu lepezu, da li bi on u to ikada poverovao? On potvrđuje vrednost i smisao pesama i velikog pesnika, a usput i nekih običnih, malih stvari, i stihova o njima. Nema toga što ne može biti velika poezija, daleka od svake političke, medijske ili poetičke estrade, a uronjena u svoje vreme i bremenita komentarima koje bi neko drugo doba možda umelo bolje da čuje i više da ceni. To je ohola vrlina stiha: njime Borislav Radović svemu o čemu govori i što govori podaruje značaj i vrednost. Male ljubavi, opšta mesta, pesme kao zapisi...

Radovićeva poezija paradoksalnim šapatom ipak hoće da kaže: sve tu piše. Čitav raspon koji pesništvo može da obuhvati tu je na dohvat ruke i dok se prebire po mogućnostima stiha i pokazuje kako se izvrsnost ogleda u svemu, pesnik Borislav Radović jedino zaboravlja da nezadovoljstvo razvojem pesničkih stvari ispotiha uzima svoj danak. Ko još razume koliko se i kako ruga Borislav Radović? A ko to ne vidi u kusim rimama i pomalo gadnim temama, u dijalozima i posvetama, tome je uzalud da se nadahnjuje usmenom poezijom i oduševljava intertekstualnošću. Nije vrlina u svođenju pesnika na prošlo i bivše, već u čitanju onoga što on jeste i u čemu se pesnički ogledaju raskol i težina njegove savremenosti. Tek u rani zadatoj duboko iznutra modernistička sloboda postoji kao mačem razrezano klupko vezanog stiha. I posle svega takav "mač" viri iz stihova Borislava Radovića, ali nema ko da ga, kao iz kamena, izvuče. Ovo je doba jedne drugačije puste zemlje...

Ali dok ređa svoje stihove, kao gospodar njihovog izbora, konačnog oblika i poretka, da li je Radović sasvim zadovoljan? Da li je dovoljno pisati odličnu poeziju, ili je onaj cinizam u narastanju plod nekog pritajenog nezadovoljstva? Da nije ispod svilene marame i uz čašu vina, između francuskih simbolista i uspomena, pomalo očajan ukus dostojanstva? Možda je uprkos svim vrednostima, i priznanjima koja stižu, negde u dubini duše tračak paklene svesti da je jedan projekat izgubljen? Pa je zato bolje ostati "dalek i sopstvenoj misli", što je stih kojim Radovićeva poezija završava.

Da mu srce nije sasvim na mestu, pomisliće i pažljiv čitalac Radovićevih eseja i finih zapisa. U senci Vaska Pope i Sen-Džona Persa, govoreći dosta o drugima a pomalo o sebi, Radovićeva odbrana poezije hoće da na poseban način kaže kako se piše "da bi se živelo bolje". Ali, ne može se to tako lako, jer eto gde sila teže vuče strmoglavo nadole: ko posle sebe vidi jedino potop, taj u potopu ništa ne vidi. I ako on nema poverenja da bi poneko mogao bolje od američkih profesora da (mu) ponešto objasni o stanju duha i savremene književnosti, zašto bi se iko njegovim zabludama i nelagodnošću u modernističkom stihu uopšte bavio?

Poštovanje je uzajamno, ili ga uopšte nema, a pisci epohe kojoj pripada Borislav Radović brinući o sebi nastojali su da nadmudre sve okolnosti i prilike, pa su na kraju nadmudrili sami sebe. Lalić se, doduše, posvetio od *pisma* do *kanona*, a Hristić ne brinući mnogo o svome stihu; Popa je legenda, a u Miljkovića niko ne sme da dirne, ali je nesvršena stvar modernizma ostala uzaludna bitka. Ovo je doba restauracije, koga je briga kakvo je stanje imaginacije i slobodnoga stiha. Bora Radović je bolji pesnik od ovog doba koje je dočekao, ali nije bez krivice što je ono ovako. To ne smanjuje umetničke vrednosti poezije, niti remeti lepotu eseja, ali baca senku na celinu jednog projekta i književnog razdoblja. ■

ALEKSANDAR JERKOV

Završen "Exit"

Festival "Exit 02" posetilo je više od 350.000 ljudi, saopštila je portparol Exit tima Aleksandra Kolar. Ovogodišnji "Exit" pratilo je 1200 domaćih i stranih novinara. U "Exitovom" kampu, smeštenom u Univerzitetskom gradu, bilo je više od dve hiljade ljudi, dok je veliki broj turista iz svih krajeva Jugoslavije, Evrope i celog sveta imao smeštaj u gradu. Član Exit tima Dušan Kovačević ocenio je da se realizacijom ovogodišnjeg festivala, "Exit" "svrstao na listu najznačajnijih kulturnih događaja u Evropi" i postao prepoznatljiv za "najznačajnije ličnosti svetske muzičke scene, medija i velikih kompanija".

Na festivalu "Exit 02" nastupilo je više od 500 umetnika iz celog sveta i održano je više od 70 koncerata i 130 di-džej nastupa. Izvedeno je devet pozorišnih predstava, 31 filmska projekcija i sedam "Otvorenih studija", u okviru kojih je učestvovalo tridesetak javnih ličnosti iz zemlje i regiona jugoistočne Evrope.

Prekida se program "Grada teatra"

Direktor "Grada teatra" u ostavci Velibor Zolak najavio je da se program 16. festivala prekida.

"Ovih nekoliko dana, koliko se festival odvijao, pokrenulo je nekoliko pitanja – treba li 'Grad teatar' Budvi, i obrnuto, treba li Budva 'Gradu teatru'. Njegov osnivač Skupština opštine, u novim političkim okolnostima, od 100.000 eura koliko je bila dužna da učestvuje u njegovom finansiranju do danas nije priložila ništa, što pokazuje i to da festival, očigledno, nije institucionalno srećno postavljen. UO 'Grada teatra' juče je održao sednicu i uputio zahtev Vladi Crne Gore da ona finansira ovogodišnji program i da se festival ipak nastavi", izjavio je Velibor Zolak.

Portreti rok ikona

U Britanskoj nacionalnoj galeriji portreta u Londonu otvorena je izložba fotografija 20 ženskih rok ikona. Izložba, pod nazivom "She Bop", trajaće do 3. novembra.

"Ženski izvođači nisu dobili priznanje koje zaslužuju i osećala sam da postoji čitav niz žena o kojima treba pisati, kako bi se pokazalo kakvu ulogu imaju u popularnoj muzici", rekla je novinarka Lusi O'Brajen, po čijoj je knjizi izložba dobila naziv.

"Žene su na fotografijama uglavnom prikazane kao lepe i zgodne. Na ovim fotografijama one su drugačije, jer iz njih izbija harizma i snaga", dodala je.

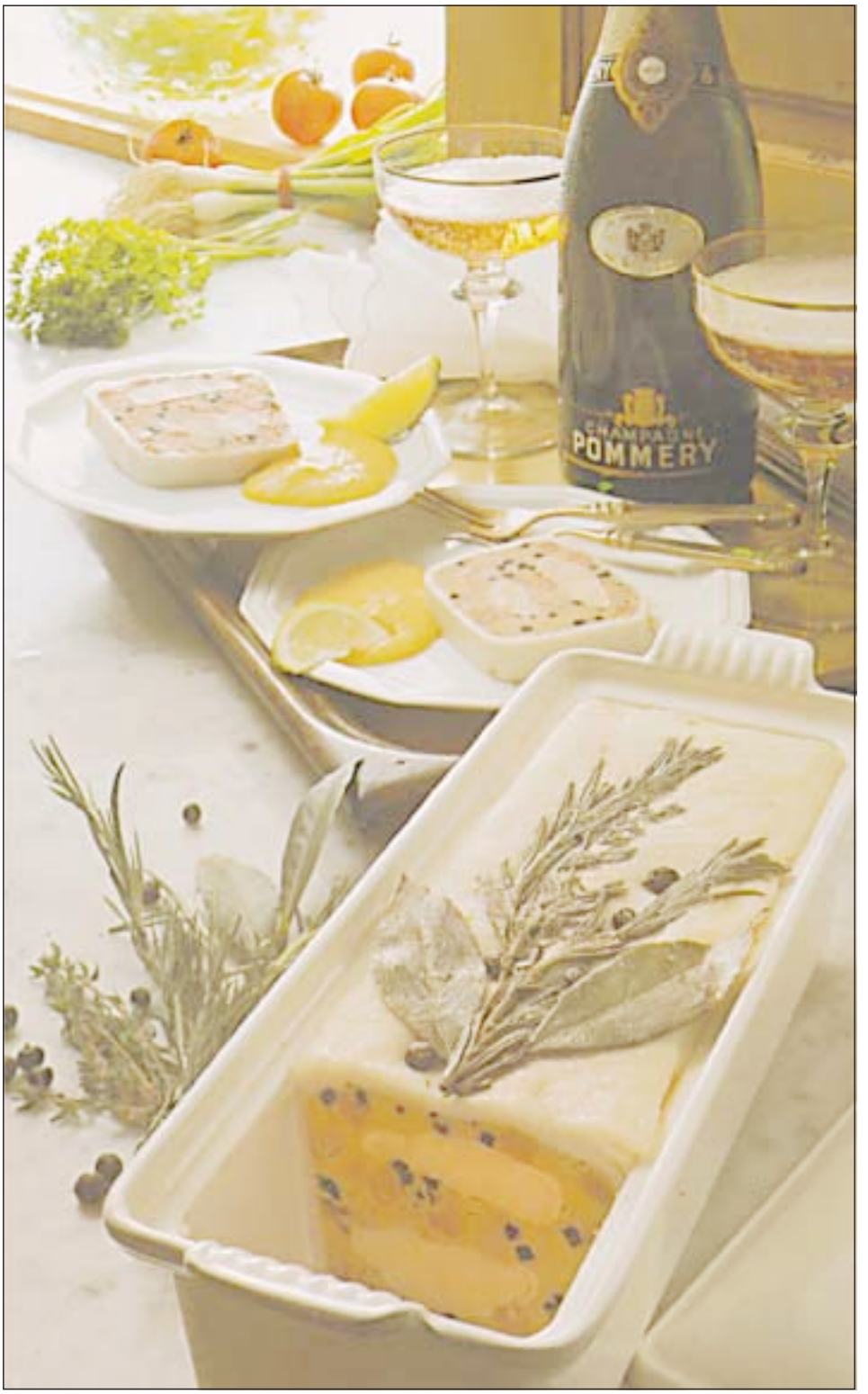
Izložba počinje snimcima pevačica iz 60-ih godina, među kojima su Merijen Fejtful, Sendi Šo i Dasti Springfild.

Pevačice iz 70-ih godina predvode Suzi Kvatro, Džoan Armatrejding, Kejt Buš i pank grupe "Sjuzi Sjuks" i "Slits". Osamdesete godine na izložbi predstavljaju fotografije Šade, Eni Lenoks, Madone, Debi Hari i Krisi Hajnd.

KRATKA ISTORIJA GASTRONOMIJE FRANCUSKE

Bogato i otmeno

Stanovnici Burgundije, koje bije glas da su najveći sladokusci, imaju običaj da kažu – "Dobar obrok vredi više od novog odela!"

Pišemo o kuvanju po ovoj vrućini, verujući da će jedna nova knjiga, *Gastronomija Francuske*, ovde ubrzo postati veoma popularna. Uostalom, na promociji knjige u Francuskom kulturnom centru, domaćim kuvarima/domaćicama bačena je rukavica u lice; autorka Dragana Ivanović lično je pripremila obilje pravih kulinarskih poslastica za koje imamo razloga da verujemo da bi se lako mogli "primiti" i na domaćem terenu. *Gastronomija Francuske* (samizdat) zamišljena je kao udžbenik za studente hotelijerstva, tako da sadrži izuzetno zanimljiv, reklo bi se pravi etnološki rad, o istoriji francuske kuhinje. Osim toga, i naravno recepata, u knjizi su priređeni i odeljci o vinima i sirevima, kojima će se sigurno mnogi obradovati, jer ove pregledne i izuzetno korisne preporuke dolaze u trenutku kada se, bar u Beogradu, konačno, može naći prilično dobar izbor vina, i doduše nešto lošiji izbor sireva.

Prilično uzbudljiva je i sama pomisao da će budući domaći hotelijeri izučavati francusku kuhinju, pa još i iz ovako dobre knjige.

NACIONALNI IDENTITET: Zašto je francuska kuhinja toliko posebna, tako statusna? Jedan od mogućih razloga krije se u izvanrednom geografskom položaju Francuske: sa jedne strane ona izlazi na Atlantski okean, sa druge na Mediteran, preko njene teritorije protežu se veliki planinski masivi, Alpi, Pirineji i drugi, obiluje i plodnim rekama i ravnicama. Još bolji presek je klimatski – okeanska na zapadu, sredozemna na jugu, kontinentalna u centralnom i istočnom delu zemlje.

Kao drugu veliku privilegiju Francuske dr Slobodan Vitanović u uvodu knjige navodi i neobično dugo i kontinuirano istorijsko trajanje. Iako je vekovima bila zemlja izrazitih klasnih suprotnosti, Francuska još od 12. veka pored dvorske kulture ima razvijeno građanstvo; zajedno sa seljaštvom, svaki od tih segmenata strukture društva imao je utemeljen svoj način života, pa i svoj odnos prema hrani. Pri tome, svoje izrazite specifičnosti imali su mnogobrojni regioni Francuske ponaosob, pa čak i svaki od većih gradova. Profesor Vitanović kaže da bi najgrublja podela bila "na sever i jug, na zemlje mleka i

butera, i na zemlje maslina i maslinovog ulja, na krajeve kraj okeana i mora i na krajeve prekrivene bogatim pašnjacima". Aduti pojedinih krajeva, bilo da su divljač ili školjke, ovce ili žitarice, bilo da dolaze sa dvora ili sa sela, nisu bili uzroci udvajanja i favorizovanja, već su, naprotiv, bili razmenjivani kao ravnopravni doprinosi jednom velikom zajedničkom idealu, nacionalnom prestižu – kulinarskoj veštini.

Od vajkada su Francuzi imali "naučni" pristup razvoju nacionalne kuhinje; dešavalo se da se kraljevim dekretom vrsni poznavalac neke kulinarske veštine ili dobar uzgajivač prisili da svoje znanje prenese i na druge. Tako su nastali prvi priručnici, a potom i kuvari. Šarl V naterao je čuvenog kuvara svoga doba Tirela da napiše knjigu o spremanju jela, pa je tako nastao najstariji kuvar na svetu *Viandier*, prvi put objavljen 1490. godine.

Sa druge strane je, kao i obično, protivrečnost. Kada se hrana jednom etablirala kao zamajac društvenog života, veoma teško su se prihvatale promene, bilo u izboru namirnica, ili u načinu pripremanja. Novine su se tretirale kao skandal! Jesu Francuzi izmislili stotine načina za pripremanje mesa, ali je zbog te zadrtosti kada su noviteti izvan granica zemlje u pitanju povrće kao ravnopravno u obroku prihvaćeno tek u modernoj Francuskoj. Još je zanimljivija priča o krompiru. Francusku je 1773. godine zadesila velika glad. Zbog nedostatka pšenice hleb je bio lošeg kvaliteta, pa su tadašnji "pomodari" Parmentier i Cadet pokušali da nametnu hleb od krompira. Uz to, tadašnji ambasador Amerike u Francuskoj Bendžamin Frenklin pokušavao je na sve moguće načine da Francuzima proda kukuruz kojim je Amerika obilovala. Nije bilo nikakvih šansi; obe biljke ušle su u upotrebu mnogo godina kasnije, a dosta dugo upotrebljavane su isključivo kao hrana za stoku.

Istorija pruža mnogobrojne primere koji potvrđuju da je hrana na ovom području predstavljala ogledalo nacionalnog identiteta. I ponosa, naravno.

U Parizu je 1900. godine organizovana Svetska izložba, koja je koštala Francusku sto miliona zlatnih franaka. Tom prilikom upriličena je jedna od najvećih gozbi onoga vremena, čiji su standardi i danas teško oborivi: 3600 kelnera i kuvara, 250.000 tanjira, 90.000 čaša... 2400 kg špargli, 27.000 pačijeg mesa, 1200 litara sosa, 6000 kg krušaka, 60.000 kg sitnog peciva, 50.000 litara vina... između ostalog. Nakon izložbe, Francuska prvi put počinje sa uvozom namirnica iz drugih zemalja. Razvija se kuhinja koja propagira više povrća u ishrani. Tih se dana po Parizu govorilo da "francuska kuhinja umire", ali jedan od najčuvenijih francuskih kuvara svih vremena Prosper Montagne smiruje glasine vizionarskom izjavom – ona ne umire, ona se "transformiše prema potrebama vremena".

PLEMIĆI SU KUVALI: Dvor je uveo pravila ponašanja za stolom, mada su sklonost ka tome Francuzi nasledili od Gala koji su, iako na stupnju varvarstva, daleko prevazilazili svoje savremenike. Za razliku od Grka i Rimljana, uostalom, Gali nikako nisu podnosili ležanje za vreme jela i na takvo ponašanje gledali su kao na nevaspitanje. Opet, pošteno je reći da je pet vekova *Pax romana* donelo prožimanje rimske i galske kulture i ostavilo iza sebe sto kakav i danas koristimo. Udobne stolice koje će zameniti klupe doneće nekoliko vekova kasnije Katarina Mediči, zajedno s čitavim bataljonom italijanskih kuvara koji će neko vreme praviti dar-mar po Parizu.

Dugo su se održali razni običaji iz galsko-rimskog perioda, između ostalog i onaj da se voće jede na početku obroka, a posebno "persijske jabuke" – breskve. (Uopšte uzev, cela istorija francuske kuhinje ostaće obeležena intervencijama u izboru hrane koje su bile u službi boljeg varenja, i u načelu boljeg zdravlja.) Mada, Franci koji su ih nasledili doneli su jednu važnu novinu – supu. Pravila se od živine sa malo graška, a jela se tako što se na dno činije stavljao hleb preko kojeg se sipao vreli bujon. Zanimljivo je da se na isti način ispijalo i vino. Naizmenično bi iz jednog pehara pili svi gosti za stolom, dok bi domaćinu pripadali poslednji gutljaji i hleb sa dna pehara, koji se ispijao uz zdravicu – *vivat*.

Dinastija Kapeta uvela je duh kurtoazije; o tome na kakav je pijedestal podignut obrok govori običaj da se prilikom večere serviraju srebrne posude iz kojih bi skriveni golubovi uzleteli do tavanica kad počne otvaranje činija. Kapeti su Francuskoj doneli i veze sa Orijentom, čiji miris i danas provejava za francuskim trpezama.

Pregled istorije francuske kuhinje otkriva dvor koji se dosađivao između obroka, ali je zanimljivo da je upravo hrana bila spona vladara sa narodom, neki tajni kôd prećutnog razumevanja dve po svemu do krajnosti udaljene strane.

Karlo Veliki, bio je prvi "gospodar trpeze", ali je isto tako savetima o zemljoradnji učio svoj narod kako da ne umre od gladi. Mnogi slavni vladari Francuske baviće se pitanjima ića i pića, i to ne samo kada su periodi gladi u pitanju. Kraljevi dekreti znali su da diktiraju jelovnik seljaštvu, ili da nalažu određenu proizvodnju pojedinim delovima Francuske. Nije retko bilo i da su se lično posvećivali kuvanju. Jedan od interesantnijih svakako je Luj XIII koji nije preterano voleo da jede, ali je imao izuzetno istančan ukus. Uživao je u *ragoutu* od pečurki, i umro je dok ih je nizao na kanap

Recepti

Autor *Gastronomije Francuske* Dragana Ivanović odabrala je nekoliko recepata za čitaoce "Vremena", koji je lako pripremiti i pravi su izbor za ovo doba godine.

Galete od tikvica

Narendane tikvice (jedan kg) usoliti i posle jednog sata dobro iscediti. Pomešati ih sa dve, tri kašike brašna, jednim jajetom, dve kašike pavlake, dva čena belog luka, dve kašike iseckanog peršuna, i dodati so i biber. Vaditi kašičicom masu i pržiti sa svake strane po dva-tri minuta. Držati na papiru da se upije sav višak masnoće.

Hleb od makarona i pečuraka

Makarone skuvati u dosta slanoj vodi i procediti. Dok se one kuvaju, pripremiti bešamel sos (po 30 g butera i brašna, ½ l mleka, so, biber, muškatni oraščić). Kad se zgusne, u njega, van vatre, dodati 200 g barene šunke sečene na sitne kockice i žumance, a onda i sneg od jednog jajeta. Izmešati bešamel i makarone. Izručiti masu u dobro podmazanu okruglu modlu prečnika 18–20 cm. Kuvati u bain-marie 20 min. u vreloj rerni. Za to vreme očistiti 250 g šampinjona i sotirati ih u tiganju na 20 g butera i malo limuna oko 10 min. na umerenoj vatri. Dodati potom 2 dl pavlake, so i biber. Krčkati dva-tri minuta. Izvaditi makarone iz modle na tanjir za serviranje. Preliti ih sosom od pečuraka i služiti veoma toplo.

Ledena riba sa pavlakom

Ribu (800 g) iseći na jednake komade šest sati pre pripremanja. Poređati je u porcelansku ili staklenu činiju i preliti litrom mleka da odstoji šest sati. Popariti jedan veliki paradajz i iseckati ga na veoma sitne komade, kao i dve glavice crnog luka i čen belog luka. Posle šest sati izvaditi ribu iz mleka, dobro je osušiti papirom i propržiti na buteru (50 g), po pet minuta sa svake strane. Servirati ribu na tanjir i držati na toplom. Paradajz i luk propržiti na masnoći od ribe i krčkati oko pet minuta, dodati na vrh noža šafrana i jednu kašiku brašna i promešati drvenom varjačom. Sipati čašu belog vina i dobro protresti šerpu, pa krčkati još 7–8 minuta, a zatim dodati jedan decilitar ređe kisele pavlake. Ostaviti na vatri još 5–6 minuta. Posoliti i pobiberiti i sos preliti preko pržene ribe. Služiti uz kuvani krompir ili pirinač.

Vina

Na Francusku otpada 1/3 ukupne svetske proizvodnje vina. Zemlja ima deset oblasti koje su se specijalizovale za proizvodnju vina i sve imaju svoje specifičnosti – Alsace, Anjou, Bordeaux/Medoc, Bourgogne, Champagne, Dauphine, Languedoc, Provence, Rhone, Touraine. Prikom izbora vina treba voditi računa o jelima koja će se servirati, o propisanoj temperaturi vina i kvalitetu koji vino ima. "Vina se služe od najtoplijih, preko najlepših do najmirisnijih." Jedino se *Champagne* može služiti i kao aperitiv i tokom čitavog jela, pa i uz kolače.

Ribe, školjke, morski plodovi, sva mesa i sirevi služe se uz najbolja vina. Naročito se orah i jabuka moraju služiti uz najkvalitetnije vino. Uz vino ne idu jako slatka i kisela jela.

Sirevi

Poznato je da Francuska ima 365 vrsta sireva, svaki za po jedan dan u godini. Kažu da ih sada već ima i više. Prave se od kravljeg, ovčjeg i kozjeg mleka, i vezuju se za različite oblasti Francuske. Još su Gali uočili da sirevi pomažu kod varenja, pa ih zato Francuzi jedu na kraju obeda. Sirevi se dele na sveže (nefermentisane) i prevrele (fermentisane) sireve, a ovi drugi se dele još i na meke, srednje tvrde, tvrde i topljene sireve. U *Gastronomiji Francuske* možete naći detaljnije o svakoj grupi sireva.

Tipično francusko posluženje je tanjir sireva. On treba da sadrži najmanje pet vrsta sireva, dok ih na bogatijem tanjiru ima 8–12 vrsta. Kada se ređaju, uz ivicu tanjira idu sirevi sa tvrdom korom. Mogu se uz to poslužiti rotkvice, lišće celera i dr. Uz tanjir sa sirom u zasebnim činijicama služe se orasi, badem, kim, lešnik, senf i razne vrste hleba.

Svaki sir ima određen način na koji se seče, i to je važno i zbog kasnijeg čuvanja. U knjizi ćete naći odlična uputstva povodom tog pitanja, kao i o tome zašto je i kako važno godišnje doba u koje se sir konzumira.

ne bi li ih osušio za zimu. Za njegove vladavine počelo je doba *nove kuhinje* koja više nije preterano začinjena. Njegov naslednik, Luj XIV, želeo je da francuska kuhinja "bude dostojna njegove slike i njegove Francuske – bogata, otmena i obimna". Uveo je novi način serviranja, a broj služenih jela rastao je u skladu s rangom gostiju. No, važnije njegovo dostignuće je što je kuvanje doslovce uveo u modu. Primarna preokupacija visokog društva toga doba bila je izmišljanje novih jela, a bonton je nalagao da se za vreme obroka govori o kuvanju. To je doba kada je i plemić Bechameil sledeći zahteve svog vremena izmislio jedan od osnovnih, nezaobilaznih sosova. Dok su plemići izmišljali nova jela, takmičeći se sa kuvarima, kralj je vredno radio sa svojim baštovanom na poboljšanju kvaliteta špargli i dinja.

Filip II, vladar iz XVIII veka, uneo je znatne izmene u kulinarstvo Francuske. Pre svega, ukinuo je velike i raskošne gozbe, lično je kuvao pretežno laka i nekomplikovana jela i okrenuo se narodnoj kuhinji. To je trenutak kada počinje da se govori o ishrani *a la francaise*. Uveo je običaj malih, intimnih večera za mali broj ljudi, koje su se često organizovale daleko od kraljeve rezidencije, u malim zamkovima. Savremenici beleže da se u tim prilikama pilo belo penušavo vino iz oblasti Champagne, da su u njemu podjednako uživale i prisutne žene i pri tome pravile iste gluposti kao i muškarci. Za vreme njegove vladavine nastao je majonez, a čuvena je i izreka njegovog savremenika: "Smatram da je otkriće novog jela važnije od nove zvezde!"

Mnogi mušičavi vladari (Luj XV tražio je da mu se hrana za noć servira pored kreveta, za svaki slučaj) dali su svoj doprinos zbiru nacionalnih kulinarskih karakteristika. Kraljica Marija Antoaneta jela je malo, jer je smatrala da se žvakanjem stvaraju bore. Tako je zahvaljujući njoj nastao *piree* od povrća, *mousse*, a počelo se i sa mlevenjem mesa.

SPONA IZMEĐU VLADARA I NARODA: Izgleda da su stomačni problemi Napoleona Bonaparte uticali na njegove nagle odluke – patio je od nasledne dispepsije. On nije bio neki gurman, nije čak bio ni u stanju da završi svoj obrok i ustajao je sa stola nakon pet minuta. No, francuska krv proradila je u njegovoj opsesiji da pronađe najbolji način da prehrani svoj gladni narod. Nije se zaustavio samo na ekonomičnim narodnim kuhinjama već je podržavao spravljanje narodne supe po "naučnom receptu", odnosno spremanje zdrave hrane od što jeftinijih namirnica.

Vlasti su i kasnije ostale verne nacionalnoj potrebi za gurmanlukom, i ta se potreba ni u kriznim trenucima nije ignorisala. Za vreme Prvog svetskog rata novine redovno obaveštavaju da se, recimo najbolji kupus može naći u Nacionalnoj biblioteci, da se u parku Luksemburg gaje najlepše šargarepe. Sledeći svetski rat obeležila je uredba vlade kojom se pekarima nalaže da ne prodaju svež hleb, jer se bajatiji jede sporije; godine 1941. na pariskim ulicama prodavalo se mačje meso, a godinama nije bilo vrabaca i golubova. U predgrađima glavnog grada otvoreno je preko 6000 javnih bašti u kojima su građani mogli da sade povrće.

Od kada je 1950. godine stanje počelo da se popravlja, traje neprestani uspon francuske kuhinje i njena popularnost raste širom sveta. Francuzi su, verovatno time podstaknuti, prvi na svetu uveli etiketu o poreklu proizvoda i zaštitni znak proizvoda. U kuvanju će doći do ključne promene kojom će se praktično zatvoriti jedan istorijski krug – novi period francuske kuhinje započeće prelaskom sa putera na maslinovo ulje, koje su svojevremeno Franci pod uticajem Orijenta zamenili puterom.

Izgleda da su za Francuze okosnice istorijskih perioda obeležavane i promenama u ishrani. ■

JELENA GRUJIĆ

KOŠARKA

Tandem koji dobija

U želji da postane prvak Evrope i osvoji jedinu titulu koja joj nedostaje, Barselona je odlučila da taj težak zadatak poveri Svetislavu Pešiću na klupi i Dejanu Bodirogi na terenu

U blistavoj istoriji košarkaške sekcije F.C. Barselona, osnovane još davne 1926, postoji samo jedna crna tačka: nikada nije bila prvak Evrope ! Učestvovala je čak na 7 turnira "Final Four" (1989, 1990, 1991, 1994, 1996, 1997, 2000), četiri puta je bila finalist (1990, 1991, 1996. i 1997.) i izgubila jedno finale (1984) dok se igralo po starom sistemu, ali do trona nikada nije stigla. To je otvorena rana koja na početku svake nove sezone, obložena novim igračima i novim iluzijama, izgleda "mnogo bolje" ali se na kraju nikad ne izleči do kraja. Sa jednom takvom "živom ranom" srešće se posle Mundijala u Indijanapolisu Svetislav Pešić i Dejan Bodiroga. Selektor i kapiten naše reprezentacije izabrani su za nosioce novog projekta sa ciljem da se osvoji ta toliko željena titula. Istina, kada su u roku od četiri nedelje predstavljeni medijima u Barseloni, Pešić 14. juna a Bodiroga 12. jula, predsednik Salvador Alemanji izričito je naglasio da ni jedan ni drugi nemaju "obavezu" da "Barsu" učine šampionom Evrope, ali ako se učini ne mali napor da se u klub dovedu jedan od najboljih trenera i najbolji igrač Evrope, onda je jasno da svaka druga titula osim prvaka Evrope može biti samo utešna nagrada.

Dolazak Svetislava Pešića označio je veliki zaokret u filozofiji katalonskog kluba koji je poslednjih 15 godina bio pod vođstvom i neprikosnovenim uticajem trenera Aita. Do kada je Barselona bila samo dva puta prvak Španije (58/59, 82/83), sa njim je osvojila još deset titula, pet (od 18 ukupno) Kupova Kralja, dva Kupa Korać i jedan (od dva) Kupa Kupova, ali svaki navijač Barselone dao bi bar polovinu tih titula za onu koja nedostaje. Aita je pratio glas "večitog gubitnika", ali još gora od toga je fama da "ne voli zvezde". On je u svakoj mogućoj prilici negirao tu tvrdnju i navodio niz velikih igračkih imena koje je imao u Barseloni, ali nikada nisu bila sporna imena (osim nekih) već minuti i uloga koju im je davao. Njegov sistem stalnih rotacija doveo je do toga da nijedan igrač na kraju sezone nikada nije imao više od 30 minuta igre. Recimo, Pau Gasol, debitant godine u NBA, igrao je kod Aita 23 minuta i možda bi prošle sezone stigao do 25 da je ostao... Jednostavno, Aito je imao svoj stil koji mu je u Španiji donosio rezultate jer je "dugačkom klupom" i visokim ritmom uspevao da slomi otpor protivnika, ali je u Evropi redovno krahirao jer je u jednoj ili dve utakmice kompaktna celina u kojoj se uvek znaju prvih pet i prve rezerve uspevala da dobije meč odluke.

JEDAN PROJEKT, DVA ŠEFA: Još tokom sezone "Barsa" je, u najvećoj tajnosti, sondirala teren za dovođenje Pešića na koga je pao izbor. Sa njim je relativno brzo postignut dogovor, ostalo je da se stvari raščiste u klubu. Aito je dobio otkaz, godina ugovora koja mu preostaje uredno će biti isplaćena (milion eura) a onda je u javnosti počelo licitiranje oko toga ko će biti novi trener. Štampa je pominjala sva moguća imena, najčešće su to bili Etore Mesina (tada Kinder, sada Benetton) i Željko Obradović (Panatinaikos), ali je sve bilo nepotrebno jer je odluka već bila doneta. Izbor Svetislava Pešića dočekan je sa prilično iznenađenjem, ne zato što javnost nema poverenje u njega, već zato što su Obradović, Ivković, Maljković ili Tanjević više prisutni jer su radili u Španiji, Grčkoj i Italiji dok je Pešić od odlaska iz Jugoslavije 1987. bio samo u Nemačkoj. Rezultati su mu bili briljantni, ali uvek je ostajao nekakav prizvuk u stilu "Da, ali to je Nemačka...". Stvari su se promenile kada je Pešić postao selektor Jugoslavije, još više kada je sa "plavima" prošlog leta u Turskoj vratio titulu prvaka Evrope. Jugoslavija je igrala odlično, lepršavo, raznovrsno, na svakoj utakmici odskočio je drugi igrač...

Pešić nije uslovio svoj dolazak dovođenjem bilo kog igrača, ali je jasno stavio do znanja da želi košarkaša koji će biti lider i oko koga će se sve okretati na terenu. Logičan izbor bio je Dejan Bodiroga. Njih dvo-

jica su se prvi put sreli tek prošle godine u reprezentaciji, ranije nikada nisu sarađivali. Od prve se između njih stvorila neka nevidljiva "hemija" koja uvek za rezultat ima izvrsno razumevanje i maksimalnu saradnju.

"Pešić me je prijatno iznenadio, nisam nikada ni sumnjao da je veliki trener jer iza njega stoje rezultati, ali oduševio me je način rada, pristup igračima, stvaranje atmosfere", rekao mi je pre mesec dana, još pre ofanzive Barselone u nameri da ga dovede, Dejan Bodiroga.

Posle dužih pregovora i ekonomskog napora koji nije bio mali, Barselona je dovela Bodirogu. Ugovor je potpisan na tri godine, a za to vreme će naš as primiti oko šest miliona eura bruto. U svakom slučaju, reč je o najvećoj finansijskoj operaciji Barselone u celoj njenoj istoriji. Cilj je jasan – stići na "Final Four" Evrolige koji se od 9. do 11. maja igra kod kuće, u Barseloni, a potom i osvojiti titulu koja nedostaje.

"Izazovi mi prijaju i motivišu me. Ne bojim se presije i obaveza, navikao sam na to još od 19. godine kada sam u Trstu postao najmlađi profesionalac u istoriji italijanske lige. Nema titule koja se lako osvaja, uvek se mora mnogo toga istrpeti i žrtvovati, ali kada već imate iskustva te vrste iza sebe uvek je lakše ući u nove slične situacije", rekao je Bodiroga brojnim novinarima. Govorio je na tečnom španskom koji je naučio dok je dve godine igrao u Real Madridu. Njegova prošlost "madridiste" mali je revanš Realu za odlazak Saše Đorđevića iz Barse u Real 1999, mada treba reći da je Sašu oterao Aito i to posle osvajanja titule prvaka Španije i Kupa Korać. Sticajem okolnosti, Bodiroga će i u Barseloni nositi svoj broj 10, koji je nosio i Đorđević a posle njega Francuz Digbe koji je napustio klub.

Pešić i Bodiroga imaju jednu zajedničku crtu: Bodiroga se "vezuje" za naše trenere, Pešić za naše igrače. Bodiroga je u karijeri praktično imao samo naše trenere: od Kreše Ćosića, koji ga je sa 16 godina otkrio u Zrenjaninu i odveo u Zadar, preko Boše Tanjevića u Trstu i Milanu, Željka Obradovića u Realu i Panatinaikosu. Pešić je, posle čuda koje je napravio sa reprezentacijom Nemačke sa kojom je 1993. bio prvak Evrope, svoj veliki projekt u Albi gradio, pored ostalih, na Saši Obradoviću, Teomanu Alibegoviću, Emiru Mutapčiću i Vladimiru Bogojeviću. U Kelnu je prošle godine takođe imao Sašu Obradovića i Bogojevića, ali i Zorana Kukuća (krilni centar visok 2,06, odličan u odbrani), Banjalučanina sa austrijskim pasošem koga bi, da je to moguće, odmah doveo u Barselonu. Ovako, transfer će sačekati do iduće godine. Formula je bila uspešna za obe strane, valja se nadati da tradicija neće biti izneverena.

SEĆANJE NA BORMIO: Početkom narednog meseca navršiće se 15 godina od trijumfa jugoslovenskih juniora na šampionatu sveta u Bormiju. Jedna izuzetna generacija u kojoj su bili Divac, Rađa, Đorđević, Kukoč, Alibegović, Pavićević, Dobraš, Slaviša Koprivica, Neša Ilić, Avdić, Pecarski i Kalpić dva puta je potukla Amerikance od kojih je većina završila u NBA (Geri Pejton, Stejsi Ogmon, Leri Džonson, Skot Vilijams, Brajan Vilijams, Dvejn Šnicius, Labradford Smit...). Na našoj klupi sedeo je Svetislav Pešić koji je prethodne dve godine sa istom generacijom bio kadetski i juniorski prvak Evrope, na klupi Amerikanaca Leri Braun, danas trener Filadelfije 76. Pre pet godina, o desetogodišnjici trijumfa koji je izbacio u svet njegove junake Pešić je svakom igraču na poklon poslao video kasetu sa finala iz Bormija. Taj detalj govori o njegovom odnosu prema igračima. Zato ne čudi što se Divac predomislio i pristao da igra u Indijanapolisu – Pešićevo prisustvo na klupi bilo je dovoljno da se vrati.

Pešić je odmah posle Bormia dobio ponudu nemačke federacije da postane selektor seniorske reprezentacije te zemlje, ali je prvo otišao u KSJ i pitao da li neko na njega ozbiljno računa kao na budućeg selektora Jugoslavije jer se tražila zamena Kreši Ćosiću. Niko mu ništa nije odgovarao sve dok ga pokojni profesor Radomir Šaper iskreno nije posavetovao: "Ja bih se na tvom mestu držao tih Nemaca..."

Izgleda je da mu je ćutanjem odgovornih KSJ učinjena najveća usluga. Sposoban, radan i komunikativan, napravio je sjajnu karijeru u Nemačkoj. Na mesto selektora KSJ vratio se zaobilaznim putem, posle 14 godina, ovenčan slavom i materijalno obezbeđen. Sada okreće novu etapu u karijeri – prihvata jedan od najvećih klubova u Evropi sa nimalo lakim zadatkom da od njega napravi šampiona Evrope. Prvi "pomoćnik" biće mu Dejan Bodiroga, u poslednjih pet godina sigurno najbolji evropski igrač, koji je potpisivanjem trogodišnjeg ugovora verovatno stavio tačku na odlazak u NBA. Kad ispuni svoju obavezu prema Barseloni imaće 32 godine i verovatno ne veliku želju da se u tim godinama oproba u NBA. Šta može protiv najboljih igrača NBA pokazaće, nadamo se, u finalu Svetskog prvenstva u Indijanapolisu, 8. septembra. Na klupi će biti Svetislav Pešić.

Tandem koji dobija. ■

VLADIMIR STANKOVIĆ

Dejan Bodiroga

Rođen: 2. marta 1973. u Zrenjaninu

Klubovi: Zadar '89-91, Stefanel Milan '92-96, Real Madrid 96--98, Panatinaikos '98-02

Titule: Liga i Kup Italije 1996, prvak Grčke 1999. i 2001, Prvak Evrope sa Panatinaikosom 2000. i 2002, osvajač Kupa Kupova sa Realom 1997.

Najbolji igrač Druge faze Evrolige 2001/2002, najbolji igrača "Final Four" 2002, najbolji igrač Svetskog prvenstva 1998, najbolji igrač sezone 2001/2. u anketi "Basket njuz" iz Pariza.

Sa reprezentacijom: Prvak Evrope 1995, 1997. i 2001, prvak sveta 1998, srebro na Olimpijadi u Atlanti '96, bronza na EP '99.

Svetislav Pešić

Rođen 29. avgusta 1949. u Novom Sadu

Igrao u KK Pirot (do 1967), Partizanu (do '71), Bosni (do '79).

Bio prvak Jugoslavije sa Bosnom i prvak Evrope (1979).

Trenersku karijeru počeo u Bosni s kojom je bio prvak Jugoslavije dva puta.

Sa kadetskom selekcijom Jugoslavije prvak Evrope 1985, juniorski prvak Evrope 1986. i svetski 1987.

S Nemačkom prvak Evrope 1993, sa Albom šest puta prvak Nemačke i osvajač Kupa Koraća (1995). Sa Jugoslavijom prvak Evrope 2001. Jedini trener koji je sa dve selekcije bio šampion Evrope.

FOTOGRAFIJE: REUTERS

KAKO DOBITI RAT PROTIV SIDE

Pošast se i dalje širi

Povodom 14. međunarodne konferencije o sidi održane u Barseloni od 7. do 12. jula, UNESCO je organizovao diskusiju na temu Budućnost borbe protiv side u okviru serije Diskusije XXI veka. Profesor Luk Montanijer, jedan od pronalazača virusa side, i Žerom Binde, organizator ovih diskusija, predložili su nekoliko tema za razmišljanje o budućnosti sveta. Peter Piot, izvršni direktor UNAIDS-a, i Ava-Mari Kol-Sek, ministarka za zdravstvo u Senegalu, takođe su učestvovali u diskusiji. Oni su i autori ovog ekskluzivnog teksta koji je "Vreme" dobilo posredstvom UNESKO-a

MARKETING U BORBI PROTIV SIDE: Haljine od kondoma

Dvadeset i jednu godinu nakon prvog opisa ove bolesti i devetnaest godina posle otkrića virusa HIV-a, epidemija side nastavlja da se širi svetom. Više od 22.000.000 ljudi je već umrlo od nje! Gotovo 40.000.000 je sada zaraženo ovim virusom, a trećina njih je u uzrastu od 15 do 24 godine. Devedeset pet odsto ljudi zaraženih HIV-om živi u zemljama u razvoju, a 75 odsto u srednjoj i južnoj Africi. Približno 5,3 miliona ljudi zaraženo je u 2000. godini, od njih 3,8 miliona živi u Africi. Kada ne bi bilo HIV-a, prosečni životni vek u Africi bio bi 62 godine a ne 47, koliki je sada.

BOLEST I LEKOVI: Epidemija nastavlja da se širi van svake kontrole dok u svetu vlada pogrešno mišljenje da su bogatije zemlje pronašle način za njeno suzbijanje. Smatra se da oko 5,6 miliona ljudi zaraženih sidom živi u južnoj i jugoistočnoj Aziji. Prema podacima organizacije UNAIDS, više od milion zaraženih živi u Kini, a zbog brzine kojom se epidemija širi, očekuje se da bi broj bolesnih u 2005. godini prevazišao pet miliona. Ruska Federacija biće takođe ugrožena "invazijom" ove opake bolesti ako se održi trend po kome se broj zaraženih udvostručuje svake godine. U mnogim krajevima statistički podaci su nepotpuni ili nedovoljno obrađeni. Ukoliko se ne preduzmu radikalne mere, opšta epidemija mogla bi da odnese više od sto miliona života do 2010. godine.

"Bolesni žive na jugu, a lekovi se nalaze na severu." Ova fraza obišla je svet. Tačan je podatak da, iako nešto više od četiri odsto obolelih od side na ovoj planeti živi u najrazvijenim zemljama, te iste zemlje troše 92 odsto ukupnih sredstava namenjenih za prevenciju i lečenje ove bolesti. U proteklih 20 godina, jaz između severa i juga nastavlja da se širi. Međutim, ovi podaci su istovremeno i varljivi, i pružaju lažnu sigurnost stanovništvu bogatih zemalja. U borbi protiv side nema takvog karantina koji bi mogao da pruži zagarantovanu zaštitu. Zaraza se i dalje nekontrolisano širi i u najrazvijenijim zemljama, i može se očekivati povećanje broja bolesnih u veoma bliskoj budućnosti zbog ograničenih metoda lečenja i slabe prevencije.

Dakle, treba li odustati? Nipošto. Svi znamo da ne postoji magična formula kojom bi se sida suzbila. Međutim, to ne znači da je čovečanstvu suđeno da od nje boluje. Izgubili smo

mnoge bitke protiv side zbog nemara, nedostatka uviđavnosti, prevencije i dugoročne političke volje. Ali, nismo izgubili rat.

RAT SE MORA DOBITI: Ovo je svakako pitanje rata: *mi moramo objaviti rat sidi*. Ako postoji zlo koje preti svetskoj civilizaciji, onda je to sida. Ova je bolest, zapravo, postala glavno pitanje međunarodne bezbednosti. Štaviše, ona preti razvoju nacija i samoj ideji napretka. Mi možemo dobiti ovaj rat ukoliko obezbedimo sva za to neophodna sredstva.

Neophodno je najpre konstatovati da su metodi prevencije, edukacije i informisanja najbitniji u zaustavljanju ovog zla. Ne moramo se podsećati na to da se slika širenja virusa HIV-a globalno nije promenila. Dok je 16 zemalja južne i jugoistočne Afrike objavilo da je zaraženost među odraslima veća od 10 odsto, u ostalih 119 zemalja na ovoj planeti ona je manja od jedan odsto! Ovako šaroliki podaci daju nam nadu da se epidemija može zaustaviti u oblastima s velikom površinom, pod uslovom da se masovno sprovedu mere edukacije, informisanja i prevencije. U Brazilu, na Tajlandu, pa čak i u Ugandi i Kambodži, broj zaraženih opada.

Međutim, ova strategija nije zadovoljavajuća. Kao što je izvršni direktor UNAIDS-a Peter Piot naglasio, prevencija sama po sebi, bez lekova više nije prihvatljiva. Svetska fondacija za istraživanje i prevenciju side i UNESCO sarađuju u ovoj oblasti više od deset godina. Njihovi nalazi nam govore da trud i investicije, bilo javne ili privatne, moraju da daju prednost trima stvarima: pristupu lečenju koje sprečava širenje retrovirusa, razvitku preventivne vakcine i stvaranju institucija neophodnih za prevenciju, lečenje i istraživanje u onim zemljama koje su najteže pogođene.

Pristup antiretrovirusnim lekovima nalazi se na prvom mestu. Nalazi iz razvijenih zemalja u proteklih šest godina ukazuju na to da se broj umrlih pacijenata zaraženih HIV-om znatno smanjio zahvaljujući konstantnoj trostrukoj antiretrovirusnoj terapiji. Prema tome, ova se terapija pokazala etički ispravnom, a UNESCO je tražio da se omogući da lekove dobiju svi pacijenti na jugu kojima su oni neophodni. UNESCO je ovaj zahtev objavio 1999. godine u svom izveštaju pod nazivom *Sutrašnjica sveta: Stvaranje naše budućnosti*. Suđenje održano u Pretoriji skrenulo je pažnju na bitku protiv onih koji se zalažu za prava pacijenata i daju prednost pravu na zdravstvo. Svetska fondacija koju su osnovali G8 i UN teži upravo tome da prednost dobije doturanje ovih lekova pacijentima na jugu. Trebalo bi da smo zadovoljni što je počela da se afirmiše ideja vanrednog stanja na državnom nivou, pod pretpostavkom da generalni direktor Svetske zdravstvene organizacije lično traži da se osnuju laboratorije s *diferencijalnom cenom*, i da velike laboratorije počnu da prihvataju princip generičnih lekova za najsiromašnije zemlje.

Međutim, problem će se samo delimično rešiti sniženjem cene. Ova trostruka terapija takođe zavisi od velikih logističkih ulaganja i naknadnih ispitivanja lekova, što zahteva velike izdatke. Pored toga, za razliku od lekova za druge hronične bolesti, na primer tuberkulozu, delovanje ovih lekova je neizvesno. Bilo kakvo prekidanje uzimanja lekova prouzrokuje širenje virusa u plazmi. Između ostalog, ova antiretrovirusna terapija ima i svoje nedostatke, kao što su ozbiljne posledice i razvoj mutantnog virusa koji je otporan na lekove. Osim toga, teško je na dugi rok pridržavati se lekova.

PRIORITETI: Da bi se pristup antiretrovirusnim lekovima obezbedio širom sveta, neophodno je sprovesti klinička ispitivanja radi smanjenja njihovih cena. Takođe, trebalo bi umanjiti toksički sastav lekova i time omogućiti dugotrajno ublažavanje virusne infekcije. U ovom slučaju postoji nekoliko mogućnosti istraživanja. Posebno se preporučuje *specifična antiretrovirusna imunoterapija*, umereno korišćenje *antioksidanata i imunostimulanata* i *lečenje zaraznih kofaktora.*

Uvođenje uspešnih metoda lečenja u zemljama koje su najteže pogođene sidom, imalo bi tri korisna rezultata: smanjili bi se dužina boravka u bolnicama i smrtnost kao posledica infekcija nekog drugog porekla; smanjilo bi se širenje virusa, posto su bolesnici na lečenju manje zarazni; porastao bi uspeh u prevenciji obaveštavanjem, i potakla bi se masovna kontrola. Treba se podsetiti da čak i u današnje vreme 95 odsto obolelih od side toga nije svesno, dok mnogi to i ne žele da saznaju. Ovim neznanjem oboleli ne pružaju sebi mogućnost lečenja.

Razvoj preventivne vakcine bio bi drugi po prioritetu. Da li treba podsećati da su troškovi vakcinisanja niži od troškova lečenja? Iako se smatra da je vakcina jedini put zaustavljanja epidemije side, ispostavilo se da je rad na njenoj proizvodnji dosta težak, prvenstveno zato što se virus prenosi polnim putem, teško ga je ispitivati, i sposoban je da se menja. Pored toga, mogući putevi njegovog širenja pomoću proteina ili mikoplazmičkih membrana igraju veoma važnu ulogu u širenju polnim putem. Ako je to slučaj, svaka vakcina, da bi bila uspešna, trebalo bi da uz virusne proteine sadrži i mikoplazmične proteine: to podrazumeva složeno epidemiološko ispitivanje radi utvrđivanja mikoplazmi koje su deo virusa, a koje mogu biti različite. Zahvaljujući sredstvima italijanske vlade, nedavno je sprovedeno vakcinisanje dece čije su majke zaražene HIV-om.

Po prioritetu treći zadatak je *stvaranje struktura koje su neophodne u procesima prevencije, lečenja i istraživačkih programa* u zemljama koje su najteže pogođene, tj. jug i istok u njihovom najvećem delu. Dok, u stvari, laboratorije bogatih zemalja imaju važnu ulogu u najnovijem istraživanju koje smo pomenuli u ovom tekstu, činjenica je da se najvažnije stvari moraju izvesti na samom izvoru epidemije, u zemljama koje su pogođene bolešću: klinička ispitivanja, eksperimentisanje sa ekstraktima biljaka koje imaju sposobnost da ne oksidišu, ili imaju svojstvo da jačaju imunitet, laboratorijski pregledi, otkrivanje kofaktora...

Politička volja državnih vlada takođe čini važan preduslov za stvaranje pomenutih struktura; međunarodna podrška je takođe bitna. Tako je osnovana Svetska fondacija za ispitivanje i prevenciju side, pod zaštitom UNESCO-a, a uz podršku vlade Obale Slonovače, osnovan je Abidžanski integralni centar za bioklinička istraživanja (CIRBA), koji kombinuje preventivu putem edukacije, lečenja bolesnih i rada u laboratoriji. Mi predlažemo da svaka zainteresovana zemlja osnuje ili pomogne razvoj takvog jednog referentnog centra koji bi mogao da se proširi na mobilne jedinice u ruralnim krajevima. Jedino objedinjavanjem prevencije, istraživanja i lečenja na jednom mestu možemo očekivati da ćemo dobiti rat protiv side. ■

Prevela s engleskog: VERA OVANIN

BOLEST SIROMAŠNIH: Deca iz Nigera i... bolesnik u Peruu

FOTOGRAFIJE: REUTERS

KONAČNO ZAJEDNO: Vojislav Koštunica, Stipe Mesić i Beriz Belkić

TROJNI SAMIT U SARAJEVU

Više od protokola

Potpuno je jasno da su zaključci zajedničke izjave i do sada bili nesporni a da "vruća" politička pitanja triju država nisu ni dotaknuta. Međutim, ohrabruje stav da će se ovakvi sastanci održavati kontinuirano, svaka tri meseca, i to sve dok spornih i bolnih pitanja više ne bude. Kako je najavio Vojislav Kuštunica, do sledećeg susreta doći će u septembru u Beogradu

Susret članova Predsjedništva BiH s predsjednicima SR Jugoslavije i Hrvatske donio je potpisivanje zajedničke izjave kojom se izražava opredjeljenje za dobrosusjedske odnose. No, mnogo važnije od sadržaja ove izjave, koja se sastoji od niza, reklo bi se i do sada nespornih globalističkih stvari, jeste opredjeljenje državnika triju centralnih balkanskih republika da direktno – licem u lice – u budućnosti rješavaju niz konkretnih problema koji su proistekli iz nedavnog ratnog vrtloga.

U izjavi se naglašava da se puni napredak u odnosima triju država može postići prije svega njihovim uključivanjem u evropske integracije. Izražava se opredjeljenje da se u budućnosti svi sporovi rješavaju mirno i u skladu s evropskim standardima. Data je i snažna podrška Dejtonskom sporazumu i povratku izbjeglica te izražena spremnost za borbu protiv terorizma i organizovanog kriminala. Značajan stav, posebno za SR Jugoslaviju, moglo bi da bude opredjeljenje za ukidanje viznog režima. Hrvatski predsjednik Stjepan Mesić komentarisao je ovaj stav kao nužan korak ka normalizaciji odnosa, ali je ipak dodao da njegova operacionalizacija neće biti momentalna.

Predsjedavajući predsjedništva BiH Beriz Belkić zatražio je od svojih kolega da podrže centralne organe vlasti u BiH kako bi napravili jedinstvene kumunikacijske, energetske i vojne sisteme, što će olakšati punu regionalnu saradnju. Vojislav Koštunica je insistirao na tome da svi građani poštuju državu u kojoj žive, te je zatražio od bosanskih Srba da prihvate da je Bosna i Hercegovina i njihova država, očekujući isti odnos i prema SRJ. Stjepan Mesić je iznio zadovoljstvo što je, kako kaže, prošlo vrijeme insistiranja na promjeni granica, posebno na račun Bosne i Hercegovine. Rekao je da se nada da su velika Srbija i velika Hrvatska stvar prošlosti.

Sam susret protekao je u relativno prijateljskom tonu, pri čemu su, barem za javnost i medije, vješto bili prikriveni izvjesni lični animoziteti koji su se oslikavali kroz izjave davane proteklih mjeseci. Na primjer, nije bilo naznaka Mesićevih, a i brojnih bosanskih stavova da je Koštunica "predvodnik nove srpske nacionalističke opcije" i "da se dovoljno ne distancira od zločina i mračne strane srpske prošlosti". Naprotiv, predsjednici su bili izuzetno raspoloženi i stekao se utisak da se međusobno prijateljski ophode i istinski uvažavaju tri države.

Nekoliko dana uoči samita predsjedavajući Predsjedništva BiH Beriz Belkić rekao je da će zatražiti da se predsjednik Koštunica "izvini, ili bar izrazi žaljenje" za rat i stradanja u BiH. Međutim, Belkić je potom odmah naglasio da čak i ako Koštunica to odbije, neće biti posljedica po samit i njegovanje dobrosusjedskih odnosa.

TOLERANTNI I SUMNJIČAVI: Kako je rekao, to je više moralno pitanje i u ovoj fazi neće uticati na uvažavanje koje treba da postoji između dvije zemlje. Stekao se utisak da je Belkićevo insistiranje na izvinjenju (po ko zna koji put) izazvano više pritiskom bošnjačke javnosti, koja paralelno insistira na srpskom izvinjenju i istrajavanju u tužbi protiv SRJ, nego li stvarnim očekivanjem da će Koštunica na tako nešto pristati. Ovo, dakako, nije pokvarilo efekat sastanka, ali je zasigurno imalo predizborni značaj za Belkićevu Stranku za BiH.

SARAJEVO: SAMIT NORMALIZACIIJE

Oduševljenje

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Pedi Ešdaun nije krio oduševljenje susretom. Izrazio je želju da obavi neformalan razgovor s gostima iz Hrvatske i Srbije, a nakon što je to i učinio, obratio se novinarima: "Samit je prekretnica u istoriji ovog regiona. Drugim riječima, put u Brisel vodi kroz Sarajevo. Danas imamo tri predsjednika triju država koje su prije šest godina ratovale, a danas razgovaraju, zajedno donose odluke i žele zajedno u Evropu", rekao je Ešdaun.

Obezbeđenje

Obezbjeđenje samita podignuto je na visokorizičan stepen, a vjeruje se da su tome doprinijele neke ekstremne islamske organizacije.
Tvrdi se da je Sforu i policiji Federacije BiH upućena pisana prijetnja u kojoj se navodi da "Koštuničin boravak neće biti siguran u Sarajevu". Najavljivane su i demonstracije u centru grada zbog njegovog dolaska. Ni policija, ni Sfor zvanično nisu potvrdili ove informacije.
Da su zaista i postojale pretnje sigurnosti održavanju samita, pokazalo je pojačano prisustvo trupa Sfora i otvaranje kontrolnih punktova na svim prilazima i izlazima iz glavnog grada BiH. Iako ni o ovoj akciji još uvijek nema zvaničnih obavještenja, evidentirano je da je Sfor pretraživao prtljažnike "sumnjivih vozila". Kontroli nisu bila podvrgnuta vozila hitne pomoći i automobili s diplomatskim tablicama. Policijsko obezbjeđenje na prilazima Sarajevu i u samom gradu bilo je vidno pojačano. Iz centra Sarajeva cijelog dana trajanja samita pauk-službom uklanjana su i propisno parkirana vozila. Ipak, nijedan incident nije zabeležen, demonstracije u gradu nisu održane, a predsjednici SR Jugoslavije i Hrvatske su se istog dana u poslijepodnevnim satima vratili kućama.

No, ako je poslovično tolerantni Belkić susretljiv i uviđajan domaćin, to se zasigurno ne bi moglo reći za njegovog partijskog šefa Harisa Silajdžića koji je prema trojnom samitu u Sarajevu bio vrlo sumnjičav. Komentarišući ga za strane medije, on je rekao da mu još nije jasno ima li SRJ pretenzija prema BiH i da će trebati mnogo konkretnih poteza da se te sumnje otklone. U tom stilu, čini se, razmišljaju i građani Sarajeva. U jednoj anketi koju je objavilo "Oslobođenje", većina bošnjačkih ispitanika na pitanje šta misli o samitu naglasila je da ima puno povjerenje u Mesića, dok Koštunici ne vjeruje. Ipak, svi oni pozdravljaju ovakve skupove i smatraju da će ovakvim razgovorima i izjavama dobrosusjedski odnosi napredovati.

Ipak, bilo je ekstremnih nakana nekih islamskih i kvazigrađanskih organizacija. Nekoliko dana uoči samita u gradu su osvanuli plakati na kojima Koštunica drži kalašnjikov. Na plakatu je takođe bio poziv da građani demonstracijama izraze protivljenje dolasku jugoslovenskog predsjednika. Međutim, na ovakve pozive nije bilo odziva.

Od značajnijih ličnosti jedino je visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Pedi Ešdaun sarajevski samit označio "istorijskim". To je donekle i logično jer međunarodni funkcioneri žele u svoje karijere i biografije da upišu što više krucijalnih stvari za vrijeme svoga mandata.

DOMETI: S druge strane, bosanski političari ovaj skup karakterišu kao poželjan, s tim što njegovi dometi trebaju da se pokažu pri rješavanju konkretnih problema. Tu se prije svega misli na spor o Luki "Ploče" gdje je hrvatska vlada odustala od ranijeg dogovora o slobodnom korištenju i zajedničkom upravljanju lukom, kao i vječno opterećujući stav oko tužbe BiH protiv SRJ. "Oslobođenje", komentarišući skup u Sarajevu, piše da je uopštena zajednička izjava, nažalost, krajnji domet triju predsjednika. Kako smatra list, niko od njih nema apsolutnu vlast – "Mesiću za vratom stoje HDZ i Budiša, Koštunica ne vlada ni u Srbiji, a kamoli u Crnoj Gori, dok se u bosansko-hercegovačkom predsjedništvu odslikava fluidnost bosanske situacije".

Potpuno je jasno da su zaključci zajedničke izjave i do sada bili nesporni a da "vruća" politička pitanja triju država nisu ni dotaknuta. Međutim, ohrabruje stav da će se ovakvi sastanci održavati kontinuirano, svaka tri mjeseca, i to sve dok spornih i bolnih pitanja više ne bude. Kako je najavio Vojislav Kuštunica, do sljedećeg susreta doći će u septembru u Beogradu. ■

RADENKO UDOVIČIĆ

SVETLANA VASOVIĆ-MEKINA

ŠTA KRIJE VOJSKA: Jedinica slovenačke armije

SLOVENIJA VS. SRJ

Novinari raskrinkali agente

Pitanja gde je granica pritiska vlasti na novinare i kako da tzv. sedma sila zaštiti svoje informatore ponovo su aktuelizovana zbog istražnog postupka protiv slovenačkog novinara koji je otkrio da su slovenačka obaveštajna služba (OVS) i američka vojna obaveštajna služba (DIA) sarađivale u operaciji "Sava" uperenoj protiv SRJ

Zvanično, meta istrage su jedan novinar i dva pripadnika "obaveštajno-bezbednosne službe" slovenačkog ministarstva odbrane (Obveščevalno-varnostna služba: OVS, pandan KOS-u nekadašnje JNA). Državni mlinovi počeli su da melju kada je u javnost procurilo otkriće da su slovenački OVS i američka DIA do 2000. godine sarađivale u operaciji "Sava". Iza imena nekadašnje najveće zajedničke reke krije se najobičnija špijunska operacija u kojoj su slovenački agenti i njihovi doušnici na terenu skupljali informacije o SRJ i dostavljali ih Amerikancima.

Jasno je da je to bio dovoljan razlog da istraga ne krene s odviše žara. S jedne strane, zato što je objekt "akcije" bila jedna tada ne baš prijateljska država, a s druge – da bi se izbegla još veća medijska halabuka i unutrašnjopolitička preispitivanja tipa – ko je sa slovenačke strane znao, a ko odobrio "Savu". Afera je ipak otvorila brojna pitanja, posebno o odnosu vlasti i medija.

Tako je istražni sudija Papež ovih dana saslušao trojicu optuženih. Bez velikog uspeha pošto su optuženi odlučili da se brane ćutanjem.

JENKIJI I JANEZI: Sve je počelo 14. juna 2000. godine kada su pripadnici kriminalističke policije, uredno snabdeveni sudskim nalogom, ušli u ljubljansko dopisništvo dnevnika "Večer" (sedište lista je u Mariboru) i stan novinara Blaža Zgage. Policajci su tražili "tajni vojni dokument". Trud im je bio suvišan. Novinar je, posle kraće konsultacije sa svojim advokatom, kriminalistima sam izručio ono što su tražili – faksimile dokumenta koje je "Večer" objavila 10. juna 2000. godine.

U inkriminisanom članku obelodanjena je tajnovita akcija slovenačkog OVS-a i američke DIA-e *(Defence Intelligence Agency)*. Rečena saradnja je čak i prema tumačenju "Večeri" bila ne samo "uzorna već i veoma neobična" pošto su američka i slovenačka

vojna obaveštajna služba zajedno vodile tajnu operaciju pod šifrom "Sava". Drugim rečima, slovenački agenti su američkoj strani posredovali procene i informacije u vezi s događajima u Saveznoj Republici Jugoslaviji. Akciju je delimično finansirala DIA, a dokaz koliko je sve bilo konspirativno jeste činjenica da o "Savi" pojma nisu imali načelnik slovenačkog OVS-a Bojan Vavtar, niti Savet za nacionalnu sigurnost u Ljubljani! Neobično je da je OVS, uz otkrića o stanju u SRJ američkim partnerima dao na tanjiru i identitet svojih agenata i izvora na terenu. Na osnovu toga je novinar Zgaga zaključio da je opisana operacija predstavljala zapravo upad američke tajne službe u slovenački OVS.

U faksimilima objavljenog dokumenta pominje se i ime izvesnog Marka Valdemara, agenta DIA-e, s kojim su sarađivali slovenački obaveštajci iako nešto slično ne priliči tajnim službama pošto razotkrivanje identiteta osobe koja se bavi špijuniranjem nužno vodi ka njenoj kompromitaciji; to podrazumeva, konkretno, direktnu opasnost po Valdemara i njegove saradnike koji bi mogli biti optuženi za špijunažu ukoliko se zadese ili su još uvek u Jugoslaviji. Nije samo Valdemar u opasnosti, jer je istraga pokazala da kodirano ime operacije nije dovoljna zaštita ni za druge upletene agente (sa slovenačke strane) i njihove jatake na terenu. Iako je zlatno pravilo svake obaveštajne organizacije da imena agenata budno čuva i skriva ih iza različitih pseudonima, operacija "Sava" za umešane operativce nudi manje pokriće od smokvinog lista.

KO JE "PROVALIO": Jasno je da je priča o "Savi" digla sva zvona na uzbunu u ovdašnjem ministarstvu odbrane. Problem, međutim, nije detektovan u operaciji kao takvoj, tj. "Savi", već u "curenju" poverljivih informacija. Ubrzo je otkriveno da su za propust kriva dvojica slovenačkih obaveštajaca. Dokument je novinaru Zgagi doturio inače uzorni pripadnik slovenačke vojne obaveštajne službe (više puta odlikovan) zato što nije bio zadovoljan transferom na novo radno mesto. Ispostavilo se i da je deo papira falsifikovan pošto je dotični pripadnik OVS-a uz pomoć aparata za fotokopiranje na dokumente "uglavio" drugi potpis, sve kako bi zameo tragove. Ministarstvo odbrane je protiv dvojice osumnjičenih podiglo krivične prijave, i to posle pravno veoma spornog postupka njihovog zadržavanja (nije hapšenje, ali nije ni svojevoljan boravak) u prostorijama ministarstva. Tužilaštvo je zažmurilo na ovaj "propust" i praktično zaobišlo redovnu proceduru, a alibi je pronađen u kvalifikaciji optužbe – delo koje su agenti počinili "ima teške posledice po oružane snage" pošto su "ugroženi životi obaveštajaca". Zanimljivo je da je sud takve kvalifikacije odbacio jer su tužioci podbacili u dokazivanju krivice odnosno, ugroženosti špijuna na terenu SR Jugoslavije.

Zatim je zahtev za sprovođenje istrage izmenjen – uvedena je nova teza, tj. da je Zgaga

REUTERS

JAVNO I TAJNO: Američki predsednik Buš i slovenački Kučan na Brdu kod Kranja

svojim pisanjem izazvao "teže posledice" po bezbednost zemlje (Slovenije) pošto je zbog oticanja podataka zaustavljena saradnja Slovenije i NATO-a u okviru Partnerstva za mir, kao i stručno osposobljavanje slovenačkih agenata. Navodno je radi zaštite saradnika slovenački OVS bio primoran da "raspusti obaveštajnu mrežu u inostranstvu" (čitaj – SRJ) te da izmeni uhodani sistem prikupljanja informacija.

Kad se sagleda sav haos koji je "Sava" izazvala na prostoru svog "izvora" i "ušća", nije čudno što se svi optuženi za sada brane ćutanjem.

ERA I SAVA: Slučaj je težak zalogaj za domaću pravnu praksu ne samo zbog poljuljanog ugleda Slovenije i pouzdanosti njenih špijuna među NATO partnerima već i na unutrašnjopolitičkom planu. Sankcionisanje "odavanja vojne tajne" je od nastanka samostalne slovenačke države (1991) opterećeno hipotekom afere JBTZ, što je bila popularna skraćenica tokom suđenja četvorici (JBTZ – civili Janša, Tasić, Zavrl i oficir ondašnje JNA Borštner) pred Vojnim sudom u Ljubljani krajem osamdesetih. Povod je bilo odavanje vojne tajne i objavljivanje teksta u "Mladini". Tada se potonji ministar odbrane nezavisne Slovenije Janez Janša (u svojstvu kolumniste "Mladine") našao na optuženičkoj klupi zbog posedovanja tajnog vojnog dokumenta. Slučaj je okončan presudama, ali i opštenarodnim protestima Slovenaca i zahtevima za ubrzano osamostaljenje republike posle čega je Janša dugo godina nosio oreol nacionalnog heroja broj jedan.

Tokom protekle decenije mnogo toga se promenilo iako je ponešto ostalo isto – novinari i danas tvrde da su tajni dokument objavili "zato što je od presudne važnosti za informisanje javnosti". U međuvremenu je, doduše, izmenjena sudska praksa (mada samo delimično), ali zakoni i dalje omogućavaju gonjenje novinara zbog odavanja vojnih tajni iako Blaž Zgaga ne strepi da će završiti u zatvoru. Zahvaljujući aferi JBTZ, u Sloveniji više nema suđenja civilima pred vojnim sudovima. Zapravo – nema ni vojnih sudova, ali više nema ni demonstracija javnosti u ime podrške novinaru koji je otkrio mračnu državnu ili vojnu tajnu.

Skandal oko trapave slovenačko-američke špijunske saradnje po pitanju SRJ otvara, međutim, i jedno esnafsko pitanje – imaju li novinari pravo da štite svoj izvor podataka? Kako predočeni slučaj pokazuje, slovenački novinari su spremni, nasuprot standardima koji vladaju u svetu – da bez zazora vlastima otkriju svoj izvor, čime je poljuljano poverenje svih potencijalno savesnih građana koji raspolažu određenim osetljivim i poverljivim podacima, koje bi rado učinili dostupnim sudu javnosti. Do novinara Zgage je, naime, važilo pravilo da novinar treba da štiti svoje "duboko grlo", pa makar i po cenu sopstvene kože. To pravo novinara da štiti svoj izvor informacije poštuje se u većini evropskih zemalja i SAD, pošto bi posezanje države u to pravo bitno smanjilo dotok saznanja – neformalnim kanalima – u javnost, čime državne administracije štite javnost i društvo od sopstvenih devijacija.

Na isti način je početkom devedesetih Društvo novinara Slovenije pokušalo da isposluje pravnu zaštitu kako novinara, tako i njihovih informatora u domaćem zakonodavstvu. U tadašnji predlog zakona o javnom informisanju trebalo je uključiti i dikciju da "novinari imaju pravo da štite izvor informacija", te da su za čuvanje tajni odgovorni "državni službenici", a ne novinari, koji samo dosledno prenose saznanja do kojih su došli. Cilj ove inicijative bio je, prema rečima tadašnjeg predsednika slovenačkog Društva novinara Marjana Sedmaka, da novinar ne može biti doušnik. A onda je ovaj paragraf o zaštiti izvora informisanja jednostavno iščezao iz konačnog teksta zakona.

PREMETAČINE I CINKAROŠI: "Sava" je samo poslednji u nizu primera u kojima su protagonisti novinari i njihovo pravo da u određenim slučajevima objave državnu taj-

nu. Hronološki, u Sloveniji stvari oko statusa novinara i njihovih informatora počinju da se komplikuju posle ponovnog uvođenja prakse "informativnih razgovora" s novinarima. Mera je prevršena kad su slovenački policajci 31. decembra 1996. godine upali u stan Bojana Buđe, dopisnika "Večeri" iz Novog Mesta. Prekopali su stan tražeći strogopoverljive dokumente, na osnovu kojih je Buđa napisao i objavio članak o mahinacijama slovenačke politike prilikom kupovine oružja i ostale vojne opreme.

Pošto tražene papire nisu našli, policajci su se zadovoljili konfiskacijom nekoliko Buđinih fajlova. Ondašnji Drnovšekov kabinet ubrzo potresa i drugi, sličan slučaj, kada je novinar Jadran Vatovec u tabloidu "Slovenske novice" objavio faksimil strogopoverljivog izveštaja, na osnovu čega se moglo zaključiti da je Slovenija od Izraela kupila minobacače i municiju koji tehnički nisu bili potpuno ispravni. Ministarstvo odbrane je odmah poslalo predlog tužilaštvu da protiv novinara Vatovca pokrene krivični postupak. Žestoki protesti Društva novinara Slovenije učinili su da zahtev ministarstva odbrane bude odbačen iako je ostala dilema – šta ubuduće raditi u sličnim slučajevima.

Optimizam ne nudi ni činjenica da Slovenija rado preuzima gotova rešenja od suseda iako je istraživanje regulisanja tog pitanja u "malo zapadnijim" državama dalo manje sumorne zaključke. Pitanja vezana za novinarsku branšu širom Evrope bolje su rešena i većina evropskih država usvojila je posebne zakone kojima štiti pravo novinara da zaštite svoj izvor informisanja, dok je publikovanje državnih tajni – bar što se novinara tiče – u principu dozvoljeno. U Nemačkoj, na primer, moguć je kazneni progon državnog službenika koji je novinaru odao tajnu informaciju obeleženu žigom državne tajne, ali nije moguće progoniti novinara ili novine u kojima je ta informacija objavljena. Slična je pravosudna praksa Evropskog suda za ljudska prava i američkog Vrhovnog suda. Od čuvene afere "pentagonskih papira", kada su američke sudije dozvolile da se u "Vašington postu" i "Njujork tajmsu" publikuju strogopoverljive studije o Vijetnamskom ratu, pa do poznatog primera *Spyketcher*, praksom je potvrđeno isto – novinari u Zapadnoj Evropi i Americi imaju pravo ne samo da informišu javnost i povodom pojedinih osetljivih pitanja zauzimaju stavove nego i da javnosti razotkrivaju važne državne tajne i istovremeno štite izvore svojih podataka.

Naročito dobre zakone o zaštiti informacija imaju Holandija, Francuska i Nemačka. U Nemačkoj je, između ostalog, strogo zabranjeno oduzeti novinaru njegove beleške.

Posebno je zanimljivi primer Švedske gde se otišlo tako daleko da je sud u jednom slučaju potvrdio da novinar ima pravo da uništi dokazni meterijal u vezi s počinjenim krivičnim delom, sve kako bi zaštitio svoj izvor. U navedenom slučaju dokazni materijal bila je koža jednog vuka! Taj vuk je mesecima terorisao nekoliko sela, sve dok mu na kraju "nepoznati počinilac" nije došao glave i kao dokaz da štetočine više nema novinaru predao kožu. Novine koje su objavile sliku vučje kože našle su se u procepu – policija je zahtevala da novinar otkrije identitet lovca jer je ubijanje vukova bez dozvole u Švedskoj krivično delo.

Novinari su zahtev policije glatko odbili. Onda ih je policija optužila da su uništenjem papira u koji je bila zavijena vučja koža namerno uništili trag koji bi vodio do krivolovca i slučaj predali nadležnom tužiocu. Sud je, međutim, odbranio pravo novinara da štite izvor podataka, čak i po cenu uništenja tragova krivičnog dela.

Evropski standardi u vezi s ovim pitanjem nisu važni samo za službenu Ljubljanu već i za novinare iz ostalih država nekadašnje Jugoslavije.

Činjenica je da novinare od pritisaka vlasti i samovolje države štite razni međunarodni sporazumi, ali to ne umanjuje potrebu da se savremeni standardi ugrade u pojedinačna zakonodavstva tranzicijskih država. Posebno ako se zna da je za sada samo Makedonija od svih bivših jugo-republika ustavno definisala pravo novinara da štiti izvor informacija. Utoliko je sudbina novinara upletenih u slovenačku epizodu afere "Sava" u ovom trenutku potpuno zavisna od raspoloženja javnosti i međunarodnog pritiska. ■

SVETLANA VASOVIĆ-MEKINA

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO
raspisuje KONKURS
za podršku projektima u oblasti prekogranične saradnje

Konkurs je otvoren za projekte koji imaju za cilj pospešivanje prekogranične saradnje u Jugoistočnoj Evropi, neposrednu saradnju lokalnih prekograničnih zajednica, unapređenje kvaliteta življenja, prenos i razmenu iskustava, rešavanje zajedničkih problema kao i povećanje stepena odgovornosti za stabilnost u regionu.

Na konkurs se mogu podneti projekti institucija ili organizacija iz pograničnih opština u Srbiji koji će se ostvarivati u saradnji sa partnerskim institucijama ili organizacijama iz susedne države, iz sledećih oblasti: javna uprava, kultura i umetnost, obrazovanje, saradnja nevladinih organizacija, ljudska prava, suočavanje sa prošlošću, unapređenje položaja manjina, ekologija i slično...

Prednost pri davanju podrške će imati projekti koji su usmereni na:

• uspostavljanje trajnih oblika saradnje među prekograničnim lokalnim samoupravama u oblastima iz njihove nadležnosti kao što su kultura, umetnost, obrazovanje, lokalni privredni razvoj, zaštita okoline i sl.;
• saradnju lokalnih organa vlasti na rešavanju zajedničkih problema i usklađivanju planova razvoja u pitanjima od zajedničkih interesa koja se nalaze u njihovoj nadležnosti;
• razmenu iskustava sa ciljem podizanja kapaciteta lokalnih samouprava i njihovih institucija;
• različite programe saradnje koji će uticati na bolji položaj nacionalnih manjina;
• procese pomirenja i ponovnog uspostavljanja poverenja.

Prijave na konkurs za projekte podnose se na obrascima Fonda za otvoreno društvo i treba da sadrže:

• popunjen obrazac Fonda
• predlog projekta, sa preciznim opisom sadržine i cilja projekta.

Konkurs je otvoren do 31 decembra 2002. godine.

Odluka o podnetim projektima biće doneta najkasnije u roku od 60 dana od dana podnošenja projekta.

Obrasci za konkurisanje mogu se dobiti u Fondu za otvoreno društvo:
Beograd, Zmaj Jovina 34,
tel: (011) 3283-076 ; 3283-077
e/mail: office@fosyu.org
Novi Sad, Jevrejska 4,
tel: (021) 613-309; 422-573
e/mail: nsoffice@fosyu.org
kao i na web-sajtu Fonda:
www.fosyu.org

Konkursni materijal slati na adresu:
Fond za otvoreno društvo, Novi Sad, Jevrejska 4
ili na e-mail: nsoffice@fosyu.org

Studio S

AUTOPREVOZ Yatras d.o.o.
VRNJAČKA BANJA

letovanje

Turska
Grčka
Crna Gora
Vrnjačka Banja

od 150€ na rate

redovne linije

Ljubljana
Pariz
Bazel
Herceg Novi

☎ BG 011-444-82-82
VB 036-661-035
LJ 01-316-975

AUTOPREVOZ
VRNJAČKA BANJA

TERORIZAM U GRČKOJ

Trenutak istine, ili kraj mita

U iščekivanju prvih hapšenja već sada izgleda izvesno da je grčka teroristička scena bespovratno obezglavljena, a grčki ugled u inostranstvu popravljen

Specijalno iz Atine za "Vreme"

Ironično koincidirajući s popularnom reklamom za domaće pivo Mithos – "Svuda postoji jedan mit", operacija raskrinkavanja notorne neuhvatljive terorističke organizacije "17. novembar" (17N) postigla je najveće uspehe upravo na ideološkom planu. I poslednji nostalgičari revolucionarnih i anarhičnih sedamdesetih već dve nedelje prisiljeni su da prate kako policija, osim hardvera korišćenog tokom 27 godina operacija, otkriva i porodične odnose između naizgled marginalnih tipova, koji ni po čemu ne pokazuju da su na visini antiimperijalističkih i antikapitalističkih proglasa levičarske provenijencije kojima je 17N preuzimao odgovornost za napade.

Samo pre dve nedelje izgledalo je da srebrnasta značka koju američki ambasador u Atini Tomas Miler nosi u zapućku donosi plod: otvoren dlan i poruka: "Dosta je bilo", ali istraga kao da je malo posustala. Ipak, jedna nekontrolisana eksplozija u pirejskoj luci, jedan osumnjičeni koji se u nejasnom pravnom statusu oporavlja u bolnici pod teškom stražom i njegovi kontakti pokrenuli su početak kraja 17N, koji je naziv dobio po datumu gušenja studentske pobune protiv pukovničke diktature 1973.

FATALNA GREŠKA: Značku je lansirala grupa okupljena oko porodica preko 40 žrtava terorizma od 1975, koja se prvi put javno pojavila krajem prošle godine i time nastavila ono što je u junu 2000. počela udovica britanskog vojnog atašea Stevena Sondersa: pokazala ljudsko lice tragedije koja se tradicionalno iscrpljivala u političko-policijskim novinskim napisima i bučnim,

FOTOGRAFIJE: REUTERS

RACIJA: Protiv terorističkih gnezda u Atini

ali nedovoljno uverljivim deklaracijama o namerama. Ubistvo pukovnika Sondersa koga je 17N "optužio" za umešanost u bombardovanje SRJ 1999. značilo je i da Grčka – uz odranije diskretnije prisustvo američkih – mora da prihvati i aktivnu, dugoročnu saradnju britanskih službi u istrazi protiv terorizma. Posmatrači se slažu da je to bila fatalna greška terorista, jer su od tada i policijski i politički i medijski pristup stavljeni na sasvim nove osnove.

Do tada, pritisci na vladu socijalističkog Pasoka vršeni su na svim frontovima, bilo preko uglavnom američkih sugestija da je Grčka možda "mekana prema terorizmu", ili iz sivih izvora iz kojih su curili dokumenti koji su trebali da pokažu da pripadnici vladajuće stranke, navodno, imaju veze s teroristima, ili da su njihovi simpatizeri, što je vlada demantovala. U klimi stalne kritike izvana zbog neefikasnosti u otkrivanju terorista, otvorenog pitanja bezbednosti tokom Olimpijade 2004. u Atini, a u poslednje vreme i globalne antiterorističke mobilizacije pod američkom zastavom posle 11. septembra, ministar javnog reda Mihalis Hrisohoidis je pre godinu i po pokrenuo operaciju "Normandija" s namerom da se "iskrca na obale terorizma".

NEKAD I SAD: Sava Ksiros, nesuđeni terorista

PROMENA KLIME: Od tada, klima jeste počela da se menja, ali da bi proces bio uspešan, strategija je uključivala i rušenje mita, po običaju mnogo snažnijeg od stvarnosti. A mit o grčkom terorizmu zasniva se na revolucionarnom otporu pukovničkoj diktaturi 1967–1974, za čije su zavođenje optužene Sjedinjene Države i na sada već romantičnom duhu 1968, Če Gevare. "Čak i ako pretpostavimo da je u prošlosti, zbog posebnih uslova nakon pada vojne hunte (1974), mali deo javnog mnenja možda i izražavao tihu toleranciju prema '17. novembru', današnja Grčka, ravnopravan partner evropske porodice i iskreni saveznik svih civilizovanih nacija u ratu protiv globalnog terorizma, ne ostavlja prostor za razvoj sličnih tendencija" – vremena su se promenila, pisala je štampa početkom godine ostavljajući između redova mogućnost da i sami teroristi to shvate i – povuku se.

U istom duhu, uobičajene stručne, "stručne", političke, policijske ili sociološke rasprave o proglasima kojima je "17. novembar" preuzimao odgovornost za napade, o ideološkim nijansama, o tome gde treba tražiti njegove korene, kako i zašto deluje, koliko ima članova, gde su oni, jesu li prestareli, primaju li nove – sve te teorije su nekako nestale iz javnosti i ustupile mesto koherentnoj preovlađujućoj teoriji nadležnih vlasti, koja uključuje od svega pomalo, osim navodne povezanosti današnjih političara s terorizmom.

Veruje se da su dve najveće i najsmrtonosnije grčke terorističke organizacije – "17. novembar" i ELA (Revolucionarna narodna borba) – nastale iz grupa koje su pružale otpor hunti (1967–1974). Posle njenog pada, neki članovi tih grupa su prešli u politiku, neki su se opredelili za nastavak oružane borbe protiv ideološkog neprijatelja, što je sedamdesetih bilo u duhu vremena. Prva se pojavila ELA, u maju 1975, a u decembru i 17N; često su i sarađivali i zajedno s brojnim malim organizacijama, s nekima i *ad hoc* i međunarodno povezanim, angažovali vremenom oko 500 ljudi, od kojih je samo mali broj aktivan i danas. Veruje se da među njima ima raznih sorti – od običnih kriminalaca do vrsnih profesionalaca.

ELA je prestala da se pojavljuje 1995. pošto je za sobom ostavila pravi rasadnik malih organizacija, a 17N je, kako stvari stoje, nameravao da se oglasi pretprošle subote uveče, da jedna od dve bombe kućne izrade nije eksplodirala u rukama nesuđenog teroriste usred pirejske luke u 10.30 uveče. S teškim ranama po licu i torzu, jednom rukom otkinutom, pa prišivenom, ali s tri prsta manje, Sava Ksiros (40), svešteničko dete i ikonopisac, leči se u državnoj bolnici pod teškom stražom. Pored njega je nađen službeni pištolj policajca Hristosa Matisa, ubijenog 1984. prilikom pljačke banke, kako je saopštila policija. Oružje je korišćeno u više napada za koje je odgovornost preuzeo 17N, te se mnogo polaže na Ksirosa, kao na prvog živog uhvaćenog pripadnika 17N koji može da dovede do daljih hapšenja.

PLODNA NEDELJA: Prva nedelja posle njegovog hvatanja bila je izuzetno plodna: provaljena su dva skloništa organizacije, patetično ukrašena poznatim dekorom čiju je fotografiju organizacija svojevremeno sama dostavila medijima: njenom crvenom zastavom i fotografijama Karla Marksa, Če Gevare i domaćeg vođe levičarskog pokreta otpora u Drugom svetskom ratu i u građanskom ratu protiv desnice Arisa Valuhiotisa. Kada je policija provalila i u drugo sklonište, takođe u jednoj od gusto nastanjenih, siromašnijih centralnih četvrti Atine, zatvoren je spisak zaplenjene opreme i oružja: od lažnih brkova i s proglasa poznate pisaće mašine s iskrivljenim slovom R, do policijskih uniformi i

SIMBOLI: Jedno od terorističkih skladišta

protivtenkovskih raketa. Neko je, međutim, ipak imao celih pet dana da ode do skloništa i sve to potopi u sapunicu da bi izbrisao otiske prstiju. U šturim zvaničnim saopštenjima usred i, za grčke prilike, biblijske poplave najrazličitijih scenarija, policija je potvrdila vezu između jednog od nađenih pištolja i sedam terorističkih napada, kao i Ksirosovih otisaka prstiju i DNK i napada na rezidenciju nemačkog ambasadora 1999, tako da se njegova povezanost sa 17N ne dovodi u pitanje.

Ono čime se sada javnost, ali i policija, naveliko bave jeste veza Ksirosa, njegove sadašnje partnerke i uspešne atinske šminkerke Španjolke Alisije Kortez, njegove bivše žene Angeliki Sotiropulu, i njenog nestalog partnera Dimitrisa Kufodinosa. Četvorka je često letovala zajedno, u raznim kombinacijama, devojke sada dolaze pred bolnicu držeći se za ruke zajedno s Ksirosovom mamom i jednim od braće. Kufodinos je osumnjičen da je iznajmio jedan od dva stana s oružjem, a pretpostavlja se i da je on karika koja povezuje staru gardu 17N s mlađima, egzekutorima. On je karika koja je bila izgubljena negde krajem sedamdesetih kada je nestao iz svog prethodnog života da bi, po svemu sudeći, nastavio da živi pod lažnim imenima. Očekuje se da bi Kufodinos mogao dovesti do misterioznog "visokog" lika koji se smatra šefom jezgra "starog" 17N, šezdesetpetogodišnjaka, intelektualca još iz maja 1968, koji i dalje živi između Atine i Pariza.

Bez obzira na konačan ishod britansko-američko-grčkog "antiterorističkog iskrcavanja", verovatno će dugo ostati nerazjašnjeno šta je presudno doprinelo brzom i preciznom finalu razbijanja organizacije. Dobro upućeni posmatrači veruju da je stara garda, koja je navodno već godinama neaktivna, primila poruku i iskoristila olakšice koje pruža nov antiteroristički zakon po ugledu na britanski, donet ove godine. Pretpostavlja se da su oni ponudili podatke o podmlatku, današnjim četrdesetogodišnjacima poput Ksirosa, koji su se navodno oteli kontroli.

BRITANSKO ISKUSTVO: Uloga Skotland jarda nesumnjivo je bila najznačajnija, i to u dva pravca: na policijskom nivou: prečešljao je sav raspoloživi materijal i iz njega napokon izvukao neke zaključke koji su, iz raznih razloga, izmicali dotadašnjoj istrazi. Na ideološkom planu, svoje kolonijalno iskustvo i sposobnost da pronikne u lokalnu političku scenu iskoristio je za "arheološko istraživanje" grčke levice. U iscrpnim razgovorima s intelektualcima i akademicima i iz drugih izvora došao je, kako izgleda, do zaključka da nema osnova za tvrdnju o njenoj umešanosti u terorizam.

Posebnu svetlost na taj aspekt priče bacili su i nezvanični podaci o Ksirosovoj porodici: iz okruženja po definiciji prijemčivog za dogmatizaciju bilo koje provenijencije, Sava je jedno od jedanaestoro dece popa koji, međutim, priznaje samo deset. Jednog sina se odrekao na zahtev svog dugogodišnjeg mentora *hardlajnera* mitropolita iz Florine Augustinosa Kandiotisa. Augustinos se žalio na ideološke razmirice s mladim Hristodulosom, pripadnikom ekstremne vanparlamentarne levice, koji nije birao način da izrazi svoje stavove. U grehe mu se računa i to što je jednom došao na Augustinosovu molitvu za kišu sa – kišobranom. Veliki uticaj na mladog Savu, takođe anarholevičarskih uverenja, imao je i ujak, raspop Argiris Cakalias, koji je počeo kao ekstremni konzervativac da bi bio raščinjen zbog jeretičkih publikacija. Posebna priča, o kojoj još nema pouzdanih detalja, jeste porodični prijatelj Janis Aleksakis, bivši komandant Prve pešadijske armije i bivši šef grčke obaveštajne službe.

Sve to zajedno dalo je materijala za insinuacije o tome da je, ma koliko ekstremna levica bila frustrirana zbog toga što su posle pada hunte konzervativci došli na vlast, više motiva za izazivanje nestabilnosti terorističkim napadima imala strana na drugom ideološkom polu. Ovo naročito posle 1981. kada je pobedom socijalističkog Pasoka na izborima, najširi umereni levi front napokon izašao iz zvanične i nezvanične ilegale u kojoj je bio od pre Drugog svetskog rata.

U iščekivanju prvih hapšenja – jer do sada čak ni Ksiros nije zvanično uhapšen, te advokatska udruženja protestuju u ime njegovih prava, već sada izgleda izvesno da je grčka teroristička scena bespovratno obezglavljena, a grčki ugled u inostranstvu popravljen. Da li se radi o kraju jednog mita, u svetlu posthuntističkog razvoja grčke političke scene, ili zaista o "trenutku istine za 17N", kako je još početkom godine najavljivao uticajni konzervativni "Katimerini", ostaje da se vidi. ■

SONJA SEIZOVA

FOTOGRAFIJE: REUTERS

Njujork: **Razočarani Ujedinjenim nacijama**

Pristalice osnivanja Međunarodnog suda za ratne zločine (ICC) ljutito su reagovale na odluku Ujedinjenih nacija da se američke mirovne snage i snage drugih zemalja, koje ne priznaju novoosnovani sud, izuzmu iz njegove nadležnosti. Odluka je doneta nakon višesatne rasprave i nakon anonimnog glasanja u Savetu bezbednosti UN-a. Zvaničnici Sjedinjenih Država izjavili su da, ukoliko Međunarodni krivični sud u narednih 12 meseci ili kasnije uhapsi bilo kojeg pripadnika američkih oružanih snaga, može da očekuje "ozbiljne posledice". Stručnjaci tvrde da Rezolucija o izuzeću američkih snaga neće uticati na rad suda. Kanadski ambasador u UN-u Pol Hajnbeker izjavio je novinarima da je "ovo tužan dan za Ujedinjene nacije". "Mislimo da u mandatu Saveta bezbednosti nije da interpretira sporazume o kojima se razgovara negde drugde." U isto vreme, stiglo je i upozorenje američkog ambasadora u UN-u Džona Negropontea (na slici gore): "Ne možemo da prihvatimo političku strukturu koja kritiku globalne pozicije Amerike može da pretvori u krivična suđenja protiv pripadnika američkih snaga koji su svoje živote stavili na liniju zbog slobode. Ukoliko ICC eventualno bude tražio bilo kojeg Amerikanca, Sjedinjene Države to neće smatrati legitimnim." Bušova administracija preti da će uložiti veto na sve buduće misije Ujedinjenih nacija ukoliko se američkim mirovnim snagama ne bude garantovao konstantan imunitet od Međunarodnog krivičnog suda. Odmah nakon donošenja odluke o dvanaestomesečnom izuzeću američkih mirovnih snaga, mandat UN-a u Bosni je produžen.

Pariz: **Pokušaj atentata**

Tokom proslave Dana Bastilje prošle nedelje Maksim Brunije (25) pokušao je da ubije francuskog predsednika Žaka Širaka. Nakon što je uhapšen (na slici dole), nesuđeni atentator ponašao se neuračunljivo i suicidno pa je smešten u policijsko-psihijatrijsko odeljenje. Dnevni list "Liberasion" tvrdi da je Brunije na prošlogodišnjim opštinskim izborima bio kandidat Nacionalnog republičkog pokreta (MNR), ogranka Le Penovog Nacionalnog fronta. Trenutak nakon što je Brunije u blizini Trijumfalne kapije iz kovčega za gitaru izvukao lovačku pušku i ispalio jedan hitac ka predsedničkom terenskom vozilu, savladili su ga policajci. Lider MNR-a Bruno Merget izjavio je da njegova partija "nije povezana" s pokušajem atentata koji je opisao kao "užasan očajnički akt". Francuska policija saopštila je da je Brunije od 1997. godine do sada učestvovao u nekoliko desničarskih protesta, da su u njegovom stanu pronađeni ekstremistički neonacistički materijali. "Želeo sam da ubijem predsednika", izjavio je Brunije, neposredno posle hapšenja i dodao da je želeo da se odmah nakon toga ubije. Prema navodima Nikolasa Sarkozija, ministra unutrašnjih poslova, puška kalibra 22 mm kojom je trebalo da bude ubijen francuski predsednik kupljena je pre oko nedelju dana. Francuze je ovaj pokušaj atentata podsetio na triler "Dan šakala" Frederika Forista, u kome glavni junak pokušava da ubije predsednika De Gola na sličan način, ali daleko mudrije i veštije. "Nijedan profesionalac ne bi pokušao nešto tako neplanirano s toliko velikim rizikom da bude zaustavljen i uhvaćen", kaže autor filma Forist.

Hiderabad: **Osuđen zbog ubistva novinara**

Militantni islamista rođen u Velikoj Britaniji Ahmed Omar Šaid Šeik nakon presude po kojoj je proglašen da je kriv za ubistvo američkog novinara Danijela Perla izjavio je da je suđenje bilo "gubljenje vremena" u "presudnom ratu između islama i nevernika. Trojica saučesnika u ubistvu američkog novinara Fahad Nasem, Salman Sakib i Šeik Adil takođe su proglašeni krivim i poslani na doživotnu robiju, pod čime se u Pakistanu obično podrazumeva 25 godina zatvora. Ahmer Omad osuđen je na smrt vešanjem, ali njegovi advokati tvrde da će podneti žalbu Vrhovnom sudu Pakistana pre nego što se presuda izvrši. Zatvor u Hiderabadu gde je održano suđenje okružen je jakim snagama policije i vojske. Veliki međunarodni pritisak izvršen je na pakistanske vlasti kako bi ubice novinara bile pronađene i osuđene. Sam proces održan je u tajnosti, a novinarima je bio zabranjen pristup. Bivšoj ženi Danijela Perla Merien četvorica osuđenih dužni su da plate 500.000 rupija (8330 dolara). Merien je inače bila trudna u trenutku kada je njen muž kidnapovan, a nedavno je u Parizu rodila sina Adama. Perlova familija se nada da će i ostali odgovorni za Danijelovu smrt biti uhvaćeni i optuženi.

London: **Skriveni krokodili**

Deset krokodila retke patuljaste vrste pronađeno je sakriveno u spremniku aviona na aerodromu Hitrou. Krokodili su putovali avionom koji saobraća na relaciji Nigerija–Koreja, i pretpostavlja se da su bili namenjeni za dalju prodaju kolekcionarima egzotičnih životinjskih vrsta. Krokodili koji pripadaju bezopasnoj vrsti i kojima je zabranjeno trgovati pronađeni su živi i dobro sakriveni u džakovima. Pored krokodila, pronađeno je 95 različitih vrsta vodozemaca i gmizavaca, uključujući i 12 kraljevskih pitona i 13 guštera. Svi zajedno su smešteni na sigurno i nalaze se pod nadzorom stručnjaka. ■

Priredio: DAVOR KONJIKUŠIĆ

Dijamant na Učiteljskom

"Žalosna pedagogija"; "Vreme" br. 600

U izveštaju sa "našeg Harvarda" Tamara Skrozza nas upoznaje sa mogućnostima unosnog bavljenja naučnim radom u ovoj zemlji. Potrebno je da se zaposlite na Učiteljskom fakultetu i podignete honorar za naučno-istraživački rad u visini pet do šest godišnjih profesorskih plata. Ne zaboravite najbitniji detalj ove transakcije – rad ne prilažete i, naravno, ne pišete.

Skrozza nas je u prethodnim tekstovima već obavestila o tome da je smrt najbrži način da postanete akcionar firme u kojoj radite ("Dijamant", Zrenjanin). Na Univerzitetu su očigledno postajale savršenije metode akcionarstva.

Ima toga još.

Forzza Skrozza!

Dragan V. Ignjatović, elektronskom poštom

Namerna gužva

"Krečenje Bastilje"; "Vreme" br. 600

Konačno je došao i Zakon o radio-difuziji na red u skupštinsku proceduru, ali da li je to isuviše kasno?

Dugo je očekivan, deset verzija se pravilo, mnogi su učestvovali u njegovom oblikovanju zato i izgleda malo rastrzan i nesređen, ali bolje bilo kakav nego nikakav!

To kažu oni koji su zagovornici da se zakon što pre usvoji. Jasno je da je postojao snažan pritisak sa više strana da se ovaj zakon donese, ali postavlja se jedno bitno pitanje: zašto je vlada dozvolila da stanje u ovoj oblasti dođe do nenormalnog haosa, pa da tek onda počne da ga rešava?

Naime, prema postojećim propisima, nije bilo moguće otvarati radio i TV stanice, a one su ipak otvarane i to su nicale kao pečurke.

Sam predstavnik vlade i jedan od učesnika u pravljenju ovog zakona rekao je jednom prilikom na skupu predstavnika elektronskih medija da je od 5. oktobra na ovamo skoro duplo povećan broj elektronskih medija!

Pitanje je: zašto? Taj odgovor nije baš bio najjasniji, jer je trebalo da otkrije suštinske razloge, a to su, verovatno, da po sistemu što gore to bolje Vlada nije ništa učinila. Da je samo postojeće propise primenjivala, ne bi se napravio taj haos u etru, jer nikada nije mogla da bude otvorena radio stanica na 200 Khz frekvencijskog razmaka, pa ma koliko to izgledalo neverovatno!

Inspektori savezne uprave za radio veze odmah su reagovali i takve opominjali, a zatim zabranjivali rad.

Nije tačno da su sve radio stanice otvorene od 1995. godine bile SPS-ove ili JUL-ove! Za otpočinjanje rada, podnosile su silnu dokumentaciju po važećim propisima i prolazile silne peripetije ali su evidentirane i povremeno zatvarane prilikom nekih izbora ili u zavisnosti od programa.

Posle 5. oktobra, mnogi su otvarali radio stanice kao da su trafike ili tezge na buvljaku, a na prigovore i žalbe SURV-u (Saveznoj upravi za radio veze) nadležni su odgovarali da oni tu ne mogu ništa i da će problem biti rešavan kada bude donet zakon!

Kakav cinizam! A ti ljudi radili su tj. primali platu u tim institucijama i nije im smetalo što novi zakon nije donet. Nisu dali otkaz i rekli da nemaju šta da rade jer zakon nije donet! Zato i mislim da je jedini razlog što problem nije rešavan ranije nepostojanje političke volje, odnosno postojanje političke odluke da se stanje napravi ovakvim kakvo ono jeste.

Goran Kovačević, vlasnik NAXI radija

Kako je Petar postao Pavle?

"Lavovi i čempresi"; "Vreme" br. 600

U 600. broju vašeg lista pročitao sam zanimljiv članak Teofila Pančića: "Lavovi i čempresi". U tom članku vaš saradnik piše malo ironično o novom grbu AP Vojvodine, što mi ne smeta, pošto i ja smatram da je taj grb preterano kitnjast i prenatrpan simbolima koji ne potiču – kako to i pisac članka tvrdi – od grbova Bačke, Banata i Srema (jer takvih grbova nema, a nikad ih nije ni bilo), već od triju od ukupno 60 županija bivše Kraljevine Ugarske, tj. Bač-Bodroške, Torontalske i Sremske. I tu još fali grb Tamiške županije koja delom takođe pripada jugoslovenskom delu Banata, kao i Torontalske županije koju isto delimo sa Rumunijskom.

Nešto nije u redu ni sa grbom "Bačke", tj. njegovim opisom, pošto svetac koji je tamo predstavljen nije Pavle, već Petar, vođa hrišćanske crkve (prvi "papa"). Po heraldici njega možemo prepoznati po maču koji drži u desnoj ruci, pošto prema Jevanđeliji Jovanovoj kada je Isus uoči Velikog petka bio uhvaćen od svojih neprijatelja, jedan od apostola, zvani Simon-Petar, u želji da odbrani svog Rabina (Učitelja), svojim mačem je odsekao desno uho jednom od napadača. Na to mu je Isus rekao: "Skloni, Petre, svoj mač, jer ko se oružja lati, od oružja će da pogine!" (Šteta što naši ratoborni politički vođe ne čitaju Svete Jevanđelije!) Tadašnji živalj Bačke (iz 18. veka) izgleda, ipak je više štovao pomalo brzopletog i pomalo nepromišljenog Petra ("similis simili gaudet", što bi na srpskom značilo: slično se sličnom raduje) od miroljubivog Pavla, pa su zato onog prvog izabrali za svoga nebeskog zaštitnika.

Inače Vojvodina – kada se još nije ni zvala ovim imenom, već je bila Potisko-pomoriška vojna Krajina – imala je svoj grb koji je predstavljao viteza s mačem u desnom i plugom u levoj ruci. Taj grb bi nam verovatno bolje odgovarao od ovog načičkanog, a verovatno nas ne bi naveo da sanjamo o nekoj SAO-MAO Vojvodini sa posebnom vojskom i novcem. Šteta što naši profesionalni političari – izgleda – ne poznaju ni istoriju naših naroda, a ni Sveto pismo!

Janoš Sloboda, Senta

Ispravka

U tekstu "Yuba, Visa, Diners" u 600. broju "Vremena" greška je promenila smisao teksta. Rečenica pravilno glasi: "S C marketom i Centrotekstilom sklopljeni su ekskluzivni ugovori kojima je samo korisnicima Yuba kartice Yubanke omogućeno odloženo plaćanje."

PRETPLATA

PRETPLATA NA ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd (kurirom)	Jugoslavija (poštom)	Evropa (površinskom poštom)	Svet (avionom)
6 meseci	2000 din	1840 din	55 EUR	95 EUR
12 mesci	4000 din	3680 din	110 EUR	190 EUR

PRETPLATA NA INTERNET IZDANJE

	Srbija	Crna Gora	Svet
12 mesci	300 din	EUR 5	EUR 30

Zabranjeno je uplatiti iznos pretplate za korisnike sa teritorije SRJ, a nalog upotrebljavati iz inostranstva (osim kada se nalazite na putovanju). Zabranjeno je da više lica sa različitih lokacija upotrebljava isti nalog.

VREME CD

	Srbija	Crna Gora	Svet
komplet 1997–2002	500 din	EUR 10	EUR 20
pojedinačni CD	300 din	EUR 5	—
zamena ili dopuna CD-a za dosadašnje kupce	300 din	—	—

Na cenu diska za kupce iz Srbije dodati 50 dinara za troškove poštarine i pakovanja. Rok za slanje 10 dana

Elektronska arhiva nedeljnika VREME sa tekstovima od marta 1997. do poslednjeg objavljenog broja, podeljena na dva CD-a (1997–1999 i 2000–2002). Diskove možete nabaviti u prostorijama redakcije uz prethodnu najavu na telefon 011/3234-774, svaki dan od 11–16h, ili uplatom u korist N.P."Vreme"sa naznakom za "VREME CD". Kupci iz Srbije na cenu diska treba da dodaju 50 dinara za troškove poštarine i pakovanja. Diskove ne šaljemo pouzećem. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku. Sve ostale informacije i nova verzija programa za pregledanje sadržaja diskova na www.vreme.com/cd.

Uplata u dinarima, za Jugoslaviju, u korist N.P."Vreme"– Beograd, **žiro račun: 40804-603-2-2031530** ili **40804-603-5-3031530**. Potvrdu o uplati poslati na adresu **N.P. "VREME", Mišarska 12, p.fah 257, Beograd**. sa naznakom za šta je uplata izvršena (Pretplata, Internet, VREME CD). Uplata u zemlji za inostranstvo, po odobrenju NBJ, naplaćuje se u redakciji u efektivnom stranom novcu.

Kupci iz Crne Gore, molimo kontaktirajte redakciju radi dogovora oko uplate.

Iz inostranstva uplate možete izvršiti pomoću kreditne kartice (informacija na vebsajtu www.vreme.com/pretplata ili na tel. +431 408 9652), na račun broj: 611 378 704 Bank-Austria Wien, BLZ 20151 ili čekom na adresu Vreme International Ges.m.b.H. Neudeggergasse 1–3/22, 1080 Wien, Austria. Ako je ček u pitanju, iznos treba uvećati za EUR 5 ili odgovarajuću protivvrednost, zbog bankovne takse. Cena pretplate za inostranstvo u drugim valutama preračunava se po dnevnom kursu. Šestomesečna pretplata podrazumeva 26 brojeva, a godišnja 52 broja. Ukoliko je uplaćen veći ili manji iznos od navedenog, obračunaće se dužina trajanja pretplate shodno uplati. Pretplata za evropske zemlje avionom jednaka je pretplati za vanevropske zemlje. Cenovnik važi od 7.3.2002. U slučaju poskupljenja lista u toku pretplatnog perioda, pretplatniku se priznaje stara cena do isteka pretplate.

Potvrdu o uplati i popunjeni kupon sa podacima pošaljite na adresu N.P."Vreme", Mišarska 12, p. fah 257, Beograd **ili faksom na broj** 011/3238-662, **sa naznakom za šta je uplata izvršena** (pretplata, internet, Vreme CD)**. Za pretplatu na internet izdanje obavezno navesti e-mail za kontakt.**

Informacije u vezi s pretplatom radnim danom od 11 do 16h: Beograd 011/3234-774, Beč +431 408 96 52 ili e-mailom na pretplata@vreme.com

SVI BROJEVI
OD 1997 DO 2002

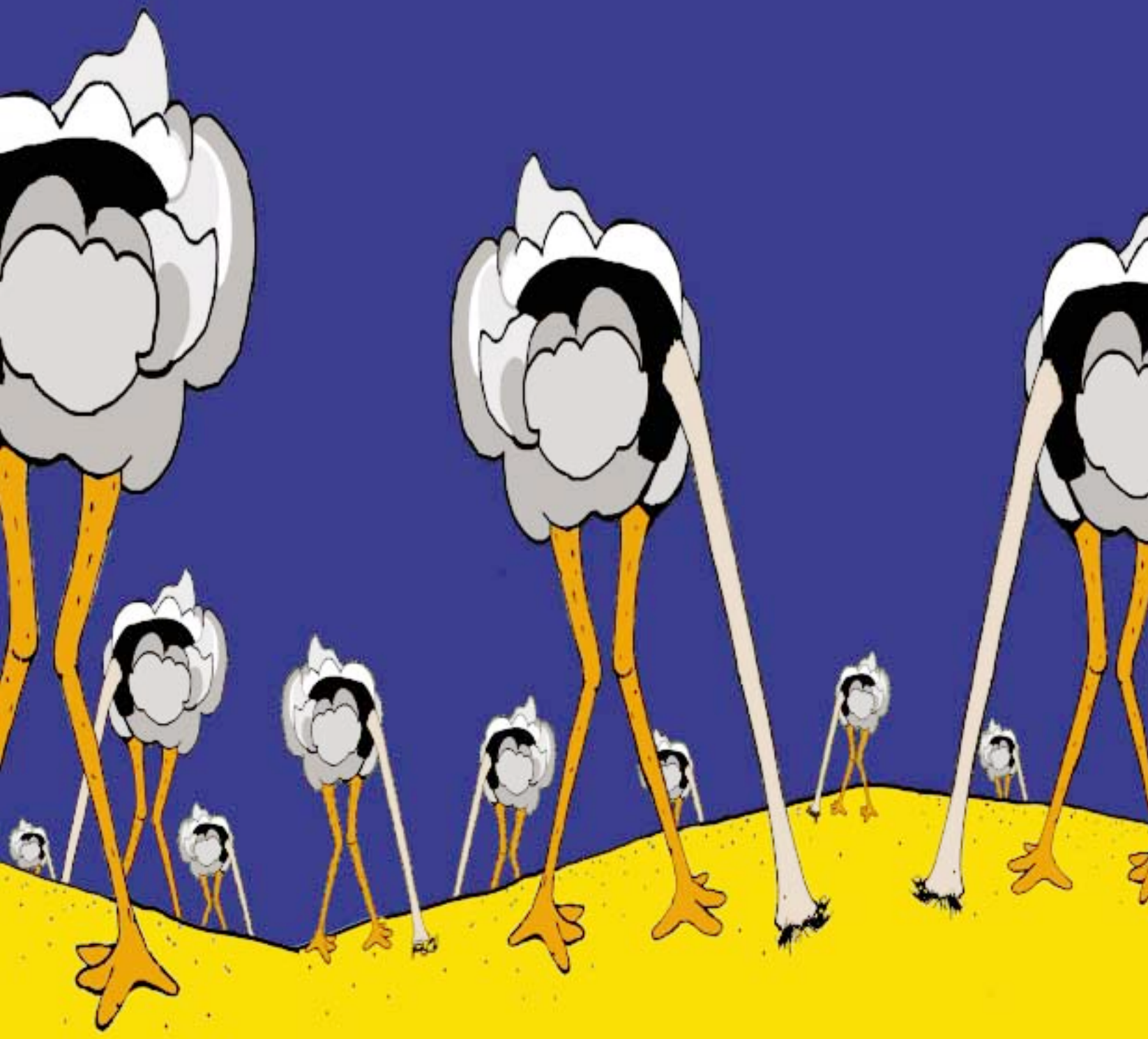
Elektronska arhiva svih tekstova objavljenih u Vremenu od marta '97 do danas u obliku identičnom štampanom primerku i sa mogućnošću pretraživanja. Nedavno smo diskove optimizovali i reorganizovali, tako da su sada

još jednostavniji za upotrebu!

a priložena je i poboljšana verzija programa za automatsko otvaranje sadržaja diskova. Stari korisnici mogu preuzeti ovaj programčić sa našeg internet sajta potpuno **besplatno!**

NAJAVITE SE www.vreme.com/cd 011-3234-774

AKO NISI DEO REŠENJA - ONDA SI DEO PROBLEMA

POGLEDAJ OKO SEBE - IZBORI SE ZA SVOJA PRAVA, POŠTUJ SVAČIJA!

NARODNI POKRET OTPOR!

PROGNOZA VREMENA za Srbiju i Crnu Goru

od 18. 7. do 24. 7. 2002.

Prognozu u ponedeljak, 15. jul, 2002. uradio MMC, http://www.vreme.tehnicom.net

	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd min. / max. °C	18/29	16/28	17/30	18/30	19/29	18/28	17/27
Vojvodina min. / max. °C	17/28	16/27	17/29	18/30	18/28	17/28	16/27
Centralna i Južna Srbija min. / max. °C	18/31	17/30	18/31	19/32	18/30	17/29	17/28
Crna Gora min. / max. °C	22/31	21/32	22/32	23/33	24/32	23/31	22/30

– sunčano, – promenljivo oblačno sa sunčanim intervalima, – kiša i sneg, – sunčano sa povremenim pljuskovima, – kišovito, – maglovito, – oblačno, – jaka kiša sa grmljavinom, – sneg, – sneg sa sunčanim intervalima

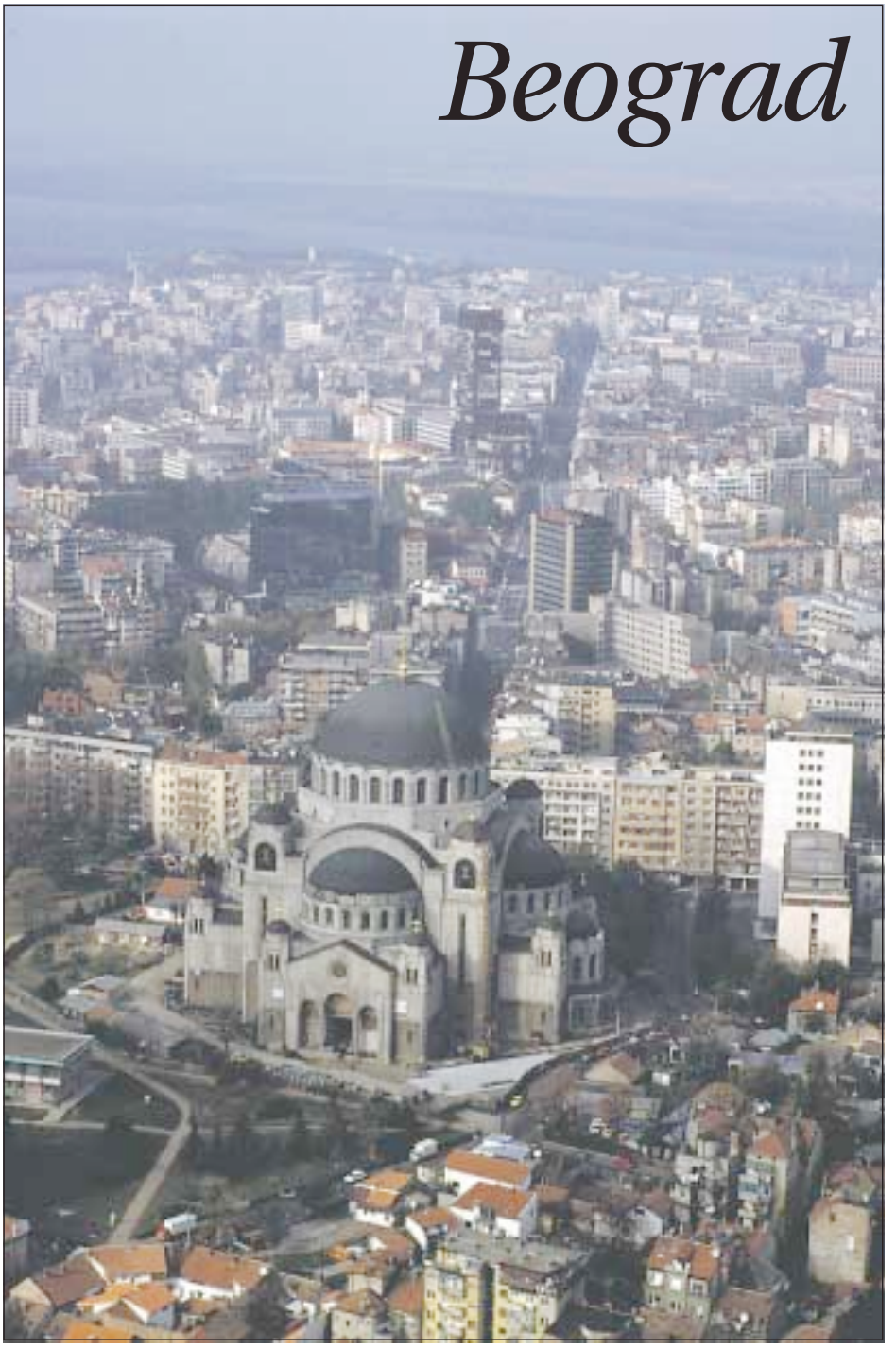
Svežije, početkom i krajem perioda nestabilno sa lokalnim pljuskovima

U narednom periodu očekuje se malo svežije vreme. U četvrtak i petak nestabilno, za vikend suvo, a početkom i sredinom naredne nedelje opet nestabilno sa čestom pojavom kratkotrajnih pljuskova.

Na crnogorskom primorju tokom celog perioda uglavnom suvo sa maksimalnim temperaturama nešto preko 30 stepeni.

Beograd

DRAŠKO GAGOVIĆ

VEĆ VAS VIDIM KAKO KRIVITE USTA I DIŽETE OBRVE vi koji ove godine niste imali vremena ili para da negde odete, a radije biste bili bilo gde drugde. Kakvo crno uživanje na ovom zažarenom betonu, u ovom gradu koji se raspada, u mirisu benzina, štroke i odstajalog đubreta? Tim pre, što vas bilbordi i televizijske reklame uporno bombarduju slikama savršeno plavog neba, namreškanog mora i preplanulih tela. U ljudskoj je prirodi da se neprijatni detalji brzo zaboravljaju, pa se tako ni vi više ne sećate prljavih i prenatrpanih plaža, pohlepnih ugostitelja, meduza i komaraca, i onog kad ste izgoreli na suncu pa tri noći niste mogli da spavate. Oduprite se propagandi, osvrnite se oko sebe i, verujte, u Beogradu je mnogo bolje nego u nekoj turističkoj mišolovci.

Pogotovo leti. Tek kada ostane bez viška ljudi koji ga tokom godine opterećuje, Beograd se svede na pravu meru i vraća samom sebi. U gradskom saobraćaju odjednom ima mesta za sedenje, prestaje da bude problem naći mesto za parkiranje, čak se i Bulevarom može proći bez sudaranja s izbezumljenim narodom i prodavcima rumunskog donjeg veša i lažnih parfema. I ljudi se nekako upristoje, ležerniji su, spremniji da žive i puste druge da žive jer, ko će da troši energiju na zađevice na ovoj vrućini. Komšije koje se tokom godine jedva pozdravljaju leti iznose sto i stolice na trotoar, i uz kafu ili pivo komentarišu kako se *ovo* više ne može izdržati, i kad će, uostalom, ona kiša koju stalno najavljuju, ali se lepo vidi kako iz sve snage uživaju. Kad noću izađete u šetnju ili vožnju biciklom, nigde ni žive duše, ako se izuzme žamor iz letnjih bašti, i imate utisak da je grad samo vaš, da vam se nudi i da vas poziva bliže sebi.

To je ponuda koju ne bi trebalo odbiti. Kao i svi zaista veliki gradovi, i Beograd je u stvari konglomerat sela zbijenih jedno uz drugo i, ponekad, jednog povrh drugog, i svako od njih je svet za sebe, mada zajedno čine celinu koja je veća od skupa delova. Recimo, Hadžipopovac ispod Cvijićeve ulice, koji se sa svojim skromnim i interesantnim porodičnim kućama toliko razlikuje od svega u susedstvu, opojne bašte Neimara, lavirint donjeg Dorćola, vanvremenska kaldrma Kosančićevog venca, izvesni delovi Zvezdare... Oni kojima se Beograd svodi na krug dvojke i potez Slavija–Kalemegdan nisu ni zaslužili da u njemu žive, i na onom svetu verovatno će biti kažnjeni večnom vožnjom gradskim prevozom u tom pravcu, i to stojeći.

Zatim, delovi grada uz vodu, i to ne računajući izvikanu Adu: sve zanimljiviji lučki deo ispod Karađorđeve, nepravedno potcenjeni "25. maj" desno od podvožnjaka i Jojkićev kanal preko puta, neistraženi Dunavac. Sve to nije ni deseti deo onoga što ovaj grad nudi onima koji imaju malo dobre volje da mu se odazovu. A kad je reč o onima koji uporno veruju da je život negde drugde, treba da znaju da su mesta o kojima sanjare, tamo gde valjaju, valjaju zato što liče na Beograd. Istočni Vilidž na Menhetnu, recimo, sa svojim kafićima i drvoredima, predstavlja samo proširenu varijantu Ulice Strahinjića Bana, mada devojke nisu ni prineti. Isto važi za delove Londona, Pariza, Istanbula... *No name restaurant*, jedan od najboljih ribljih restorana u Bostonu, na primer, isti je kao *Porto*, i baš kao *Porto*, skriven je u zabačenom delu pristaništa, među skladištima.

I naravno, Beograđani i Beograđanke, koji možda nisu najbolji ljudi na svetu, i znaju da budu *aadvratno* blazirani, ali imaju neki svoj šarm, jebi ga. Kao što je Beograd, u fragmentima i odblescima rasut širom sveta, isto se desilo i s Beograđanima, koje su ratovi i sankcije razvejali od Toronta do Kejptauna i od San Franciska do Praga. Svaki od njih poneo je po jedan deo grada sa sobom i svaki od njih i sam predstavlja zrno Beograda koje će možda proklijati na nekom drugom meridijanu. Stoga nema nikakvog smisla sanjariti o dalekim pejzažima. Ona parola iz 1996. važi u oba smera: Beograd je svet i svet je Beograd, i tu se prosto ništa ne može. Ma koliko se čovek trudio da zbriše, iza nekog ćoška sačekaće ga Beograd i Beograđani, i biće kao da nigde nikad nije ni odlazio. A što se vrućine tiče, malo znoja nikad nikom nije škodilo. ■

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

© 1997 Vreme. All Rights Reserved

PDF Edition Developed By:
Ivan Hrašovec & Saša Marković